

Мелодія кави у тональності кардамону
Наталія Гурницька

Драматична історія забороненого кохання юної дівчини до набагато старшого за неї одруженого польського шляхтича, яка розгортається в атмосфері Львова ХІХ сторіччя! Що це – мінлива пристрасть чи справжні почуття? Для неї – це перше кохання, для нього – мабуть, уже й останнє... Чи отримають закохані шанс змінити власну долю, залишитись разом і чи взагалі можливо побудувати щастя, балансуючи на краю прірви та порушуючи всі можливі заборони?...

Наталія Гурницька

Мелодія кави у тональності кардамону

Історія забороненого кохання

Передмова

Доля чи життя мають особливу властивість. Час від часу вони дарують знакові знайомства. Це може бути незвичайна людина або цікава книжка. У моєму випадку обидва явища об'єдналися, бо спочатку було віртуальне знайомство з пані Наталією Гурницькою, а вже потім із її романом, завдяки якому кілька вечорів набули стійкого присмаку кави та кохання.

«Мелодія кави у тональності кардамону» – книжка з тієї «полички» української літератури, за якою я, певне, встигла скучити. Тривалий час хотілося прочитати щось суто жіноче й суто про кохання, але щоб обов'язково «свое». Саме тому я широ вдячна долі за, можна вважати, «замовлений» подарунок, оскільки осердя книги – драматична історія кохання одруженого польського шляхтича та значно молодшої доньки греко-католицького священика за часів Австро-Угорської імперії середини ХІХ століття.

Мабуть, подібні історії траплялись завжди на всіх континентах. Є він, і є вона, а ще – десятки «ні» між ними. Заборонені почуття, здавалось би, приречені з першого погляду й подиху, без найменшого права на існування, проте вистраждані та вкарбовані в серце. Глибоко. Настільки, що глибше – хіба смерть. Невже з отаким коханням може бути просто? Ні. Звідси й сумніви, вагання, удари долі, містичні випадковості й несподівані відкриття. Драматичність сюжету когось захопить у полон, когось примусить здивуватися, мовляв, надто рідко подібне трапляється в реальності, однак будьте певні, що на вас чекає головний подарунок – дотик до таємниці на ім'я Жінка. Адже Наталія Гурницька «малює» душу головної героїні

зсередини, малює неквапом, без поспіху, ретельно добираючи кольори та відтінки, аби читач помітив найменші порухи і зрештою відчув її геть усю, красиву і схвильовану: то я на таке здатна?

Спокійна і красива мова. Мелодія слів, справді, подібна до музики: часом меланхолійно-романтична, часом пристрасна до шалу. Як би не кортіло швидше прочитати роман, він все одно «звучав» так, як звучав. Тому не раджу поспішати, просто насолоджуйтесь, тим паче що на вас чекає ще й подорож у часі. Авторка майстерно описує життя Львова середини XIX століття, коли нічого зайвого, а таки відчуваєшся часткою тієї доби з усіма її звичаями та законами.

Якби потрібно було передати сутність цієї книжки в кількох словах, то «Мелодія кави у тональності кардамону» – насамперед подорож до жіночого серця. А серце жінки в найголовнішому стале: воно вміє любити, – і байдуже, яке століття на календарі.

Олена Печорна, письменниця

* * *

Присвячується моїй бабці Гелі Ступці,

яка була для мене «трохи бабцею, трохи мамою» і не лише виховала у мені любов до мистецтва, книжок і передвоєнного Львова, але й навчила тримати удари долі.

Частина перша

Увертюра

1843 рік

Розділ 1

Того року літня погода затрималася надовго, а осінь заступила якось непомітно – саме тоді, коли світ довкола почав міняти зелену барву на жовтогарячу та багряну. Майже й не вловимі зміни, бо мереживо з теплих кольорів листя над головою все ще дарувало приємне розслаблення та затишок, а проміння сонця крізь павутину бабиного літа заколисувало і не дозволяло повірити у наближення холодів. А потім, несподівано швидко, настала справжня осінь. Ранки зробилися прохолодними та вогкими, сонце вже не гріло, а лише мляво протискалося промінням крізь сіре, насуплене небо і так само неохоче розсіювало вранішні тумани. За декілька днів листя з дерев цілком пооблітало, розшарпане вітрами та нічними приморозками, а ще за тиждень лежало під парканами та деревами мокрим побляклим непотребом. З дня на день очікували снігу, але замість нього прийшли холодні, набридливі дощі, а східний вітер приніс за собою таку ж пронизливу сирість і мряку.

Виходити на вулицю зовсім не хотілося, і Анна вирішила зачекати та поки не розшукувати, де кицька заховала своїх новонароджених кошенят. До обіду стане тепліше і, може, хоч трохи розсіється гидотний туман, який зараз густими молочними клубами осідає на землю, чіпляється за траву, заповзає в кожну щілину і робить довколишні предмети невиразними та сірими, ніби відображеними у брудній дощовій баюрі. А ще до того часу повернеться від похресниці тітка Стефа.

Почувши, як у кімнаті заплакав малий, Анна відклала вишивку на стіл. Сьогодні вночі наймолодший із дітей тітки Стефи знов погано спав. Коли вже той його зубчик нарешті проріжеться? Тітці й без його капризувань угору глянути ніколи, а тут нічні концерти сина. Навіть зараз вона насилу викроїла хвилю часу для того, щоб привітати з уродинами похресницю. За малим доручила приглядати їй. А за ним хіба вгледити? Тільки нещодавно сам навчився сидіти, а вже не залишиш самого ані на мить. І ніби ж спав іще п'ять хвилин тому!

Забігши в кімнату, Анна на порозі призупинилася, оцінила ситуацію й аж тоді, переконавшись, що малий не лише не впав, але й не заподіяв собі жодної іншої шкоди, спокійно підійшла до колиски і витягнула з неї дитину. Не дивно, що прокинувся – мокрий ледь не по саму шию.

Перевдягнувши малого в сухе, вона знову взяла його на руки.

– Ну і чого зайчик плаче? Ти ж уже сухенький. Припини! Прийде твоя мама і подумає, ніби я тут не знати що з тобою роблю. А ми ж не хочемо, щоб вона таке думала? Правда ж? Ти ж чемний хлопчик, а не якесь дурне немовля.

Для годиться малий іще трохи ображено попхикав, а тоді, ніби й справді вирішивши дослухатися до її слів, затих. Зосереджено глянув перед себе,

простягнув руку до її волосся, кілька разів замислено смикнув за пасмо, яке вибилося з коси, і потягнув собі до рота.

Усміхнувшись, Анна обережно розтиснула маленьку долоньку, поцілувала хлопчика в ще прим'яту після сну щічку і спробувала зацікавити яскравою жовтою стрічкою, яка випадково опинилася в неї в кишені фартуха.

Малий разів зо три махнув стрічкою собі перед носом, тоді, так само зосереджено дивлячись Анні в очі, запхав до рота. Критично оцінивши на смак, скривився, проте не виплюнув. Продовжував з відразою жувати і дивився на Анну так, ніби це вона винна у всіх його немовлячих прикрошах.

Розсміявшись, Анна витягнула стрічку малому з рота.

– Ну, і чого ти тягнеш до рота всіляку гидоту? Зараз підемо на кухню і пошукаємо чогось смачнішого. Ти ж хочеш істоники? Так? Заодно подивимось, чи не залізли у шкоду твої сестрички та братики.

Почувши, що хтось заходить у кімнату, Анна озирнулася і, побачивши тітку, радісно усміхнулася їй.

– А ми тут щойно встали. Дивіться, який «паскудний» хлопчик. Знов плакати надумав.

Передаючи тітці малого, Анна мимоволі уважніше придивилася до неї і перестала усміхатися. Сьогодні тітка Стефа знову була втомленою і невиспаною. А вона ж іще молода, і навіть була б вродливою, якби не занедбала себе. У неї ще й досі гарні, проте вже трохи припухлі від постійного недосипання та втоми очі, правильні риси обличчя і гарна, не цілком зіпсута пологами фігура. А ще вона дуже добра і терпляча. Шкода, що вуйко Павло того не цінує, і тітка майже ніколи не виглядає задоволеною життям, радше вже зараз, у свої двадцять вісім років, спрацьованою і нещасною. Воно й не дивно. У них тут великий будинок, власна пекарня, п'ятеро маленьких дітей і надто багато хатньої роботи. Вуйко мав би взяти когось ім на допомогу, але він жаліє грошей на прислугу. Важко таке зрозуміти. Має пекарню та незлий прибуток від неї, а поводить ся так, ніби вони тут заледве кінці з кінцями зводять.

– Ти щось хотіла? – зауваживши, що Анна надто пильно дивиться на неї, тітка теж придивилася до неї уважніше. – Щось сталося?

Непевно повівши плечима і ніби за щось перепрошуючи, Анна усміхнулася.

– Нічого особливого. Просто наша Мурка десь поділась. Від учорашнього ранку дивно поводитися. Так, ніби місце собі шукала і ніяк не могла знайти, а після обіду зникла і навіть їсти вже не прийшла. Сьогодні її теж не було.

Присівши на ліжку, щоб погодувати сина, тітка знов перевела погляд на Анну.

– Думаю, наша Мурка десь уже кошенят привела. Дивна кицька. Ще такої не мали, щоб восени кошенят приводила. Померзнуть вночі.

Глянувши на тітку широко розплющеними очима, Анна стривожилася.

– А якщо забрати їх додому? Хіба ж ми куточка на кухні для них не знайдемо? Не можна залишати їх замерзати... Живі ж створіння. Та й діти тішитимуться. Правда?

Тітка м'яко усміхнулася. Така вже дитина. Завжди намагається пожаліти всіх і все довкола. Як тільки житиме у тому світі сама?... Геть не пристосована.

– Добре, можеш принести Мурку з кошенятами до кухні. Якось їх потім прилаштуємо. Зараз ні в кого з сусідів кошенят немає. І, знаєш що, пошукай її у старій хаті на горищі. Думаю, деś там серед сіна вона й заховала кошенят. Але пам'ятай, щоб під ногами мені тут не крутилися.

З готовністю кивнувши, Анна глянула на тітку. Не сумнівалася, що та дозволить принести кошенят додому. Вона взагалі дуже добра і гарно до всіх ставиться. Навіть їй, найстаршій із дівчат, жодної важкої роботи ніколи не дає. Ледь не все робить сама. Каже, що Анна ще надто мала для тяжкої праці.

А яка вона мала, якщо незабаром їй виповниться тринадцять років і всі старі сукні вже закороткі, а черевики, привезені ще зі Львова, тиснуть? До Різдва тітка обіцяла пошити їй дві нові сукні, а вчора на Ринковій площі купила черевики на високих підборах. Давно просила саме такі. Набридло, що через маленький зріст усі думають, ніби вона ще дитина. Навіть дівчата-однолітки неохоче приймають її до свого товариства, а що казати про старших дівчат – ті взагалі не мають її за людину і відсилають бавитися з ляльками. Тітка, щоправда, сміється і каже, що нічого поганого в тому нема. Колись потім таке сприйматиметься як перевага. Такою була і їхня з Андрієм покійна мама, теж маленькою на зріст, не виглядала на свій вік, але мала виразні риси обличчя, гарні очі, густе волосся і тоненьку талію.

А ще тітка каже, що Анна подібна на маму і тому теж незабаром стане такою ж вродливою, як мама. Можливо, так колись і буде, але зараз дівчина, хоч убий, не бачила в собі нічого особливого. Маленький ніс, акуратні губи, карі очі, непокірне темно-русяве волосся, яке вона заплітає у дві довгі, важкі коси, і жодного натяку на округлі жіночні форми. А ще ця її невпевненість у собі, безліч страхів, недобрих передчуттів і постійне очікування чогось лихого. Іноді її й саму це лякає. Здається, переживши смерть мами, втратила відчуття захищеності від нещастя і тепер ніяк не може віднайти його в собі.

Анна зайшла на кухню, кинула погляд на малих, які більш-менш спокійно бавилися з покривками на підлозі, й усміхнулася.

– Будете чемними – принесу вам щось цікаве... У руки не дам – відразу попереджаю... Хіба коли трохи підростуть.

Вона накинула на плечі шаль, дістала з-під лави кошик і вийшла у сіни. Тепер – якомога швидше віднайти кошенят, бо до ночі стане зовсім холодно і кошенята позамерзнуть. А Мурка постійно не грітиме їх теплом власного тіла. Мусить колись відійти і щось поїсти.

Анна з усієї сили штовхнула двері, тоді потягнула засувку до себе та вгору – марно. Та не посунулася ані на дюйм. Застрягла чогось.

Вона ще раз, уже дужче, смикнула за двері. Ні, бракує сили. Потягнула двома руками. Потім ще раз... Урешті засувка з брязкотом відсунулася, спружинила та прищемила Анні мізинець.

– От... зараза! – притулила палець до рота і завмерла, перечікуючи, доки біль притихне, тоді витягнула палець із рота і почала уважно його вивчати. Добре, що хоч кров не тече – не доведеться перев'язувати та відволікатися на таку дурницю.

Анна ще раз, уже уважніше, глянула на руку. А що, власне, тут доброго? Анічогісінько ж. Важкої роботи їй не дають, у пекарні вона не працює, а руки все одно понижені. Великий палець у кількох місцях порізала, долоню попекла, а тепер ще й мізинець прищемила. З такими руками їй не підступитися до фортепіано. Пальці втратили потрібну рухливість і не слухатимуться її так, як раніше.

Анна тихенько зітхнула й опустила руку. Колись мама привчила її до щоденної гри на фортепіано, але за рік вона не лише не грала обов'язкові вправи, але й близько не підходила до інструмента. Мами вже рік немає, а в помешканні маминої сестри нема фортепіано. Добре, що вони з братом взагалі мають де мешкати. Після смерті мами не знати де б опинилися, якби не тітка Стефа. З близької родини в них із Андрієм майже нікого не залишилося. Ані дідусів, ані бабусь. Навіть тато помер, коли вона була ще зовсім маленькою. Був священиком в одному з сіл поблизу Львова, проте нічого з того життя Анна не пам'ятала. Не надто чітко пам'ятав тата навіть Андрій. На той час йому виповнилося шість років, і спогади, які залишилися відтоді, були дуже невиразними.

Анна намагалася уявити тата як живу, близьку для себе людину, проте не могла, а тому поступово створила в уяві якийсь ідеальний образ і не змогла наділити його жодною індивідуальною рисою. Батько так і залишився для неї людиною з чужих оповідей. Більше вимріяла його собі, аніж знала, яким він був насправді. Коли батька не стало, мама розпродала з плебанії[1 – Плебанія – садиба священика (Тут і далі приміт. авт.).] все, що могла, – реманент, бричку, коней, зайві меблі, а потім продала і ті декілька моргів поля, які їм належали, покинула насиджене місце та перебралася жити до Львова. Пенсія по чоловікові була невеликою, проте дозволяла не лише триматися за межею злиднів, але й винаймати пристойне помешкання. Незабаром по тому мама отримала свою частку спадку по дідусеві та купила власний будиночок по вулиці Святої Анни.[2 – Вул. Святої Анни – район церкви Св. Анни. В ХІХ ст. забудова переважно дерев'яна, мешкали в основному українці.] Будинок був доволі маленьким та занедбаним, проте його оточував великий сад і шматок землі під грядки. Улітку та восени в садку визрівали яблука, сливки і грушки, цвіла на кущах рожа, червоніла малина, а гілки кущів вгиналися від агрусу, смородини та порічок. Мама з усього того варила конфітури, пекла страудлі, рогалики та тістечка, а на зиму запасала власну сушку на узвар. Звичне життя, простий побут і прогнозований завтрашній день – без значних потрясінь, карколомних подій і надзвичайних пригод, проте дуже комфортний та по-домашньому затишний світ. Світ, у якому не лише приємно жити, але який дає відчуття захищеності та впевненості у завтрашньому дні.

Відколи Анна себе пам'ятала – любила бавитися в тому садку. Андрій, щоправда, цілими днями гасав десь із сусідськими хлопцями, а вона залишалася вдома сама, проте ніколи не нудьгувала і не почувалася самотньою. Гойдалася на гойдалці, тягала по руках кошенят, віднаходила серед трав і моху жуків, метеликів та жаб, з квітів і листочків робила ляльок та кумедних тваринок, а з патицків і дощечок – іграшкові меблі для них. У проміжках між усіма цими вкрай поважними справами якимось дивом встигала вибудувати поміж дерев халабуду зі старих накриттів. Сховавшись у такій халабуді, могла годинами читати книжки, малювати у маленькому альбомі з тисненням на палітурці, шити для ляльок суkenки, вигадувати безліч цікавих історій, мріяти, будувати плани на майбутнє, а ввечері мама з подивом віднаходила у її схованці не лише свої баняки, ложки, подушки і тарілки, але й млинок для кави, парасолю, коробку з нитками або й щось зовсім неймовірне – старе забуте залізниччя чи поламані й цілком непридатні для вжитку речі з горища. Навіщо дитині все це на подвір'ї, мама не розуміла, а тому сварила доньку за розгардіяш, який та створювала довкола себе, проте зазвичай Анні все це сходило з рук. За день Андрій виробляв стільки чудасій, що мамі заледве вистачало сили на те, щоб упоратися з ним, а на дрібні збитки доньки у неї не залишалося часу. Мама пришивала відірвані сином у бійках гудзики, зашивала подертий на парканах та деревах одяг, несла лагодити вичовгані на кризі чи понищені десь на Гицлівській[3 – Гицлівська гора – Гора Страчення. Навпроти теперішнього Краківського базару. До середини XIX ст. тут відбувалися страти злочинців. Поряд стояли будинки, де мешкав міський кат, а потім гицлі.] або й на Кортумовій[4 – Кортумова гора – гора над північними околицями міста (374 м). Спочатку на цій околиці був фільварок із садом та залишки козацьких окопів, а в середині XIX ст. австрійським військом побудовано шанці та стрілецькі фوسي. Район вул. Клепарівської і Ветеранів.] горах черевики і терпляче вислуховувала нарікання сусідів на його вкрай паскудне поведження. Іноді на Андрія скаржилися навіть незнайомі люди. Таке траплялося тоді, коли хлопець не лише робив ім якусь шкоду, але й не встигав вчасно втекти. Мало не щотижня братові добряче перепало від мами, проте він не робив собі з того великої проблеми і вже по декількох днях більш-менш пристойного поведження брався за старе. Сусіди казали, що то росте не дитина, а розбійник, і з часом настільки звикли до його витівок, що скаржилися на Андрія лише для годиться. Для годиться мама сварила його, а він для годиться виправдовувався перед нею. Обіцяв поводитися чемно, проте виходив надвір і відразу забував про свої обіцянки. На щастя, у душі Андрій не був злою дитиною, а тому мама не втрачала надію на те, що він виправиться.

Коли син трохи підріс, вона відшукала потрібні зв'язки та віддала його на навчання у другу домініканську гімназію. Гімназія вважалася найкращою у Львові, і вже незабаром Андрій почав виправлятися. На серйозні збитки у нього не залишалося часу та сил, а з дрібними мама якось давала собі раду сама. По декількох місяцях навчання він уже навіть у нижній гімназії став доволі здібним гімназистом. Дивлячись на нього, Анна мимоволі дивувалася, як сумлінно ставиться він до своїх обов'язків. Не була певна, що теж зуміла б так добре вчитися. Зрештою, була дівчинкою, а тому, отримавши початкову освіту, сиділа вдома. Багато читала, малювала, вишивала, шила і вчилася у мами вести хатнє господарство.

Найдужче любила, коли мама брала її на прогулянку середмістям. Завжди віднаходила у тих мандрівках щось для себе цікаве. Коли була зовсім

маленькою, їй здавалося, ніби поверхові кам'яниці впираються у самісіньке небо, консолі нагадують казкових створінь, а кам'яні леви та статуї на фасадах поводяться, як живі істоти: суворо дивляться на неї згори і, якщо вона чинитиме нечемно, спустяться до неї та сваритимуть за негрічну поведінку. Якийсь час насторожено подивлялася на них, проте незабаром переконалася, що вони не рухаються, а лише байдуже споглядають на неї згори, і перестала боятися. Згодом зрозуміла, що ілюзію реального життя створює сонячне проміння, яке щогодини освітлює будинки по-іншому, проте не розчарувалася, бо нікуди не зникла та особлива краса і загадковість середньовічних будинків Львова. Як гарна музика, кам'яниці львівського середмістя не можуть не подобатися. Дивилася на них старшою і відчувала їх так, ніби вони й справді живі істоти, які не лише мають свою власну долю та життя, але й якимось містичним чином пов'язані з життям та долею людей, котрі в них мешкають.

Ще дужче, ніж прогулянки середмістям, Анна любила парк Герхта.[5 - Парк Герхта - Єзуїтський город (парк ім. І. Франка).] Мама, щоправда, казала, що від часів її дитинства парк дуже занепав, проте дівчинка не надто цим переймалася - любила його таким, яким бачила зараз, і була ще надто далеко від того, щоб замислюватись над неминучістю змін. Тоді їй здавалося, що ніщо не може порушити узвичаєний ритм життя. Прокидаючись вранці, вона бачила на стіні, навпроти ліжка, звичні для ока літографії з друкарні Піллерів,[6 - Друкарня Піллерів - видавничо-друкарська фірма середини ХІХ ст. у Львові.] на підвіконні - вазони з квітами, біля дзеркала - свою найгарнішу ляльку і тішилася з того, що життя таке прекрасне. Ляльку мама купила їй у крамниці на теперішній площі Фердинанда,[7 - Площа Фердинанда - назва з 1843 року. Тепер пл. Адама Міцкевича.] і це був чи не найкращий у її житті подарунок. У той день їй виповнилося вісім років, і потай від усіх Анна сподівалася на щось особливе. Наприклад, на велику і дуже гарну ляльку. Саме таку, яку побачила в незнайомі дівчинки на прогулянці в парку Герхта. У тієї, не надто вже й нової ляльки, було біле порцелянове личко, справжнє волосся і розкішна шовкова сукня з мереживом та вишивкою по низу. Відтоді, як Анна побачила цю ляльку вперше, вона користалася з кожної слушної і не надто слушної нагоди для того, щоб нагадати про неї мамі, і, врешті, не витримавши, мама купила їй подібну ляльку на уродини. Анна ще й досі пам'ятала, як тішилася нею тоді. За декілька місяців пошила для ляльки безліч сукенок, накидок та капелюшків. Сама підбирала кольори, нитки та фасони, а в довгі зимові вечори оздобила весь її одяг мереживом, вишивкою та намистом, проте вже незабаром їй почало бракувати часу на все це. Мама вирішила, що донька братиме уроки гри на фортепіано, а тому не лише уважно слідувала за її успіхами, але й примушувала по декілька годин на добу вправлятися у грі. Спочатку Анні все це не сподобалося, проте з часом вона не лише звикла до уроків, але й, досягнувши помітних результатів, і сама вже намагалася komponувати музичні фрази. А відтоді, як зрозуміла, що їй це вдається, дедалі сильніше заглиблювалася у світ звуків, почувань та невиразних мрій, ніби поринала у незвідані краї і цілком забувала про реальний час та щоденні клопоти. Буденне життя існувало десь поряд, зовсім близько, на відстані простягненої руки, проте проходило повз неї, тануло в тумані мрій, анітрохи її саму не зачіпаючи.

Несподівана хвороба мами трохи налякала, проте спочатку видалася такою, що незабаром минеться. По декількох тижнях лікування вона й справді відступила. Життя увійшло у звичну колію, проте незабаром Анна почала помічати, що мама дедалі частіше нездужає. Періоди відносно доброго

самопочуття стають коротшими, а погіршення та незрозумілі напади болю частішають і вже не минають так легко, як раніше. Почалося вишукування знаних лікарів та найнадійніших методів лікування. Вдома поселилася постійна тривога та запахло ліками, але мама все одно почувалася погано. Без змін на краще проминула зима, а потім весна та літо. Осінь прийшла не лише з затяжними львівськими дощами, але й зі змінами на гірше. Безнадія заступила місце непевності, а очікуване одужання перетворилося на нездійсненну мету. Заощаджені гроші станули, як сніг весною – без жодного сліду. Все пішло на лікування мами. Поступово вони почали відмовлятися від того, до чого звикли з дитинства, та економили на найнеобхіднішому, проте бажаного покращення не було. А якось вранці мама взагалі не підвелася з ліжка. Анна остаточно закинула музику і книжки. Відтепер увесь свій час присвячувала мамі та хатній роботі. Прала, прасувала, готувала їжу, прибирала у помешканні, доглядала важкохвору. Андрій як міг допомагав їй у тому і вже нікуди, окрім як у гімназію, не ходив. З Жовкви дедалі частіше приїздив чоловік маминої сестри вуйко Павло. Привозив щось із їжі, давав гроші на утримання будинку, на лікування мами і на навчання Андрія, а якось привіз до них старенького лікаря. Той призначив інше лікування, подарував надію, проте його приписи теж не допомогли. З кожним тижнем мама почувалася дедалі гірше, а ще по декількох днях вона майже перестала відповідати на запитання, не захотіла їсти і почала тихо згасати. Тепер Анна не лише сиділа біля хворої не відходячи, але й почала розуміти: все, що у неї залишається, – це ті останні кілька тижнів, коли вона ще може відчувати присутність мами у своєму житті. Що буде потім? Боялася навіть думати про таке. Думки про майбутнє відсікалися теперішнім болем і безнадією днів та годин згасання життя найріднішої людини.

На Катерини мами не стало, і з її смертю розбився на дрібні скалки звичний світ та уявлення про нього. Залишилося хіба відчуття абсурдності й абсолютної нереальності того, що сталося. Своім іще дитячим розумом Анна намагалася досягнути цю трагедію, проте не могла. Мама здавалася такою рідною, близькою і одночасно чужою, нерухомою, далекою, зовсім не такою, як при житті. Обрядові клопоти, чорний одяг, знайомі й цілком чужі обличчя довкола, суєта непотрібних справ, слова співчуття і розмови без сенсу. Зі смертю мами світ мав би завалитися чи принаймні похитнутись, а нічого надзвичайного не відбувалося. Жодного відступу від жорстокої і сотні тисяч разів програної та пережитої кимось іншим трагедії. Трагедії дуже банальної, простої, зрозумілої, але такої, в якій ніхто не може щось змінити або виправити.

А потім похорон і повернення в дім, у якому вже нема мами. Є лише відчуття, що вона кудись вийшла, поїхала і незабаром повернеться, прийде, знов буде з ними, а ще розгубленість та нерозуміння того, як їм із братом жити далі. Практичні думки витіснилися болем від втрати рідної людини і здавалися дуже егоїстичними. Спочатку вони з Андрієм навіть поміж себе не обговорювали, як житимуть без опіки та грошей, а потім і не стало потреби це обговорювати. Як умів, вуйко Павло допоміг впоратися з труднощами. Розрахувався з боргами мами, залагодив майнові та побутові проблеми, продав будинок у Львові й допоміг їм із Андрієм переїхати до нього в Жовкву. Він навіть зберіг якусь частину спадку по мамі, проте, коли вони з братом спробували подякувати вуйкові за турботу, той не захотів їх слухати, а раз і назавжди заборонив торкатися цієї теми.

До життя в родині тітки Стефи та вуйка Павла Анна доволі швидко звикла, а до того, що видалося їй новим чи дивним, пристосувалася. Їй тут навіть сподобалося. У них четверо маленьких дітей, а Анна, окрім того, що завжди мріяла мати молодшу сестричку або ж братика, була саме в тому віці, коли дівчатка не лише залюбки бавляться з маленькими дітьми, але й ставляться до них із особливою ніжністю та турботою. А ще у круговерті великої родини та дитячих пустощів власне горе не болить так сильно, як на самоті. Тут інше життя, інакші надії і простіші сподівання, а все те, до чого вона звикла з дитинства, залишилося в минулому житті. Напевно, вже назавжди.

Анна штовхнула двері, і в обличчя їй сипнув холодними краплями різкий порив вітру. От маеш, – туман розсіявся, а дощ розпочався. Не знати, що гірше.

Вона щільніше загорнулась у шаль і ступила крок уперед. Вітер відразу кинув їй під ноги мокре опале листя, неприємно прорвався крізь одяг до тіла, і Анна мимоволі відступила назад, під дашок, упритул до брами. Тоді провела рукою по волоссю, яке розтріпалося від вітру, накинула на голову шаль і вийшла з-під дашка. Нічого – до старої хати лише декілька кроків. Тут і змокнути серйозно не встигнеш.

Минаючи калюжі, Анна підійшла до хати, навіть почала лізти вгору по драбині, приставленій до зовнішньої стіни будинку, але почула, як хтось під'їхав до сусіднього подвір'я, і завмерла на півдорозі. З брочки виходив незнайомий їй чоловік. Цікаво, хто він такий? Хтось із родини сусіда?

Вона повернула голову і придивилася до незнайомця уважніше. Десь вона бачила того пана, але де, коли і за яких обставин, пригадати не могла. Може, ще у Львові?

Намагаючись не втратити незнайомця з поля зору, Анна полізла вгору і спробувала роздивитися його краще, проте ненароком зачепилася спідницею за сучок на драбині й ледь не впала. Намагаючись втримати рівновагу, вхопилася руками за перекладину та випустила з рук кошика. Той гепнувся на поскладені при стіні дрова і перекинув металеву миску, яка на них стояла.

Почувши брязкіт, незнайомий чоловік озирнувся, проте Анна вдала, ніби нічого довкола себе не помічає: швиденько відвернулася і спробувала відчепити спідницю від сучка. Не надто хитро, однак простіше, ніж витріщатися на незнайомого чоловіка. Невідомо, що він за один і навіщо сюди приїхав. Треба розповісти про нього тітці.

Остаточо вирішивши не дивитися на незнайомця, Анна, проте, крізь опущені вії продовжувала потай спостерігати за ним. Виглядає він інакше, ніж вуйко та інші чоловіки з їхньої родини. Можливо, походить зі шляхетного роду або ж провадить інакший спосіб життя.

Вона обережно підвела голову і придивилася до нього уважніше. Нічого особливого у його зовнішності немає. Звичайний собі чоловік. Міцної статури, середнього зросту і навіть уже не молодий. У чорному волоссі доволі помітною є сивина, а на обличчі проступають виразні зморшки.

Здвигнувши плечима, Анна полізла вниз за кошиком, а коли знов підвела голову, той чоловік зайшов у двір, а його кучер зачинив ворота.

Розділ 2

Адам майже не встиг змокнути. Дощ розпочався нещодавно, а щільний дорожній плащ та відкидний дах на бричці надійно захистили його не лише від поривів пронизливого осіннього вітру, але й від дощу. Добре, що виїхав з маєтку ще до світанку – тепер на залагодження справ має цілий день і може детально у всьому розібратися.

Вчора отримав від вуйка Вітольда листа, в якому той повідомив, що прихворів і хоче бачити небожа у Жовкві, що не змінив заповіт, бо інших спадкоємців, окрім дітей сестри, у нього немає. Доволі дивні натяки. Ще просив не надто переживати і не їхати до нього, як на алярм, бо аж так зле йому не є і він цілком дає собі раду сам. Добре знаючи вдачу вуйка, Адам вирішив не відкладати поїздки надовго і наказав челяді збиратися в дорогу негайно. Якщо вуйко Вітольд кличе його до себе та натякає на нездужання, мусило статися щось справді серйозне. Зазвичай він доволі потайний, не любить писати листи й обходиться власними силами. Щось поважне примусило його забути старі звички та взятися за перо.

Вуйко розміняв восьмий десяток, і прожиті роки все відчутніше нагадують про себе. З кожним наступним візитом він виглядає дедалі гірше і вже не справляє враження цілком здорового чоловіка. Посивів, втратив іще кілька зубів, згорбився і при ходінні помітно шаркає ногами. Ціпка до рук не бере – бадьориться, проте важко не зауважити, як втомлюють його довгі прогулянки містом, як неохоче підводиться він на ноги вранці й з яким задоволенням засинає, варто йому лише трохи пригрітися в улюбленому фотелі біля каміна. Давно треба взяти вуйка до себе, проте той ніяк не погоджується на переїзд і щоразу знаходить нові аргументи для того, щоб залишитися у Жовкві. Важко зрозуміти таку впертість. Його дружина померла ще років десять тому, дітей він із нею ніколи не мав, і тепер попереду в нього лише самотня старість. Як залишиш вуйка тут самого?

Адам не лише змалку його любив, але пам'ятав зовсім інакшим – міцним, діяльним, сповненим сил та оптимізму, а тому особливо гостро відчував, як неухильно швидко забирає все це у нього час та прожиті роки. Хто знає, скільки йому ще відміряно і чи невдовзі не з'явиться у крипті родинної каплиці ще одна домовина. Вуйко Вітольд чи не найстарший у родині, а коли падають останні bastiони, на передовій опиняється наступне покоління, і тоді мимоволі замислюєшся над сенсом власного життя.

Адам швидким кроком підійшов до будинку, зійшов сходами на ганок, зайшов у сіни і, минаючи декілька кімнат, які відділяли його від спальні вуйка, відзначив, що ані зовні, ані всередині тут нічого не змінилося. Будинок іще міцний, гонтовий дах не потребує ремонту, вікна не перекошені, дошки на ганку не трухляві, навіть стіни нещодавно побілені й ще не встигли пооблуплюватися. Усередині будинок, щоправда, виглядав гірше: на дорогих меблях лежить грубий шар пилу, на різьбленому, чорного дерева столі порозпливалися незрозумілого походження плями, оббивка на дивані та на кріслах вимагає негайного чищення, а з кутів додолу звисають мало не

гірлянди павутини. Схоже, що прислуга в будинку геть нічого не робить, а вуйко не помічає, що діється довкола. Прожиті роки ще нікому не додавали сил, енергії та спостережливості.

Адам роззирнувся по помешканню. Навіть зараз його ніхто не зустрів і не провів до кімнати, та й входні двері незамкнені. Неприпустимий недогляд. Важко уявити, щоб таке діялося в його власному будинку чи маєтку. Не лише сам любив порядок та лад у побуті, але й доволі жорстко вимагав, щоб його дотримувалися всі інші, і в першу чергу ті, хто мав це за свій безпосередній обов'язок. Виглядає на те, що йому доведеться самому привести до тями всю тутешню прислугу.

Адам скинув із себе мокрий плащ і підійшов до каміна. У помешканні за такої, вже зовсім осінньої погоди надто холодно та вогко, проте нема ані натяку на те, щоб тут розпалювали вогонь. Ще один очевидний недогляд?

Він іще раз роззирнувся довкола. Ніхто з прислуги й досі не почув, що в помешканні хтось чужий. Цікаво, чому вуйко мириться з таким недбальством? Йому самому аж руки сверблять дати прочухана всій прислузі, проте волів спочатку зайти до вуйка і поговорити з ним. У тому, що забере його до себе, тепер не сумнівався. Судячи з усього, той потребує серйозної опіки та підтримки, а в себе вдома він зуміє створити для вуйка не лише належний комфорт і зручності, але й зробить усе від нього залежне, щоб той не почувався самотнім і на старість років мав гідне життя та родину, яка ним опікуватиметься. Справи в маєтку йдуть як ніколи добре, і можна не переживати, що хтось або щось завадить його планам.

Минуло добрих десять років, як він отримав маєток у спадок, і хоча вклав у нього чимало сил, часу та грошей, проте міг із гордістю визнати, що його зусилля не пропали намарно. Вже три роки видатки у рахунковій книзі є значно меншими, ніж доходи, а господарське життя маєтку досконало налагоджене і до найдрібніших деталей надається до контролю, навіть гуральні та корчми. Управляючі провадять господарську книгу, він отримує від них детальні звіти та має можливість наглядати за тим, як вони справляються зі своїми обов'язками. А головне – йому вдається вдало провадити оборот готівки та справи оренди, бо, попри очевидні прибутки, є й певні старі зобов'язання, за давні борги і треба сплачувати відсотки під заставу частини маєтку дружини. Шлюб із нею не приніс значного грошового прибутку, проте дозволив приєднати до маєтку чималий шмат орних земель, лук та пасовищ, а ще дав вигідні зв'язки. Дружина походила зі знаного та давнього роду і мала родину не лише у Львові та Варшаві, але й у Відні. Мав із нею сина і сподівався мати ще спадкоємців, проте дві наступні вагітності завершилися передчасно, а немовлята померли.

Зрештою, поспішати з дітьми нема особливої потреби – син росте міцним та здоровим хлопцем, а дружина на п'ятнадцять років молодша і ще цілком може подарувати йому життєздатну дитину. Тепер, коли мав добрі прибутки та спадкоємця, всі зусилля отримали виразне спрямування у майбутнє, і це не могло не тішити. Коли бачиш результати роботи та маєш надію на продовження в часі, мимоволі починаєш вважати своє життя вдало влаштованим. А спогади? Уже давно волів тримати їх у собі.

Коли Адам зайшов у спальню до вуйка, той іще спав, проте, ніби відчувши присутність у кімнаті когось стороннього, відразу прокинувся і повернув голову до дверей.

– Адаме, ти? – невпевнено вдивляючись у напівтемряву кімнати, запитав він. – Не чекав на тебе сьогодні. Чого так на алярм?

Адам знизав плечима.

– А що мав би робити в маєтку зараз? Маю декілька вільних днів і вирішив провідати вас. До речі, як почуваєтесь? Щось болить?

– Як почуваюся? – вуйко Вітольд на секунду прислухався до себе. – Зараз ліпше, а в неділю думав, не доживу до ранку... Тепер знов тільки ноги болять.

Він спробував підвестися, важко оперся рукою на крісло при ліжку, проте, коли Адам нахилився, щоб допомогти, заперечно хитнув головою.

– Облиш. Я посиджу... Ліпше розкажи, як у тебе справи? Як господарка? Як малий?

Вловивши зацікавлення в голосі вуйка, Адам придивився до нього уважніше. Виглядав той непогано. Не схуд, не осунувся, і навіть рум'янець зі щік нікуди не зник. Отже, про серйозну хворобу не йдеться. Вирушаючи в дорогу, підсвідомо боявся побачити на обличчі вуйка загрозливу загостреність рис і воскову прозорість шкіри, проте він був бадьорим, життєрадісним і націленим на життя. Можливо, просто змудився та захотів собі для розваги якогось товариства?

Ледь усміхнувшись, Адам присів на крісло біля вуйка.

– Як малий, питаєте? Нічого, бігає собі. Виріс за літо на півголови, але живе на суцільних збитках. Думаю потроху привчати його до науки і серйозних справ. Вчора він хотів поїхати зі мною. Казав, що скучив за вуйцьом. Може, якимось самі його провідаєте. Давно вже не були у нас в маєтку.

– Хіба давно? – вуйко Вітольд якимось непевно глянув на небожа. – Минулого літа я чи не зо два місяці у вас гостював.

– Не минулого, а позаминулого. Направду, не розумію, що вас тут тримає. Дім вам тут не завалиться, а в мене зараз таке полювання починається, що гріх пропускати. Пам'ятаєте, як було два роки тому? Ви чи не найбільшого вєпра вполювали. Того року теж, між іншим, на таке заповідається... – Адам зробив кількасекундну паузу і, насолоджуючись очевидним ефектом від своїх слів, додав: – Ви ще не бачили моєї нової арабської кобили, а могли б уже завтра-післязавтра поїхати зі мною і подивитися на неї. Принаймні, сказали б, чи вдале надбання я зробив. То як? Поїдете?

Вуйко усміхнувся. Прекрасно розумів маневри небожа, проте так легко здаватися теж не збирався.

– І що я в тебе робитиму? Вам, молодим, болячками докучатиму? Мого віку товариства там нікого немає.

Тепер уже усміхнувся Адам. Добре знав цю манеру вуйка відмовлятися, примушувати себе просити, а потім неохоче приставати на прохання.

– Чому нікого немає? Наприклад, панство Обертинських зараз у себе в маєтку. Зі старшим Станіславом ви років із сорок як товаришуєте. До речі, йому дуже бракує партнера для гри у твіндек.[8 – Твіндек – азартна гра в карти, яка вимагає п'яти гравців.] Я, знаєте, якось більше надаю перевагу преферансу та штосу.

Жвавий блиск і зацікавлення, які Адам вловив у погляді вуйка, примусили потай порадіти своїй перемозі. Навряд чи цього разу той відмовлятиметься від запросин. Спочатку погостює, а тоді й зовсім залишиться.

– Кажеш, запрошуєш мене в гості? – вуйко Вітольд усе ще вдавав, що вагається. – Не хочеться залишати будинок без нагляду, а прислугу тут тримати нема сенсу. Зайві витрати. Як вважаєш?

Адам підвівся з крісла.

– Я б сказав, що таку прислугу взагалі тримати без сенсу. Щось я досі нікого не побачив. Варто перевірити, чим вони тут взагалі займаються.

– Та облиш ти справи, дай ліпше халат, – вуйко спробував відшукати ногами капці при ліжку. – Я довго сплю, і прислуга давно вже до того звикла. Десь усі розійшлися.

– Розійшлися? Може, варто... – Адам хотів сказати, що саме йому хочеться зробити з такою прислугою, проте стримався. – Думаю, таку прислугу треба розрахувати ще до від'їзду. Я домовлюсь, щоб за помешканням приглядали сусіди з будинку навпроти. Це значно економніше.

Вуйко кинув на небожа здивований погляд.

– Знову хочеш мати з ними якісь справи? Не набридло?

Адам знизав плечима.

– Які справи з ними я тепер можу мати? Вони давно чужі мені люди.

Розділ 3

Повернувшись додому, Анна в супроводі Мурки, яка не відставала від неї ані на крок та віддано заглядала в очі, зайшла до кухні й гордо поставила кошик із кошенятами на лаву.

– Таки знайшла. Подивіться, двоє біленьких із плямками і одне руденьке. Ще й повзати нормально не навчилися. Такі гарненькі. Шкода, якби померзли.

Таких кошенят у нас будь-хто з радістю візьме. Хіба ні? – вона відгорнула стару ганчірку, що прикривала кошик, і коли діти надто тісно його обступили, застережним жестом зупинила їх. – Тільки щоб по руках мені кошенят поки що не тягали. Хто буде чемним – я сама дам потримати, а хто не слухатиметься, з тим взагалі три дні бавитись не буду. Бракувало, щоб подушили їх. Знаєте, як потім цікаво з ними бавитися.

Підійшовши й собі до кошика, тітка усміхнулася.

– Бачу, що гарні, але віднеси їх кудись на землю. Нехай Мурка заспокоїться – зараз усе мені тут поперевертає. Та й дітям на землі ліпше на них дивитися.

Коли Анна занесла кошик у куток, а Мурка, отримавши назад кошенят, трохи заспокоїлася, тітка налила у горнятко гарячого молока і простягнула його Анні.

– Змерзла на вулиці? Хочеш зігрітись?

Скривившись, та з відразою глянула на горнятко, яке простягнула їй тітка. Щоб вона добровільно пила таку гидоту? Та нізащо. Змалку не любила молока, а гарячого й поготів.

– Дякую. Не треба. Я зараз сама зігріюсь.

Вона підійшла до пічки, притулилася плечима до теплих кахлів і почала дивитися на те, як тітка ріже та акуратно розкладає на великому мальованому тарелі хліб.

– Знаєте, а я щойно бачила біля будинку пана Вітольда якогось чоловіка. Звідкись його знаю, а звідки – пригадати не можу. Не знаєте, хто до нього приїхав?

Облишивши різати хліб, тітка підвела голову й уважно глянула на Анну.

– Чому ж не знаю? Щойно теж бачила його з вікна. Це пан Адам, небіж нашого сусіда. А чому ти питаєш про нього?

Анна якось непевно повела плечима і замислено усміхнулася.

– Просто я його звідкись знаю. Здається, навіть бачила декілька разів.

– Бачила? Навряд чи. У той час, коли він був ближчим до нашої родини, ти була зовсім маленькою і не могла його запам'ятати, а потім він уже мав своє, цілком осібне від нашого життя... То взагалі дуже заплутана історія. Років дванадцять тому Адам був одружений на Дарі... Ну, знаєш, вона ще наша з твоєю мамою далека родичка... Так от, їхній шлюб не тривав і року. Вже від початку все у них складалось не так, як мало б складатися. Отримали різне виховання, сповідали різну віру, не пасували одне одному за походженням, вихованням, статками. Батьки категорично заборонили їй бачитися з ним. Родина Адама й взагалі слухати не хотіла про таку невістку, але він затався і таки домігся свого. У тридцять першій році взяв із Дарою шлюб... Власне, бо мусив узяти... – зрозумівши, що ляпнула зайве, тітка затнулася і непевнено глянула на Анну. – Але менше з тим... Тобі того не треба знати.

Підійшовши до креденса, [9 - Креденс - буфет для посуду.] вона мовчки витягнула з шухляди ложки та виделки, поклала їх на стіл і так само мовчки заходилася змітати крихти хліба собі в долоню.

- Дара була моею колежанкою. Не надто близькою, але я знала, що вони з Адамом вподобали одне одного. На той час він закінчив університетські студії, зробив докторат, але ще не мав ані тієї репутації, ні статків, які має зараз. Мав добрі зв'язки, але родина, знаючи про його намір взяти шлюб із міщанкою, зареклася йому допомагати. Він навіть мусив полишити дім батьків і винаймав помешкання десь у передмісті Львова. Не відрікся від нього хіба наш сусід вуйко Вітольд, але поселитись у нього Адам теж не зміг - аж такої великої підтримки він від нього не мав... Але менше з тим. Нічим добрим усе те не завершилося.

Анна благально звела на тітку очі. Не розуміла, що з нею таке, проте розповідь тітки дедалі дужче її непокоїла. Навіть про кошенят забулося. Здається, мусить почути цю розповідь до кінця. Чому мусить - не розуміла, але знала, що обов'язково мусить.

- Але що сталось потім? Якийсь нещасний випадок?

Тітка невпевнено глянула на небогу.

- Навіть не знаю, чи можна назвати це нещасним випадком. У тридцять першій році багато людей померло від холери. І не лише у Львові... Дара теж захворіла, але вже тоді, коли та напасть почала відступати. Адам якраз поїхав до Кракова і нічого не знав про її хворобу, а вона ще й при надії була. Десь на Покрови народити мала, але захворіла і не розродилась... Так її з дитиною й поховали в одній домовині... Коли Адам повернувся, він ледь не збожеволів... Любив її дуже сильно... Боялись - щось собі зробить.

Вона глянула на Анну, котра дивилася на неї широко розплющеними очима, в яких стояли сльози, й обірвала себе на півслові.

- Ще бракувало, щоб ти переймалася історіями десятилітньої давності. Дару все одно не піднімеш, а Адам давно одружився вдруге. Взяв жінку зі шляхетної родини, має з нею маєток десь біля Сокаля, [10 - Сокаль - містечко за 85 км від Львова.] повернув собі прихильність родини, розбагатів. Куховарка нашого сусіда казала, що у нього там уже й спадкоємець є.

Впіймавши погляд тітки, Анна опустила очі. Відчувала, що їй хочеться розплакатись, і не хотіла, щоб та це побачила. Останнім часом взагалі стала якоюсь нестриманою, неспокійною, могла розплакатись без причини, невідомо що наговорити, а потім жалкувати за тим.

- А я й не думала перейматися. Хіба в мене інших справ нема?

Вона спробувала ще щось сказати, але передумала. І справді, що там уявляти? Усе в минулому... Ще й у чужому минулому.

За обідом Анна була неуважною, незібраною і навіть примудрилася порозливати по столі каву. Правду казала тітка - не варто брати близько до

серця те, що тебе не стосується. Для неї той пан – чужа людина. Тільки й припущення, що вона десь його бачила.

За декілька годин Анна почала приходити до тями і майже забула про зустріч із небожем пана Вітольда, проте коли той раптом сам прийшов до них додому, вона знов відчула якесь дивне занепокоєння. Щось їй конче треба пригадати. Але що? Не розуміла, що саме, але інтуїтивно знала – це пов'язано саме з цим чоловіком.

Невпевнено глянувши на нього, Анна привіталась і знов мимоволі подивувалася з того, що цілком чітко пам'ятала його обличчя. Аж дивно, бо жодних інших згадок не залишилося. Цікаво, що той пан робить у них вдома?

За якийсь час вона тихенько прошмигнула у сусідню кімнату, присіла на стільчик і взяла до рук вишивку. Розгорнувши тканину, спробувала зорієнтуватися в тому, яку частину візерунка вишила вранці, а яку ще залишилося вишити зараз. Здається, треба порахувати нитки, щоб не втратити симетрію візерунка.

Зробивши декілька стібків, Анна обережно глянула на гостя, який розмовляв із вуйком Павлом у суміжній кімнаті, і ледь нахилилася вперед. Тепер могла роздивитися його трохи краще. Мав зморшки на чолі та на перенісці, сітку зморшок довкола темних очей, помітну сивину в чорному волоссі, а ще погляд людини, яка не лише добре розуміє, чого хоче, але й давно це має. Цікаво, скільки йому років? Сорок? Сорок п'ять? Може, більше? Вона знов крадькома глянула на нього. Ні, певно, не більше. Має міцну поставу, впевнені рухи і молоді очі. Цікаво, скільки років йому було тоді, коли він одружився з Дарою? Теж, певно, немолодим був. Аж не віриться, що цю трагічну історію тітка розповідала саме про цього пана.

Не наважуючись надто довго розглядати незнайомця, Анна сіла рівніше і зосередилася на вишивці. Час від часу продовжувала кидати на гостя погляд з-під опущених вій і мимоволі аналізувала те, що бачила. Впевнені рухи, скупа жестикуляція, виважена манера провадити розмову. Справляє враження людини, яка контролює все та всіх. Поважний, певний власної сили чоловік. Невже він міг заради кохання злегковажити становищем, маетками та прихильністю родини?

Вона уважніше придивилася до нього і раптом відчула якесь нічим не вмотивоване бажання втекти з кімнати. Аж дивно. Той пан навіть не дивиться в її бік. Поводиться стримано, розважно, навіть дещо відсторонено. Так, ніби випадково потрапив сюди з якогось інакшого світу і сам добре це розуміє.

Мимоволі задивившись на нього, Анна вколола собі пальця і, зніжковівши, відразу опустила очі. Які дивні фантазії лізуть їй у голову. Занадто перейнялася розповіддю тітки. Дурниці якісь. Чим там той пан не такий, як усі? Ані в його зовнішності, ані в поведінці нема чогось надзвичайного. Звичайний собі чоловік.

Вона мимоволі перевела погляд на його руки. Витончена форма кисті, сильні, довгі пальці. Здається, коло його інтересів десь дуже далеко поза межами важкої фізичної праці.

Анна ще раз спідлоба глянула на нього. Він навіть не є гарним. Хіба риси обличчя має інтелігентні й погляд вдумливий, заглиблений у себе, а ще у нього приємний голос із характерними низькими модуляціями та цікавою вимовою. Десь вона чула той голос, десь бачила той погляд. Але де? Коли? Здається, не дуже давно.

Вона спробувала повернутися до вишивки. Марно. Не могла зосередитися на роботі й врешті цілком заплутала нитку та помилилася в рахунку. Облишивши вишивку, зосередилася на голосі того чоловіка. Де і коли вона почула його вперше? Невже не пригадає?

Заплющивши очі, Анна спробувала відволіктися від усього іншого і вслухалася в мелодику голосу. Спокійна манера розмови, приємна інтонація, ледь приглушений тембр, щось особливе у вимові окремих слів. Зараз була зовсім близько до того, щоб пригадати, де чула той голос. Ще мить, і ще декілька слів – і вона згадає. Голос, як забута мелодія, виринав із пам'яті, відкликався у серці, проте не вкладався у чітку картинку з минулого. Та що за напасть така? Годі пригадати. Яка ж у неї в біса музична пам'ять? Геть усе втратила, навіть слух.

Розсердившись на себе, Анна міцно стиснула губи і примусила себе зосередитися на голосі. Чомусь він пригадувався їй разом із інтонаціями та мелодикою голосу мами. Цікаво, чому? Очевидно, була якась розмова між цим чоловіком та її мамою. Але де, коли і за яких обставин? Здається, зовсім нещодавно, може, років три-чотири тому. А ще з ними був Андрій.

Осяяння згадки примусило Анну розплющити очі. Вони з мамою та братом ходили до того пана тоді, коли мама вирішила віддати Андрія на навчання у домініканську гімназію, і саме той пан допоміг їм своїми зв'язками. Звичайне, буденне пояснення того, що видавалося таємничим.

Невдало взявши до рук голку, Анна знову вколола собі пальця. От незграба. Цікаво, чому вона відчувається розчарованою через те, що отримала таку просту відповідь на своє запитання? Дивно.

Вона ще раз потай глянула на Адама. Ні, тут мусить бути ще щось. Щось таке, що її непокоїть та не дозволяє зосередитися на чомусь іншому. Але що?

Зауваживши, що в салон із тацею, на якій парує кавник, стоять порцелянові філіжанки, цукерничка та збаночок зі сметанкою, зайшла тітка, Анна підвелася зі стільчика і непомітно відступила до стіни. Бракує, щоб її застали за підслуховуванням чужих розмов.

Вона обережно визирнула з-за дверей. Тітка поставила на стіл тацю з кавою і заходилася розставляти філіжанки. Зникнути б звідси непомітно. Але як?

Анна легенько торкнулась одвірка і якомога тихіше ступила крок уперед.

– А ти що тут робиш? – тітка підвела голову і здивовано глянула на неї. – Я тебе всюди шукаю.

Кинувши на неї розгублений погляд, Анна потупила очі.

– Я щойно сюди зайшла... Направду щойно... Я вже виходжу.

Намагаючись не привертати до себе увагу, вона вийшла з кімнати, проте майже відразу зіштовхнулася з братом, який повертався знадвору і виглядав не надто заклопотаним.

– Ти бачив, хто до нас там прийшов? Знаєш того пана? Бачив його раніше?

Не відразу зрозумівши, про кого запитує сестра, Андрій зазирнув поверх її голови до кімнати.

– Звичайно ж, бачив. Це пан Адам... Ти його не знаєш, але я піду привітаюся з ним.

– Ні... Зачекай... – схопивши брата за рукав сюртука, Анна потягнула його за собою у сіни. – Ще встигнеш... Мені здається, я теж десь бачила того пана, а де – не пригадаю. Не знаєш?

Андрій здивовано глянув на неї.

– Я з мамою ходив до нього перед тим, як йти у гімназію... Не пам'ятаю, ти з нами тоді була?

– А раніше? Скажи, я могла бачити його десь раніше?

Андрій на секунду замислився.

– Ну, пам'ятаю, як ми з тобою були на весіллі, де був той пан. Тобі тоді виповнилося два роки, а мені наказали дивитися за тобою. Так, ніби я там іншої роботи не мав. На тому весіллі тобі щось у голову вистрілило, і ти, ні сіло ні впало, вибігла на дорогу, де їхала бричка. Лець під коні не впала. Той пан, між іншим, і витягнув тебе мало не з-під копит коня. Добре, що він не знав, чиї ми діти... Тато б мене прибив за недогляд... Потім я до вечора сам мусив ховатися і тебе переховувати. Весь день мені спаскудила.

Зосереджено дивлячись на брата, Анна спробувала щось собі з того пригадати.

– Зачекай, але ж я не можу того пам'ятати. Я була маленька. Чому ж тоді зараз... – вона затнулася і, перехопивши здивований погляд Андрія, спробувала надати обличчю безтурботного виразу. – Та нічого. Я тільки хотіла запитати, звідки знаю того пана. Звичайна цікавість.

Обминувши Андрія, вона вийшла на ганок. Сама себе не зрозуміла і сама на себе розсердилася. Швидше б уже той пан пішов додому. Напевно, він нагадав їй щось із її минулого, а вона не хотіла ані тих спогадів, ані тих відчуттів.

Перевівши подих, Анна знов прислухалася до себе і знов нічого у собі не зрозуміла. Насилу дочекалася, коли той пан піде додому, але чомусь знов не відчула особливої радості. Цікаво, чому?

1846 рік

Розділ 4

Проминуло три роки, Анна не просто стала старшою, але й змінилася зовні. Лінії тіла м'яко заокруглилися, набули принадних жіночних обрисів. Навіть губи та очі стали виразнішими, ніби враз набрали нових яскравіших барв, а в погляді з'явилася ще не до кінця усвідомлена нею самою тепла млість і неспокій. Уже носила у собі таємницю жіночності, проте ще не знала, що з нею робити. І коли дивилася на себе у дзеркало та бачила там молоду вродливу дівчину, не могла повірити в те, що ці акуратні округлі уста, виразні карі очі, густе довге волосся, тоненький стан і аж виклична жіночність обрисів тіла належать їй. Не знала, як до цього ставитися, а за якийсь час ще й почала помічати, що привертає увагу чоловіків. Спочатку їй це здивувало. Завжди намагалася поводитися стримано, старанно демонструвала, що не бачить занадто уважних чоловічих поглядів, не підтримувала жодних загравань і сумлінно вдавала, ніби їй це не цікавить. Чи ж не цікавить? Зараз і сама вже не знала.

Дедалі частіше відчувала в собі незрозумілі бажання, легкий сум та неспокій, якусь млість та невдоволення, а ще прагнення щось змінити або виправити. Що саме їй хочеться змінювати чи виправляти, сама до ладу не розуміла. Напевно, ліпше сховати все це у собі й чемно робити те, що кажуть. У неї нема багатого посагу, нема батьків із добрими зв'язками, навіть гарних перспектив на майбутнє нема. Є хіба бездоганна репутація та молодість. Сподіватися на щось виняткове в її становищі – наївно, а відчувати жаль чи протест через таке – нерозумно.

По-справжньому засмучувало хіба те, що тепер дедалі частіше почувалася тут зайвою. Андрій вступив на науку до Духовної семінарії у Львові. До Жовкви приїздив лише зрідка. Тітка з вуйком дедалі частіше сварилися, не розмовляли по декілька днів та спали у різних кімнатах. Від такого життя тітка ще дужче змарніла. Потай від дітей плакала, іноді була перебільшено лагідною з усіма, а іноді навпаки – злостилася на всіх без винятку та вишукувала приводу для сварки. Дивлячись на таке поведження батьків, менші діти принишкли, старші почувалися незатишно і за кожної слушної нагоди намагалися чкурнути з хати. Анна мимоволі теж почала замислюватися над тим, чи не зловживає гостинністю родини тітки. Більшість її колежанок уже заручені, деякі повиходили заміж, хтось навіть очікує на народження дитини. Очевидно, їй незабаром теж доведеться подумати про шлюб. Можливо, навіть раніше, аніж вона б собі того хотіла. Тітка давно натякає на те, щоб уважніше придивилася до хлопця, який майже рік упадає коло неї. Але чи хочеться думати про нього? Ніби нічого проти Маркіяна не має, проте думати про заручини, а тим паче про одруження з ним, якось не хочеться. Чому не хочеться – і сама не розуміла. Хлопець походив із порядної та заможної родини, був добрим, розумним і кохав її. Поряд із ним могла поводитися так, як хотіла – він усе їй пробачав. Те, що він подобається їй, знала напевно, проте чи любила? Іноді здавалося, що любила, іноді – що ні. Були ситуації, коли відчувала – душу б віддала за те, щоб він почувався

щасливим. У такі моменти не лякало навіть те, що його родина не надто прихильно ставиться до неї. Відчувала хіба легкий жаль тоді, коли ловила на собі сердитий погляд його мами або помічала мовчазне невдоволення батька.

Нічим на таке Анна не заслужила. По-справжньому вони її не знали. Власне, й не хотіли знати. Не задовольняла їх ані за зв'язками, ані за статком, ані за походженням. Зрештою, Анна теж не прагнула стати для них невісткою, а тому не намагалася завоювати прихильність. Насамперед мусила розібратися в собі, а тоді вже на щось наважуватися. Маркіян порядний, розумний, чесний, навіть гарний – зовні чимось подібний на Андрія, проте, як на її погляд, занадто молодий, а ще якийсь нестриманий, сумбурний, ніби сам до ладу не розуміє, до чого йому хочеться прикласти свій розум та силу. А ще воліла, щоб він аж так сильно не любив її. Коли ніхто того не бачив, Маркіян дедалі частіше дозволяв собі не зовсім пристойно торкатися її, намагався поцілувати, і Анні щодалі важче вдавалося тримати його на віддалі. Таке кохання лякало, не відчувала ані щему на серці, ані запаморочення у голові. Тільки спокійне, рівне тепло і гостре бажання не переступати жодної із меж.

У сумнівах та ваганнях проминуло літо, тоді заступила осінь із холодними дощами та негодою, і Анна чимдалі частіше замість того, щоб кудись іти, сідала біля вікна і, опершись ліктями на підвіконня, дивилася на нескінчений нудний дощ за вікном. Почувалася до болю самотньою та нікому не потрібною. Дощові краплі, наздоганяючи одна одну, текли швидко, а вона не могла зрозуміти, чому не відчуває втіхи від того, як складається життя. Чого їй бракує? Чого прагне? Має майже все, що потрібно молодій панні: привабливу зовнішність, стає становище, гарну репутацію, а ще її люблять саме так, як мріє кожна дівчина. Незрозуміло лише, чому їй самій нема від того радості. Звідки ця постійна тривога та жаль? Що це таке? Передчуття чогось лихого чи невміння цінувати те, що маєш? Може, погодитися на заручини з Маркіяном? Його батьки так сильно люблять сина, що врешті примиряться навіть із такою небажаною невісткою, як вона. Принаймні, вийти заміж і мати дітей – це таки краще, аніж ось так нудити життям.

Якось вранці, в один із таких похмурих днів, Анна звично сіла біля вікна, проте сьогодні вигляд дощових крапель та завіса густого дощу за вікном чомусь не засмучували її, а якось по-особливому заворожували, так, ніби не хотіли відпускати від себе. Так дивишся на вогонь чи біжучу воду – непомітно потрапляєш під магічний вплив і вже не можеш позбутися дивного відчуття узалежнення від того споглядання.

Анна замислено глянула кудись у простір дощових крапель. Сьогодні чи не вперше за останній час не почувала звичного щему на серці. Навпаки – у теплому затишному помешканні їй було на диво комфортно. Майже так само добре, як колись у їхньому маленькому будиночку на вулиці Святої Анни у Львові. Як давно не була там і як сильно сумує за тими часами... Якби ще хоч раз повернутися туди... Цікаво, хто там зараз мешкає і чи щасливі люди, які там живуть? Може, влітку якась інша дівчинка бавиться поміж дерев у садку, а чиясь мама так само, як колись її, варить конфітури та сушить на печі яблука та грушки. Ще й зараз іноді вчувається той солодкий запах і мимоволі згадується та особлива атмосфера родинної ласки і спокою, яка оточувала її у дитинстві.

Анна сумно всміхнулася. Лише нерозумна людина прагне повернення до минулого, мудра – вибудовує собі щасливе майбутнє і намагається втримати його у своєму житті. Здається, сама вона ніяк не стане такою мудрою людиною.

Анна хотіла відійти від вікна, проте почула шум надворі й знов визирнула на вулицю. Хтось приїхав у сусідній будинок? Цей будинок уже декілька років стоїть пусткою, і ніхто, окрім вуйка, якому доручено його доглядати, туди не заходить. Може, повернувся їхній сусід пан Вітольд?

Вона оперлася руками на підвіконник, притиснулася чолом до віконної шибки і спробувала роздивитися того, хто виходив із брички.

Ні, це не сусід. Це його небіж, пан Адам.

Відчувши, що їй стає якось незатишно, Анна мимоволі відхилилася від вікна. Попередня зустріч із цим чоловіком її налякала, і зараз у ній теж ворухнулася якась невиразна тривога. Така невиразна, як доторк крил нічного метелика або тепло від згаслого багаття. Ні, дурниці вона собі вигадує. Три роки тому була ще зовсім дитиною і бозна-що собі нафантазувала.

Намагаючись не втратити того чоловіка з поля зору, Анна знов підійшла ближче, а тоді, сама не розуміючи навіщо, відсмикнула фіранку і навстіж розчинила вікно. Надто поспішаючи, необережно зачепила віконну раму і та гримнула об стіну так, що аж затремтіла шибка.

Почувши різкий звук, Адам зупинився. Невже так швидко його побачили сусіди? Зрештою, провінційна манера всім цікавитися давно перестала дивувати. Принаймні, у безпосередності їм тут не відмовиш.

Він підвів голову і привітався з дівчинкою, яка дивилася на нього широко розплющеними очима. Навіть приблизно не знав, хто вона така. Очевидно, якась далека родичка сусідів. Хто там у їхній родині народився після смерті Дари, не мав жодного уявлення.

Налякавшись, Анна почервоніла і ледве спромоглася відповісти на привітання, тоді відразу щільно причинила вікно і затигнула фіранку від краю до краю. Що це таке? Нічого ж не сталося. Просто знов пригадалася та давня трагічна історія з чужого життя. А ще раптом подумалося, що якби той пан не порятував її саму, то, може, вона б і не жила вже на світі або була б калікою.

Цілий день Анна старанно вдавала, ніби нічого не знає про приїзд у Жовкву племінника пана Вітольда, а ввечері, почувши від тітки, що їхній старенький сусід помер і що його небіж успадкував по ньому будинок, лише байдуже повела плечима. Зовні ніяк не відреагувала й на те, що Адам наразі не продаватиме будинок. Їй тільки якось дивно тьохнуло серце, коли почувла припущення тітки про те, що він, мабуть, живе у сепарації[11 – Сепарація – шлюб не розривається, проте подружжя мешкає окремо і фактично припиняє спілкування. Дозвіл на сепарацію надає Церковний трибунал. Новий шлюб неможливий. Хіба після визнання не чинним попереднього.] з дружиною.

З'ясовувати подробиці такого делікатного питання Анна не наважилася. Сама себе злякалася і сама собі здивувалася. Що їй до того, з ким та як живе той пан? Порядній дівчині навіть думати про таке не можна. Так і до зовсім непристойних думок недалеко, а непристойні думки – це вже великий гріх.

Від біди подалі, Анна не лише заборонила собі згадувати про нового сусіда, але й вирішила ніколи не потрапляти йому на очі. Заборонити – заборонила, проте за декілька днів знов побачила його з вікна своєї кімнати і не змогла побороти бажання подивитися на нього ще раз. Цікаво, чому та їхня родичка так пристрасно закохалася в нього? Ніби ж нічого особливого у ньому немає.

Анна придивилася до сусіда уважніше і замислено усміхнулася. Ні, він іще й зараз дуже цікавий чоловік. Має інтелігентне обличчя, вишукані манери і шляхетну сивину у волоссі. А ще має голос, який годі забути. Глибокий, спокійний, приємного тембру. Аж хочеться слухати його, немов музику. Якби він заговорив до неї... Якби зауважив... Якби... Але про що це вона думає? Навіщо їй його увага? Навіщо голос? Невже їй подобається цей чоловік? Це ж такий великий гріх, що й подумати страшно. Потім на сповіді соромно про таке навіть заікатися.

Анна якомога швидше відійшла від вікна. Завтра й близько не підходитиме до нього. Навіть у його бік не дивитиметься. І нехай хоч світ завалиться.

Назавтра Анна не те, щоб зовсім забула про обіцянку самій собі, просто якось не захотіла її згадувати і наважилася знов підійти до вікна тоді, коли Адам виходив на вулицю, а через тиждень-другий це стало для неї звичним ритуалом. Невже той чоловік аж так сильно подобається їй? Сама собі здивувалася, сама на себе розсердилася, але здолати це почуття не змогла. Вже починала здогадуватися, що відбувається, проте не хотіла такого для себе. Якесь божевілля. Навіщо він їй? Навіть якщо він живе в сепарації з дружиною, він усе одно одружений, а отже, думати про нього – гріх, шукати зустрічі з ним – гріх, вигадувати собі виправдання – теж гріх. Гріх – і все. У неї є Маркіян, який її любить і за якого вона незабаром вийде заміж, а той чоловік, окрім того, що має дружину та дитину, ще й надто старий для неї. Про його походження, становище, маєтки чи інакше віросповідання і взагалі говорити зайве. Він випадково опинився тут, зовсім близько від неї, але вже скоро буде так далеко, що й не досягнеш. Адам поважний, заклопотаний власними справами чоловік, а вона... Властиво, майже й ніхто – ані шляхетного походження, ні статків, ані перспектив на майбутнє. Неможливо, щоб це було щось серйозне. Незабаром усе минеться... Обов'язково минеться.

Не минулося. З кожним наступним днем Анні дедалі дужче подобався саме цей чоловік – його постава, зосереджений погляд чорних очей, впевнена манера поведінки, те, що вона майже нічого про нього не знає, а ще присутність дуже близько й одночасно дуже далеко від її життя. Це почуття нічим їй не загрожує. Просто її уява отримала необмежений простір для фантазій, романтичних мрій та припущень, а до реального життя це почуття не має жодного стосунку. Їй ніколи не привернути його увагу. Може, саме це і вирізняє Адама серед інших чоловіків, які тепер надто легко підпадають під її чари. Недосяжне не лише приваблює, але й здається бажаним. Минеться.

Анна навіть не помітила, як за кілька зимових місяців захопилася цим чоловіком настільки, що й не зважала на свої стосунки з Маркіяном. Не розірвала їх, але й не особливо переймалася ними. Уже навіть не вибудовувала собі жодних планів на спільне з ним майбутнє. Те, що відбувалося з нею у реальному житті, перестало їй цікавити, і вона тепер жила у своїх мріях та фантазіях. Сховавшись за фіранкою, з незрозумілою тугою дивилася на те, як Адам йде вулицею, як вітається чи розмовляє зі знайомими, як іде кудись кінно, і відчувала, що він стає неприпустимо їй необхідним. А якщо дозволити собі випадково опинитися біля нього на вулиці? Як він поставиться до того? Може, вона зауважить у його поведженні щось таке, що іноді помічає у поведженні інших чоловіків? Може, навіть сподобається йому? Ні, це не жарт. Чоловік із таким становищем, як у нього, хіба побавиться з такою дівчиною, як вона, а потім залишить. Уже одна з їхньої родини поплатилася за любов до нього.

Серце їй наполохано стиснулося від самої думки про таке, і Анна вкотре дала собі слово забути Адама. Проте вже наступного дня, ще здалеку помітивши його, знов підходила до вікна. Вмерла б зі сорому, якби хтось здогадався, навіщо вона стоїть тут. Й сама до ладу не розуміла, чого їй хочеться насправді – побачитися з ним чи ніколи не потрапляти на очі. Можливо, рання весна забиває їй памороки, а може, вона вигадала собі це божевільне кохання, сама повірила у нього і тепер не може позбутися. Нехай усе завершиться, ще й не розпочавшись. Жила ж вона без Адама раніше, то невже не проживе зараз?

Розділ 5

Того весняного ранку Анна, поснідавши разом із усіма, заходилася готувати обід. Удягнула поверх домашньої сукні чистий фартух, розправила акуратно відпрасовані складки, витягнула з комірчини борошно і, щоб просіяти його, відсипала трохи у сито. Добре, що сьогодні ніхто не заважатиме їй ліпити вареники. Діти, користаючи з погожого весняного дня, побігли бавитися на вулицю, тітка пішла у справах на Ринкову площу, а вуйко щось робить у пекарні. Година спокою гарантована.

Коли гримнули входні двері, Анна невдоволено насупилася, проте не озирнулася. Напевно, з пекарні повернувся вуйко Павло. Цікаво, чому він не зачиняє за собою?

Вона знов насипала трохи борошна у сито, але несподіваний протяг від розчинених дверей та вікна здув поза стільницю добру його жменю. Вставши навшпиньки, Анна потягнулася рукою до вікна, щоб причинити його, проте відчула дивний дискомфорт. Так відчувався тоді, коли в тебе за плечима стоїть хтось чужий і уважно за тобою спостерігає.

Випустивши з рук сито, Анна швидко озирнулася й обімліла. Адам? Тут? Але ж...

Забувши про все на світі, вона зробила мимовільний крок йому назустріч, проте, відразу опам'ятавшись, зупинилася. Божевільна. Куди вона йде?

Адам зачинив за собою двері, привітався з Анною, але вона не змогла нічого йому відповісти. Стояла посеред кухні й мовчки дивилася на те, як він підходить до неї дедалі ближче, та відчувала, що серце провалюється кудись у глибоку яму і вже не може виборсатися назовні.

Помітивши збентеження Анни, Адам стенив плечима. Дуже невиразно йому пригадалося, що він десь бачив цю дівчину, проте, де саме – не пам'ятав. Навряд чи вона донька господарів. У тих діти малі, а ця – доросла. Напевно, небога Стефи. Там іще була якась сумнівна справа з будинком, спадком та опікою. Нічого надзвичайного, трапляються і гірші історії.

Дівчина підвела голову. Сполохана паніка в її очах і надто яскравий рум'янець на щоках мимоволі привернули його увагу. Якою вона була колись – не пам'ятав, але зараз дівчинка видалася йому доволі приємною. Невинна і дуже молода. Десь років чотирнадцять-п'ятнадцять. Гарне личко, довге до пояса волосся, виразні очі, маленький напіврозкритий ротик, теплий погляд. Виглядає трохи наївною, проте цей недолік дуже швидко минає, а враховуючи те, що вона гарна, невинною вона теж залишатиметься недовго. Такі дівчата рано виходять заміж. Очевидно, претендентів на її руку й зараз не бракує.

Він уважніше ковзнув по ній поглядом. Невисока на зріст, тоненька у стані, зграбна, округла, з маленькими ручками та ніжками, з гарно розвиненими грудьми. Здається, вона і зараз цілком надається до шлюбу.

М'яко усміхнувшись, він іще раз озирнув дівчину з ніг до голови. Акуратна порцелянова лялечка – невеличка і тендітна. Саме той тип жіночої вроди, який подобається йому найдуже. Колись вона перетвориться у дуже вродливу жінку. Цікаво, скільки їй років?

Перехопивши погляд Адама, Анна ще дужче зніяковіла. Здається, вона йому подобається, але подобається зовсім не так, як їй би хотілося. Вона взагалі не повинна дозволяти, щоб на неї так дивилися. Може, вона чимось спровокувала його? Може, надто близько стоїть?

Анна спробувала відступити, проте відразу вперлася в стільницю. Цікаво, чим спровокувала? Вона ж іще жодного слова не сказала. Певно, з нею щось негаразд? Може, гудзик на сукні розстібнувся або щось із одягом?

Вона обережно скосила очі додолу. Ні, все нормально. Гудзики старанно зашпелнуті, і спідниця опускається додолу акуратними рівними складками. Може, волосся розтріпалося і вона виглядає нескромно?

Анна машинально підняла руки, щоб пригладити і справді розтріпане волосся, проте відразу передумала, бо згадала, що руки у неї в борошні. А ще раптом зрозуміла, що Адам підійшов до неї надто близько і якщо вона поправлятиме волосся, то мимоволі зачепить його рукою. Навіщо він узагалі підійшов так близько?

Не уявляючи, як поводитися в цій ситуації, вона розгублено і зовсім недоречно усміхнулася йому. Сама не зрозуміла, чому усміхнулася. Якби на місці Адама був хтось із її залицяльників, давно поставила б того на місце, а тут стояла і ніяково усміхалася.

Раптом Адам обережно торкнувся рукою її волосся, сам поправив пасмо, яке вибилося з її зачіски, і легенько ковзнув пальцями по щоці.

Від несподіванки Анна завмерла. Це перевершує все, що вона собі вимріяла. Здалось би обуритися, а вона мовчить і лише якось по-дурному всміхається.

Піймавши її усмішку, Адам знову зацікавлено глянув на дівчину. А ця панна до біса приваблива з тим своїм невинним личком та з усмішкою, від якої у неї на щічках з'являються маленькі ямочки. Цікаво, а сама вона усвідомлює, як виглядає і які бажання пробуджує?

Він ковзнув поглядом по її обличчю. Ні, навряд чи. Вона ще маленька для таких думок. Це його власні фантазії.

Відчуваючи, що Адам продовжує вивчати її, Анна здивовано підвела очі і, наштотхнувшись на його оцінючий погляд, перестала усміхатися. Губи її ворухнулися в німому запитанні, але вона знову нічого не сказала, лише відчула, як серце зайшлося від того, що Адам якось надто уважно розглядає її губи. Невже він зараз нахилиться і поцілує її?

Але Адам цього не зробив, лише несподівано для самого себе не втримався і злегенька, ніби пестячи, торкнувся її губ, неквапно окреслив контури пальцем і опустив руку. Навряд чи ця дівчинка зрозуміє, чого йому хочеться насправді... І слава Богу... Не треба їй поки що такого розуміти. Нехай хтось інший бавиться з нею у такі ігри. Його тут за рік-два не буде.

Анна злякано розплющила очі, але від Адама не відсторонилася, лише, забувши про забруднені в борошні руки, вперлася долонями йому в груди. Такого з нею не мало статися. Навіщо він це зробив?

Губи її знов ворухнулися в німому запитанні, але вона промовчала. Доторк руки Адама виявився несподівано їй прийнятним. Цікаво, а якби він її поцілував?

Злякано глянувши на нього, вона перевела подих. Яке там поцілував? Порядна дівчина нікому такого не дозволить.

– Нащо пан таке робить? Я не повинна... Як ви...

Зауваживши, як перелякано дівчина дивиться на нього, Адам відступив від неї якнайдалі.

– Я тебе налякав? Вибач... Ти дуже гарна.

Він знов глянув на неї. Цікаво, відколи його приваблюють невинні дівчатка? Ніколи за собою такого не помічав. Це ж саме той випадок, коли будь-яка ффривольна дія неприйнятна. Надто молода ця панна. А шкода, бо, коли вона виросте, його вже не буде у Жовкві.

Кинувши на Адама ще один розгублений погляд, Анна зніяковіла. Здається, мимоволі забруднила його сюртук борошном.

– Перепрошую. Я не хотіла... Направду, – вона підійшла до миски з водою і заходилася мити руки. – Я забула про брудні руки... Я все повитираю.

Провівши Анну здивованим поглядом, Адам мимоволі ще раз озирнув її з голови до п'ят. Гарненька і зграбна, ніби намальована. Аж дивно, що ніколи її тут не бачив.

Не цілком розуміючи, що робить, Анна знов підійшла до Адама і мокрою рукою спробувала стерти плями з його сюртука, проте лише сильніше розмазала їх по темній тканині й від того ще дужче зникла.

– Я на правду не навмисно... Я...

Він перейняв її руку. Затримав у своїй. Її рука ледь тремтіла, а сама дівчина виглядала як не при пам'яті. Здається, він налякав її до півсмерті. Навіщо він взагалі чіпав її? Відразу ж зрозуміло, що вона ще дитина.

Мимоволі відчувши докір сумління, Адам спохмурнів. Не мав би її торкатися. Вона не якась там дівка з його фільварку, яка давно все бачила, все знає і з якою можна не церемонитися. Тут інакша ситуація. На таку дівчинку можна хіба дивитися, а він як останній дурень вчепився до дитини.

– Не бійся, я не зроблю тобі кривди.

Анна обережно забрала долоню з його руки.

– Я знаю, але... Але...

Якось зовсім недоречно їй раптом пригадалося, які понищені у неї від роботи руки, і вона заховала їх у складках сукні.

– Я не злякалась. Просто я не звикла до такого.

– Я вже це зрозумів. Як ти називаєшся? – раптом запитав Адам. – Я тебе ніколи тут не бачив.

Вона скоса глянула на нього.

– Анна. А ви мене не пам'ятаєте?

– Я б запам'ятав таку гарну панну. Напевно, коли я сюди приходив, ти навмисно десь переховувалась.

Почервонівши, Анна потупилася. Якби Адам знав, якими близькими до істини є його слова, вмерла б із сорому.

– Вуйко десь затримується, але я йому скажу, що ви приходили...

Роздивляючись її, Адам не дослухав.

– Ти не спитала, хто я і навіщо сюди прийшов.

– Не мусила питати. Я знаю пана... Вже давно... Ще зі Львова.

Опустивши очі, вона не зауважила, яким здивованим поглядом озирнув її Адам.

– Аж таку добру пам'ять маєш? Скільки тобі років? Знаєш, я зачекаю на твого вуйка тут. Розкажи щось про себе.

Анна злякано підвела голову і знов зазирнула Адаму в очі.

– Пан не може чекати на мого вуйка тут. Я тут сама. Ви мусите піти.

Підійшовши до дверей, вона розчинила їх навстіж.

Прослідкувавши за нею поглядом, Адам усміхнувся. Здається, ця дівчинка виганяє його. Кумедно. Жодна панна її становища та віку не дозволяла собі такого. А вона з характером. Хто б подумав. Не виглядала здатною на таку рішучість.

– Виганяєш мене? Аж так сильно тобі допік?

Анна трохи розгублено глянула на нього.

– Я пана не виганяю, я тільки дуже прошу піти.

Не втримавшись, Адам розсміявся.

– Справді – величезна різниця. Не до порівняння.

Прощаючись, він знов усміхнувся. Цю дівчинку теж можна зрозуміти. Якщо він залишатиметься з нею наодинці, то зіпсує їй репутацію, а вона на таке не заслужила. Знаючи її родину, не мав особливих ілюзій щодо того, як їй тут ведеться. Зрештою, навряд чи цій дівчині світить щось особливе і в майбутньому. Але менше з тим, її майбутнє – не його клопіт.

Уже за чверть години по тому, як Адам вийшов із будинку, він і думати облишив про Анну. Натомість її його візит приголомшив настільки, що вона майже перестала розуміти, що діється. Спочатку – несподівана поява Адама в їхньому будинку, потім – увага, погляд, доторк. Логічно пояснити все це вона не могла, а тому губилась у здогадах. Цікаво, чому Адам дозволив собі таке? Вона так сподобалася йому чи це у нього таке специфічне ставлення до всіх жінок та дівчат? Ніколи чогось такого про нього не чула.

Цілий день Анна згадувала, як Адам дивився на неї, як обережно торкнувся її губ, і серце млосно завмирало на той спогад. Майже не чула, що говорили довкола, не помічала, що діється вдома, не розуміла, що робить сама, а коли випустила з рук тарілку, не второпала, чому та розбилася.

Наступного дня вдягнула найліпшу зі своїх буденних суконь і старанніше, аніж звичайно, заплела волосся у дві коси. Вчора Адам приходив до них додому, але нікого не застав, отже, нині знов прийде. Цікаво, як він дивитиметься на неї сьогодні? Теж захоплено?

А якщо байдуже? Анна взялася до звичної роботи, проте була така незібрана та неуважна, що робота майже не посувалася. Зачувши чиїсь кроки, насторожено завмирала, постійно прислухалася до звуків на вулиці, кидала

погляд у вікно, а коли Адам з'явився на порозі, облишила все і втекла геть. Навіщо втекла? І сама не зрозуміла. Забігши до себе в кімнату, обперлася плечима на стіну і прислухалася до того, як скажено калатає у грудях серце. Тепер Адам думатиме, що вона взяла собі близько до голови його вчорашню поведінку, а вона навіть пам'ятати такого не повинна. Вийти б до нього, стримано привітатися, холодно плянути, а тоді розвернутися і піти геть. І нехай знає, що їй байдуже.

Побачивши, що дівчина втекла від нього, Адам усміхнувся. Все ж таки Анна ще дитина. Вчора він налякав її, і тепер вона уникатиме зустрічей з ним. А шкода, бо іноді було б приємно побачити її. Хоча... За чим тут шкодувати? За проблемами на свою голову? З нею все одно не можна нічого собі дозволити. Враховуючи всі обставини минулого, вік дівчини, її невинність та гарну репутацію – це саме той випадок, коли до неї не варто наближатися на віддаль ближчу, ніж п'ять кроків.

Як зайвий баласт, Адам відразу викинув з голови всі думки про Анну, та незабаром із подивом зрозумів, що йому хочеться побачити її ще раз. Особливого значення цьому бажанню не надав. Воно було настільки миттєвим та невиразним, навіть смішно його аналізувати. Така невинна дівчинка у його спосіб життя не вписувалася. Вплутав би її у щось надто скандальне, а робити їй кривду не хотілося. Зрештою, у нього і без цієї панни проблем не бракує. Не надто легка та спокійна зима минула, [12 – Натяк на польське повстання шляхти проти уряду в лютому 1846 року. Селяни-мазури пішли проти повстанців-шляхтичів, нападали на маєтки, грабували та вбивали. Загинули сотні шляхтичів.] не особливо зачепивши його та родину, проте він мусив виїхати з ними на декілька місяців до Львова, і тепер серйозно замислився над тим, щоб невдовзі побудувати будинок ще й там. За сприятливих умов можна розпочати будівництво вже цього року, наступного завершити якусь частину робіт, потім вивершити зовнішнє оздоблення, взятися за внутрішнє... Добре, що тепер у нього є цей будинок у Жовкві. Від його продажу можна отримати непогані гроші.

Розділ 6

З того часу, як Анна востаннє бачилася з Адамом, проминуло два місяці, і вона майже вмовила себе не думати про нього. Припинила виглядати, не стежила з вікна і навіть не знала, чи є він у Жовкві. Він так дивно повівся з нею, а тоді зник. З жодною панною свого кола не дозволив би собі такого, але вона теж не дівка йому якась і непристойних вибриків терпіти не мусить. Шкода лише, що понавигадувала собі невідомо чого, сама в те повірила і сама тепер мучиться докорами сумління. Насправді ж здався він їй тисячу років. Жила без нього раніше – житиме і тепер. І взагалі – він надто старий для неї. Хіба у неї хлопця нормального нема?

Добрих намірів вистачило до наступного візиту Адама до них додому.

Цього разу він прийшов десь по обіді й знов, як тоді, нікого, окрім неї, вдома не застав. Тітка з молодшими дітьми ще не повернулася від родини, яка мешкала в Куликові, [13 – Куликів – містечко за 15 км від Львова.

Відоме від початку XIV ст. Найвідоміша пам'ятка – готичний костел Св. Миколая, один із найстаріших в околицях Львова.] вуйко Павло поїхав у справах до Львова, старші діти бігали десь поза хатою, а Анна, користаючи з рідкісної нагоди відпочити від усіх, сиділа на лаві, підібгавши під себе ноги, і читала книжку.

Почувши стук у двері, неохоче підвела голову. Нема комусь що робити, от і вештається по хатах. Про Адама й не згадала. Не лише припинила виглядати, але переконала себе в тому, що ніколи не зустрінеться з ним.

Підвівшись, Анна відклала книжку, підійшла до дверей, натиснула на клямку і... відчула, як від страху в неї підкошуються ноги. Адам? Тут? Знову?

На якусь частку секунди втратила контроль над собою і мало не зачинила двері у нього перед носом, проте вчасно спам'яталася і впустила досередини.

– Сьогодні вже не виганятимеш мене? – усміхнувшись, запитав він. – Конче маю поговорити з твоїм вуйком.

Анна якось непевно хитнула головою. Мала б сказати, що вуйка нема вдома і що чекати на нього марно, проте чомусь не змогла промовити й слова. Стояла, враз оніміла, і навіщо стискала рукою клямку.

Адам уважніше придивився до дівчини. Плавний вигин шиї, теплий тон шкіри, пасмо каштанового волосся, що вибілося з зачіски й опускається на шию непокірними завитками, тоненька жилка просвічує крізь шкіру на скроні й б'ється в прискореному ритмі. Він знов її налякав? Лише своєю тут присутністю? Чи не найменше йому хотілося лякати цю дівчинку. Відчував якусь дуже невмотивовану та дивну ніжність до неї. Добре, що вона хоч є старшою, аніж він думав раніше. Принаймні, не вважатиме, що втратив здоровий глузд і вподобав дитину.

Відчуваючи погляд Адама, Анна тихенько зітхнула. Здається, всі обіцянки самій собі летять шкереберть і вона не може забути цього чоловіка. Цікаво, чому він так уважно вивчає її? Йому не байдуже?

Раптом Адам поклав долоню на її руку. Навіщо? Сам не зрозумів – просто мав гостру потребу це зробити. Ковзнув долонею вгору по її руці, кудись аж під рукав літньої сукні, відчув під пальцями гладеньку шкіру передпліччя і зупинився за крок від того, щоб остаточно втратити бажання зупинитися. Посунувся б значно далі, проте розумів, що не повинен. А шкода, бо навіть під тією жакливою сукенкою бачив, які в Анни гарні плечі та груди. Якби вона не була такою невинною, як виглядає. Почувався цілковитим ідіотом, коли торкався її так, як не мав би торкатися.

На секунду Анна заплющила очі. Доторк руки Адама примусив її відчувати незрозуміле збентеження та млість. Вона підвела голову і несміливо, самими лише очима, усміхнулася йому. Чому всміхнулася? І сама не зрозуміла.

Адам перехопив її погляд. Дивилася на нього так, ніби те, що він щойно зробив, було чимось цілком зрозумілим, таким, чого й очікувала від нього. Вона аж така мудра?

Несподівано для самого себе він торкнувся її сміливіше і з подивом зрозумів, що цій наївній дівчинці кожного разу вдається не лише зацікавити його, але й примусити поводитися так, як він собі не планував. Що за напасть така?

Обережно вивільнивши руку і ніби вибачаючись за те, що мусить це зробити, вона ніяково всміхнулася йому.

– Я пана не виганяю, але сьогодні вдома теж нікого немає... Прийдіть пізніше. Дуже пана прошу.

Дивилася на нього ледь наполохано, проте вже так, ніби не лише добре розуміла, чому він саме так повівся з нею, але й знала, що це для неї означає. Можливо, вона не така вже й невинна, як виглядає. Іноді саме такі гарненькі дівчатка надто рано потрапляють у пікантні історії. Хоча... Виглядає таки занадто доброчесною для такого.

Адам спробував зазирнути Анні в очі, але вона скромно потупила погляд, враз врівноваживши неоднозначність нещодавнього поводження підкреслено невинною посмішкою та виразом безгрішності на обличчі. Майже зуміла порятувати ситуацію, бо Адам таки не встиг збагнути, чи насправді побачив у ній розуміння його бажань, чи це лише здалося йому.

Ще раз уважно придивившись до неї, він побачив лише скромно потуплені очі і ввічливу усмішку на губах. Єдине, у чому тепер не сумнівався, – щось у цій дівчині його зачіпало. Але що? Поводилася не аж так сміливо, щоб він міг злегковажити всі писані та неписані правила моралі, проте її личко та фігура викликали цілком прогнозовані бажання, і це важко ігнорувати. Вона гарна, здорова і дуже молода. Можливо, йому просто хочеться переспати з нею. Дозволити собі таке він не може, а отже, зациквився на цьому бажанні. Доволі дурна поведінка, проте не безглузда. Принаймні, в ній є хоч якась логіка. Можливо, дівчина чимось подібна на його першу дружину і він реагує саме на цю схожість. Анна належить до тієї ж родини і має той самий тип зовнішності – невисока на зріст, делікатна та зграбна. Подумки він спробував порівняти її з Дарою, проте очевидної подібності не побачив. Ні, цілком інакша. Схожості нема ні в обличчі, ні в манерах, а в поведінці – й поготів. Це дещо інше. Але що?

Удома Адам подумки посміявся з себе. Там, де нема нічого особливого, він побачив щось для себе цікаве. Очевидно, провінційне життя затягує швидше і сильніше, ніж думав раніше. Коли стає нудно, мимоволі намагаєшся чимось себе розважити. От тільки дивну і не надто мудру розвагу він собі вигадав. Треба негайно все це припиняти.

Адам повернувся до нагальних справ, проте вже наступного дня з подивом зрозумів, що досі думає про Анну. Це видалося йому вкрай безглуздим, проте заперечувати очевидне не було сенсу. Зрештою, ніщо не заважає зайти до них додому ще раз і переконатися, що насправді він анітрохи не зацікавився Анною. Чим там взагалі цікавитися? Наївною дівчинкою?

Незабаром ці відвідини стали для Адама звичним явищем. Іноді за грою в карти він засиджувався до пізнього вечора і додому повертався вже поночі. Якби не минуле, яке поєднувало його з цією родиною, таке виглядало б дуже дивним, а стороння людина зрозуміла б, що інакше становище та виховання

мало б спонукати його до пошуків іншого товариства. Проте стороннього спостерігача не було й Адам міг приходити сюди мало не щовечора. З подивом спостерігала за ним лише Анна, але їй теж не вірилося, що він приходить сюди заради неї. Це межувало б зі скандалом, а на відкритий скандал не наважиться жоден розсудливо налаштований чоловік.

Власне, він і справляв враження такого розсудливо налаштованого чоловіка. Відколи почав заходити до них додому, поведився вкрай обережно і не робив нічого такого, що могло б насторожити – жодного необережного доторку, натяку чи неприйнятної фрази. Напевно, гра у карти – це єдине, що його тут приваблює.

Спочатку Анна не здогадувалася, що подобається Адамові дедалі дужче. Принаймні, саме так він тепер пояснював собі причину своїх візитів сюди. Йому подобалося, що ця дівчинка така безпосередня, невинна, мила й одночасно цілком непрогнозована, вже по-жіночому чуттєва, трохи некерована і поривчаста. У поєднанні з її гарненьким напівдитячим личком, маленьким зростом та зграбною, зовсім не дитячою фігуркою це створювало каламутну суміш, яка моментами цілком збивала з пантелику. Дивлячись на неї, дедалі виразніше відчував докори сумління, а те, що мимоволі роздягав її поглядом, здавалося йому чи не найтяжчим у житті злочином. З нею взагалі важко визначитися, хто вона насправді – вже доросла жінка чи досі наївна дівчинка. За віком могла б узяти шлюб і мати дитину, проте з поведження нічого певного не скажеш. Вона ніяково всміхалася йому при зустрічі, чомно віталася, майже не затинаючись, відповідала на запитання і не робила нічого такого, що дозволило б засумніватися в тому, що вона сприймає його якимось інакше, ніж знайомого вуйка. Проте вже за мить він здивовано помічав у Анні щось дуже неспокійне, чуттєве, майже гріхове. Вона і дивилася на нього якимось інакше, і реагувала на його присутність так, ніби їй залежало на тому, щоб він приходив. У поєднанні з її наївністю та недосвідченістю це виглядало доволі дивно і викликало вкрай суперечливі відчуття. Що діється у цій чарівній голівці? Чого Анна хоче? Чи розуміє, до чого це може призвести? Невже їй хочеться випробувати на комусь свої чари? В її віці з дівчатами таке трапляється. Ще не є жінкою, але вже почувається здатною на авантюру. Навіщо йому така сумнівна забава? Ніколи не потрапляв в історії такого стибу і тепер не мав жодного бажання у них потрапляти.

Якийсь час Адам лише спостерігав за Анною, та незабаром зауважив, що думає про неї значно частіше і серйозніше, ніж йому б того хотілося. Може, у тому таки є якийсь сенс? Давно не помічав за собою чогось такого. Волів не робити передчасних висновків, проте продовжував із цікавістю спостерігати за Анною. Тепер погляд його довше, ніж дозволено, затримувався на звабливій фігурці, під простим домашнім одягом він вгадував форму та округлість грудей і розумів, що йому не хочеться обмежуватися цим невинним спогляданням. Аж кортить спровокувати Анну на щось не надто для неї безпечне. Зрештою, релігійне виховання та внутрішні бар'єри навряд чи дозволять їй перейти межу. А він? Чи може він дозволити собі зв'язок із невинною панною? Це мусило б бути щось надто серйозне, а він досі не мав цілковитої певності у тому, що йому справді того хочеться.

Анна ж цілий день жила думками про Адама, а коли він випадково торкався її руки, не лякалася, як колись, лише ледь здивовано ловила на собі уважний погляд його чорних очей і бачила у них щось таке, чого вже не могла

ігнорувати. Він і дивився на неї так, як у жодному випадку не мав би дивитися на добродішну панну, і в погляді його було так багато відвертого бажання, що це мало б її ображати, проте чомусь не ображало. Напевно, це таки краще, ніж якби він її не помічав.

На щастя, ніхто з родини не бачив цих змін у поведінці Анни, а вона сама ще сподівалася приховати їх від Адама. Проте коли він заходив до них додому, вона дедалі частіше забувала про все на світі, дивилася на нього закоханими очима і в погляді її було стільки німої радості та захоплення ним, що врешті Адам не міг не здогадатися, що все значно простіше і банальніше. Анна по-дитячому закохалася в нього. Не бачив жодних причин такого її ставлення і, здається, нічим на цю любов не заслужив, проте ситуацію це змінювало кардинально, бо робило Анну надто беззахисною перед ним. Волів би не бачити такої очевидної спокуси, проте вона вже існувала. Важко відмовитися від того, що само йде до рук. Та й що Анна тут має? Міг би зробити її життя значно легшим і приємнішим. Шкода лише, що банальні стосунки передбачають банальні наслідки, а подібний розвиток подій не для такої дівчини, як Анна. А що тоді для неї? Шлюб із кимось іншим? Думати про таке теж чомусь не хотілося. Нікого гідного її не бачив. Власне, й не хотів бачити. Взагалі поводить, як дурень. Не шукає зустрічей із нею, не робить жодних пропозицій, не намагається посунутися трохи далі. Щонайменше це смішно, якщо взагалі не безглуздо. Може, вона вже чекає на рішучіші кроки?

Якийсь час Адам спостерігав за Анною. Ні, вона ще нічого не очікує. Надто невинна для такого. Треба дати їй спокій. Для тілесних насолод є інші жінки.

Якийсь час Адам так чи інакше намагався відволіктися від Анни, проте скоро зрозумів, що йому не хочеться ігнорувати свої бажання та шукати розраду деінде. Його вабила саме Анна. Її манера усміхатися, говорити, рухатися, її спосіб поправляти волосся, делікатність поводження, вміння уникати невдоволення родини, поступливість, доброзичливість, якась внутрішня теплота та затишність, а разом і те, що йому не доводиться грати перед нею жодної ролі.

Щось у її характері є таке, що надто сильно його приваблює. Навіть цілковита незахищеність перед ним та юний вік уже не здаються серйозною перешкодою. У ситуації, яка складається у його власній родині, Анна підходить йому чи не найкраще, а те, що вона невинна та недосвідчена, перетворюється з її вади на перевагу. Він забере її до Львова і з часом навчить усього того, що хочеться бачити в жінці, яка належатиме лише йому. Може, тут навіть нема особливої кривди для неї. Він дасть їй те, чого вона ніколи не матиме тут.

Шкода лише, що будинок у Львові ще не добудований. Замешкати там реально не раніше, ніж восени наступного року. Зрештою, з Анною все одно не можна поспішати. Належить до того типу жінок, яких кривдити і тим паче примушувати щось робити силою – великий гріх.

Те, що щось невловно, але небезпечно змінюється в її стосунках із Адамом, Анна зауважила майже відразу. Тепер він говорив і поводився з нею інакше, ніж раніше. Куди й поділася звична стриманість та обережність. Натяки примушували ніяковіти, погляди й обережні доторки – червоніти, а те, як

він реагував на неї, дедалі дужче непокоїло. Іноді так сильно, що їй хотілося втекти від Адама і розповісти про все це тітці, проте, розуміючи безглуздість такого вчинку, вона зупиняла себе. Не наївна ж дитина і, дякуючи своїм заміжнім колежанкам, знає, що насправді відбувається між чоловіком та жінкою.

Адам не переходить дозволених меж, лише ледь-ледь порушує правила пристойності, але це не катастрофа. Він пофліртує з нею і зупиниться. Якби він надумав її звабити, то поведився б не до порівняння сміливіше.

Розділ 7

Уже й літо добігало до перших осінніх днів, а в її стосунках із Адамом нічого особливого не відбувалося. Та сама невизначеність і очікування чогось незрозумілого. Така ж прихована гра поглядів і обережних напівтонів в інтонаціях. Якби Анна мала сміливість запитати себе, що саме примушує її серце завмирати в передчутті зустрічі, не змогла б нічого собі відповісти. Уже близько тижня Адам знов поводився так, ніби між ними нема нічого незвичайного. Жодного мимовільного доторку, обережного натяку чи двозначності у словах чи діях. Лише щось невиразне у погляді й вичікувально-обережне в поведженні. Напевно, вона вигала собі цю симпатію, а він давно втратив до неї інтерес.

От і сьогодні Адам звично прийшов до них ввечері й зараз сидів навпроти і навіть не зауважував її присутності.

Анна кинула на нього швидкий погляд з-під вій і опустила очі. Вперто вдає, ніби захопився грою у карти і нічого, окрім цієї своєї гри, не помічає. Ну, й нехай. Хіба їй не однаково?

Відклавши шиття на столик для рукоділля, Анна підвелася. Давно треба все це припинити. Ситуація вичерпала себе. Адам перший це зрозумів і тепер завжди поводитиметься відсторонено та байдуже.

Намагаючись не привертати до себе увагу, вона тихенько вийшла з кімнати. Незабаром осінь, а в помешканні досі по-літньому задусно. Повітря завмерло і навіть від теплового мерехтіння свічок не рухається – застигло так, ніби це не повітря, а в'язка патока. Аж дихати важко.

Анна ледь зсунула пластини корсету, які особливо дошкульно вп'ялися в ребра, скинула з ніг легенькі літні черевички і вийшла на вулицю. Ступила декілька обережних кроків босоніж і зупинилася. Вечірня напівтемрява сутінок перемінилася в ніч і сховала у своїй невиразності садок при будинку.

Глибше вдихнувши повітря, Анна зітхнула. Чого їй хочеться? Їй сама до ладу не розуміла, проте так виразно відчувала, що сумує за чимось безнадійно втраченим, що ладна була абсолютно серйозно це оплакувати.

У цілковитій темряві зробила ще кілька невпевнених кроків і нашттовхнулася на стовбур грушки. Ввечері тітка поливала грядки і тепер нічна прохолода пахне свіжою зеленню та вологою землею.

Заплющивши очі, Анна притулилася плечима до стовбура. А ще матіола цвіте. Цвіте і пахне так, що аж млосно від тих її пахощів.

Торкнувшись руками стовбура грушки позаду себе, Анна ковзнула долонями по шорсткій корі. Нічого незвичайного не сталося, а відчувається так, ніби щаслива й одночасно дуже нещасна. Цікаво, чому? Невже тому, що Адам не помічає її? Божевільна. Це ж значно краще, ніж якби він намагався скоротити дистанцію.

Вона ледь відхилила голову назад, глибше вдихнула трохи прохолодніше, ніж в помешканні, повітря і сумно всміхнулася. Навіщо себе дурити? Насправді скучила за увагою Адама, за його обережними доторками і за тим, як він ще зовсім нещодавно дивився на неї. Цікаво, а якби він її поцілував?

Вона ковзнула долонями по шорсткій корі й опустила руки. Відчувала дивний неспокій чи радше жаль за чимось незвіданим. Звідки це незрозуміле сум'яття на душі? Напевно, від спеки, а може, від пахощів трав та нічних квітів?

Раптом почувши шум, Анна розплющила очі. Хтось виходить із будинку?

Якусь частку секунди вона вдивлялася в нічну темряву, тоді, впізнавши Адама, завмерла. Він повертається додому. Сам-один, і навіть вуйко не пішов його відпровадити.

Мимоволі затамувавши подих, Анна причаїлася. Лише серце товклося в грудях, немов збожеволіло. Що з ним діється, з тим клятим серцем? Відбиває свої удари десь аж у скронях – шалено, налякано, млосно, не даючи зосередитися на тому, що відбувається. А якщо підійти до Адама самій? Ніхто ж не побачить їх зараз?

Анна глибше вдихнула повітря і знов затамувала подих. Ні, не варто підходити. Адам перший осудить її за таку сміливість. Якщо він шукає зустрічі з нею, – це щось одне, а якщо вона, – це дещо цілком інше.

Якимось дивом Адам сам зауважив її у темряві поміж дерев і підійшов ближче.

– Я думав, ти вже спиш. Не спиться?

Анна не ворухнулася. Жодного разу їй не доводилося зустрічатись із Адамом посеред ночі, ще й наодинці. Хоч би ніхто того не побачив. Осудять так, що не лише її добре ім'я постраждає, але й усе життя полетить шкереберть.

– Нічого, що я напрошуся до тебе в товариство? – він усміхнувся і став так близько, що Анна відчула тепло його тіла. – Ти ж нікого тут не очікуєш?

Не знаючи, що відповісти, дивилася на нього широко розплющеними очима і мовчала. Тільки серце продовжувало налякано товктися в грудях і дихати ставало дедалі важче. Та що ж воно за напасть на її голову?

Адам нахилився і спробував у темряві роздивитися обличчя Анни. Виглядала розгубленою, наляканою, але була дуже милою. Бачив, що не надавалася до життя, яке тут провадила, проте була саме такою, з якою йому б хотілося розпочати трохи інакше життя. Може, й справді якомога швидше забрати її до себе? Віднедавна бажання вчинити саме так перетворилося для нього у нав'язливу ідею. Давно йому не доводилося так довго очікувати на якусь жінку. Здається, має до Анни цілком виразні сентименти і боїться скривдити.

Він замислено торкнувся долонею її щоки. Його вабило її тіло, її запах, навіть те, як вона насторожено завмерла зараз. На що він взагалі очікує? Щоб її віддали заміж? Ніколи собі цього не подарує.

– Анно, ти подобаєшся мені. Знаєш це?

Вона не ворухнулася, а Адам, ніби так воно й має бути, пригорнув її до себе.

– Ми не повинні... – Вона зробила нерішучу спробу звільнитися, вперлася долонями йому в груди, проте відчула тепло його шкіри під тоненьким полотном сорочки і затихла. Раптом їй стало так затишно, так добре, що опиратися розхотілося.

– Тихенько... – Адам легенько діткнувся пальцем її губ і усміхнувся. Торкався Анни дуже обережно, не поспішаючи і не переходячи певних меж, так, щоб не налякати її ще дужче. – Бачиш, нічого поганого з тобою не відбувається... Я не роблю тобі жодної кривди.

Анна заперечно хитнула головою, невпевнено спробувала звільнитися, проте солодка млість уже накривала її своєю густою вологою хвилею, забивала памороки, заплутувала думки і не дозволяла розсудливо мислити. Вона не повинна так поводитися... Не повинна таке дозволяти... Не повинна...

Адам нахилився. Не поцілував її, вона лише відчула тепло його подиху надто близько від своїх губ. Ще мить – і вона сама себе втратить, а він її поцілує.

Мимоволі злякавшись, Анна відхилила голову. Її волосся ковзнуло по його щоці, і Адам торкнувся губами скроні.

– Чому ти тікаєш? Я ж нічого поганого тобі не роблю.

Вона заперечно хитнула головою, проте Адама не відштовхнула. Впиратись не намагалася навіть тоді, коли він розстібнув декілька гудзиків на її сукні. Відчувала його гарячі поцілунки у себе на шиї, на плечах, тоді значно нижче... Навіщо вона взагалі дозволяє йому все це?

Не зустрічаючи опору, Адам легенько потягнув спідниці вгору. На якусь частку секунди відчув долонею тепло шкіри, ще за мить мимовільний порух назустріч її тіла, але майже відразу Анна вперлася руками йому в груди.

– Ні, так я вже не хочу... Відпустіть мене. Чуєте?

Адам неохоче розтиснув руки. Не набагато ж їй стало сміливості – лише на декілька доторків. А шкода. Тепер хотів її навіть дужче, ніж раніше. Нічого, вона ще належатиме йому.

Швиденько натягнувши сукню на плечі, Анна глянула Адаму в очі й сама злякалася того, що побачила там. Ні, вона не стане його коханкою. Ніколи і за жодних обставин. Це неможливо.

Хапнувши ротом повітря і ледь не розридавшись від надлишку емоцій, вона майже з жахом глянула на Адама.

– Але я не хочу...

– Чого не хочеш? Любити чи бути зі мною?

Розпачливо зазирнувши Адаму в очі, Анна раптом кинулася геть. Однаково куди і навіщо, тільки подалі від своїх та його бажань, подалі від доторків його рук і від того, що відчувала зараз. Такого з ними не мало статися. Це помилка. Лише прикра помилка.

До тям Анна почала повертатися десь аж за рогом хати. Притиснулася чолом до побіленої вапном стіни і насамперед гірко розплакалася. Плакала від щастя, від солодкого болю в грудях і від жалю за тим, чого у неї ніколи не буде з цим чоловіком. Почувалася нещасною й одночасно найщасливішою у світі. Попри дистанцію у віці, становищі та віросповіданні, любила Адама так сильно, що ладна була віддатися йому. Що з ними взагалі відбувається? Раніше він ніколи не робив із нею нічого такого, а зараз ніби розум втратив. Невже відбувається щось таке, чого він не хоче чи не може контролювати? Ще рік тому тітка казала, що якщо в якийсь момент чоловік надто вільно поводить з дівчиною – це ще не означає, що він думає про неї якимось інакше, ніж як про тимчасову розвагу. Саме тоді треба бути особливо обережною й очікувати, що він намагатиметься дуже сильно скривдити дівчину.

Анна витерла очі краєм спідниці й присіла на землю при стіні. Але Адам зовсім не такий. Просто він дозволив собі трохи більше, ніж можна собі дозволяти. Кажуть, деякі чоловіки такими є, і з тим нічого не вдієш. Зрештою, навіть їй це сподобалося, то що вже казати про нього.

Обхопивши коліна руками, вона заховала обличчя в складках сукні. А може, це вона його спровокувала? Не зуміла зупинити? Це ж не катастрофа, а звичайне непорозуміння. Вони лише ледь втратили голову і відразу отямилися. Адам навіть не поцілував її по-справжньому. Лише трохи сильніше обійняв і торкнувся так, як не мав би торкатися. Може, він зараз шкодує про це?

Розділ 8

Анна чесно намагалася не захочувати Адама, проте вже за декілька тижнів від нещодавньої невизначеності у їхніх стосунках не залишилося й сліду.

Легкий флірт перейшов у небезпечну гру, яка вимагала не так обережності чи бажання відступити, як сміливості та вміння зайти за межу так, щоб зупинитися за крок від остаточного з'ясування стосунків та за дюйм від лінії неповернення. Але найдивнішим було те, що вона перестала боятися того, що з нею все це відбувається. Здається, Адам її любить, а коли любиш – неможливо скривдити людину, яка тобі довірилася.

Уже навіть не боялася залишатись із ним наодинці і ввечері сама почала виходити до нього в сад. Восени смеркає раніше, і густа темрява старого саду надійно ховає їх від стороннього ока. Це нічого, що він дозволяє собі трохи більше, ніж варто, нічого, що говорить так, ніби і не сумнівається у тому, що вона належатиме йому. Надто далеко він не заходить. Навіть у губи не цілує.

За місяць такого спілкування з Адамом Анна перестала зважати на те, що її щось поєднує з Маркіяном. Спочатку в їхніх стосунках з'явилася нещирість і фальш, а потім у цьому хлопцеві її почало дратувати буквально все – зовнішність, манери, поведінка, навіть те, що він надто сильно її кохає, а чи не найдужче – власна невдячність. Уже й не сумнівалася – мусить розійтися з ним. Не знала лише, як сказати йому про це, а тому без жодних пояснень почала уникати зустрічей. Звичайне боягузтво, проте це краще, ніж обдурювати себе та його, і, напевно, безпечніше, ніж розповідати правду. Заборонене кохання – це зовсім не та історія, про яку хочеться кричати на кожному кроці. Простіше вигадати сотню інших причин і зробити так, щоб у них повірили. Добре, якби Маркіян подумав, ніби вона знайшла собі іншого хлопця. Це врятує їх від непотрібного з'ясування стосунків і відверне увагу від кохання до Адама.

Не наважуючись ані на рішучі дії, ні на відверту розмову з Маркіяном, Анна, проте, за три тижні старанно уникала його. Сьогодні, щоправда, ледь не потрапила на очі тоді, коли поверталася додому сама. В останню мить встигла пірнути у напівпрочинену хвіртку сусідського подвір'я. Те, що це подвір'я при будинку Адама і що незаміжній дівчині не можна приходити до чоловіка, який мешкає сам, якось вилетіло у неї з голови. Згадала про це, коли опинилася всередині, але відступати було пізно.

Старанніше застібнувши теплу гранатову кацабайку, [14 – Кацабайка – верхній одяг польських і русинських жінок Галичини. З широкими рукавами, яскравого кольору, обшитий хутром.] яку вперше вдягнула сьогодні вранці, Анна присіла на невеличку лавку при огорожі.

Те, що зберегти у таємниці свій візит сюди не вдасться, зрозуміла майже відразу. Адам побачив її вже за декілька хвилин.

– Що ти тут робиш? – на ходу надягаючи на себе сюртук, він вийшов до неї.
– Що сталося?

Вона непевно повела плечима.

– Нічого не сталося. Тітка наказала прийти до вас і сказати, щоб ви сьогодні до нас не приходили. Вони з вуйком ввечері збираються до родини в гості і...

Почервонівши, вона затнулася. Безглуздіше, аніж це пояснення, годі вигадати, проте на щось розумніше не мала ані часу, ані фантазії.

Зрозумівши, що нічого серйозного не сталося, Адам полегшено зітхнув і усміхнувся.

– То чого ж ти сидиш тут на лавці? Зайшла б у будинок. Здається, мені неймовірно пощастило – це вперше у моєму житті таку гарну панну посилають до мене додому саму.

Ще дужче почервонівши, Анна не знайшлася з відповіддю. Він жартує собі з нею, а перед їхнім будинком стоїть Маркіян.

Адам знов усміхнувся:

– Здається, тобі доведеться пошукати інакше пояснення.

Приречено зітхнувши, Анна втупилася поглядом кудись поверх паркану. Не пояснення їй доведеться пошукати, а вихід із неоднозначної ситуації.

Прослідкувавши за напрямком погляду, Адам підійшов до хвіртки і, ледь її прочинивши, визирнув на вулицю. Усміхнувшись, знов повернувся до Анни.

– Я так розумію, бачитися з тим хлопцем ти категорично не бажаєш. Чому не бажаєш – не питаю. Мене не повинно таке обходити... Чи повинно?

Анна вперто мовчала, і він вирішив не наполягати.

– Думаю, з мене досить того, що ти не хочеш бачитися з ним. Може, таки зайдеш до мене? Принаймні, в будинку тепліше, аніж тут.

Анна кинула на нього швидкий погляд і знов відвела очі.

– Мені не можна до вас заходити. Ви ж самі казали.

Ніби почувши щось вкрай кумедне, Адам розсміявся.

– Дай собі спокій. Це лише слова.

Вона заперечно хитнула головою, проте не пручалася, коли Адам узяв її за руку і повів до себе в будинок. Чому не пручалася, і сама не розуміла.

– Але я зачекаю на кухні... І зовсім недовго. Хіба з півгодини.

Адам знов усміхнувся.

– Не розумію, що від того зміниться. Все одно ти вже тут. До речі, на кухні дуже тепло.

– Я вже помітила, – намагаючись не зрадити свій страх, Анна розстебнула гудзики на кацабайці. Чому Адам дивиться на неї так, ніби бачить уперше або ж сподівається роздивитися щось таке, чого вона сама у собі поки що не знає. Напевно, для нього її візит теж несподіванка.

– Не думав, що ти наважишся зайти до мене. Може, таки підемо до кімнати?

Анна заперечно хитнула головою.

– Я не хотіла сюди заходити... Це сталось випадково... Я зараз піду...

Вона помітно нервувала, і Адам не міг не зауважити того.

– Боїшся мене? Аж так сильно?

– А ви вважаєте, що я поведжусь правильно? Мені тут місце?

Нічого не відповівши, Адам усміхнувся і торкнувся її щоки тильним боком долоні.

– А може, досить обманювати саму себе? Я вже давно бачу, що тобі не подобається таке життя. Не хочеш щось змінити?

Заперечно хитнувши головою, Анна відвела погляд.

– Неправда... подобається... А якщо змінити, то не так.

Продовжувала ще щось розгублено говорити, але Адам уже не слухав її. Коли мав Анну так близько біля себе і відчував, як схвильовано вона дихає, понад усе хотів, щоб дівчина йому не опиралася.

– Знаєш, залишайся в мене вже сьогодні. Не бійся, правди ніхто не знатиме. Я відразу заберу тебе до Львова.

Анна підвела на нього здивований погляд.

– Навіщо ви пропонуєте мені таке? Не робіть мені такої кривди.

Адам знов торкнувся її обличчя.

– Чому кривди? Нема в тому жодної для тебе кривди. Шлюб запропонувати тобі я не можу, але псувати життя теж не збираюся.

Мимоволі заплющивши очі, Анна прислухалася до себе. Якщо вона любить Адама, то чому ж тоді серце товчеться в грудях, немов метелик в полапці? Що передчуває? Чого боїться? Дурне, дурне, яке ж дурне це кляте серце!

Раптом вона відчула, як губи Адама злегенька торкнулися її скроні. Обережний доторк. Теплий подих. Було чи не було? Намагаючись не сполохати ці відчуття, вона завмерла. Як можна боятися чоловіка, якого так сильно любиш і чиї доторки такі приємні для тебе?

Несподівано Адам взяв її на руки і посадив на стіл перед собою.

– Може, досить дурити саму себе? Навіщо тобі повертатись додому?

Злякано глянувши на Адама, Анна міцно вчепилася рукою в стільницю. Чому він це сказав? Вона не дурить себе. Вона...

Раптом Адам нахилився, його долоня лягла на її потилицю, гарячі губи торкнулися губ, майже гвалтовно розтулили їх, і Анна завмерла, вражена тим, як швидко все це сталося. Адам поцілував її, а вона навіть повітря як слід вдихнути не встигла, лише відчула, як його губи впиваються в її, і не змогла ані отямитися, ні відсторонитися. Сама не зрозуміла, чи сподобалося це їй. Просто сили на опір катастрофічно забракло, а в голові сплуталися всі думки.

Розуміючи, що не мала б дозволяти навіть поцілунку, Анна розгублено притихла. Адам усе відвертіше пестив її, а вона не пручалася, лише з подивом прислухалася не так до того, що робив із нею він, як до власних відчуттів. Зараз Адам торкався її зовсім непристойно, а вона майже й не боялася того. Навпаки, було так приємно, що аж плакати хотілося. Яка ж вона немудра. Катастрофічно немудра. Немудра? Чи...

Забувши про все на світі, вона не намагалася відштовхнути Адама навіть тоді, коли він почав знімати з неї черевички та панчохи. Відчуття запаморочення та падіння у безодню було таким солодким, що цілком заступило собою всі думки.

Отямилася і по-справжньому Анна злякалася аж тоді, коли раптом усвідомила, що всі її спідниці непристойно високо задерті, а Адам не лише надто безсоромно торкається її тіла, але й відкриває її для себе.

Намагаючись не втратити рівновагу, вона спробувала відштовхнути його, проте Адам, ніби й не помітивши того, раптом міцно та незвично щільно притиснув її до себе.

– Не треба... Чуєте? Не треба... – розуміючи, що мусила б закричати, вона, проте, спромоглася лише на розпачливий шепіт. – Я так уже не хочу. Я хочу додому. Я...

Враз відпустивши, Адам одним сильним рухом поставив її на ноги.

– То йди! Ніхто не тримає...

Декілька секунд Анна безпорадно дивилася на нього і, важко переводячи подих, мовчала. Здатність мислити і сприймати довколишній світ повернулися до неї одночасно з даром мови.

– Ви здуріли? – видихнула вона на одному подиху. – Що ви робите?

Намагаючись не дивитися на неї, Адам згріб із підлоги її білизну і тицьнув у руки.

– Вдягайся і йди додому, – глухо, аж ніби захрипло, проговорив він. – Спочатку сама вирішиш, чи хочеш ти залишитися в мене, а тоді вже... Не бійся, нічого страшного з тобою не сталося. Як було, так і залишилось.

Знову втративши здатність говорити, Анна завмерла з напіввідкритим ротом.

– Слухай, – Адам підвищив голос. – Не тягни на себе біди. Не стій тут, як нежива. Вдягайся і йди додому.

Усе ще продовжуючи ошелешено витріщатися на нього, Анна притиснула до себе білизну. Чому Адам кричить на неї? Що поганого вона йому зробила? Що це взагалі таке?

Відвернувшись, вона похапцем натягнула на себе білизну, машинально обсмикнула спідницю, почала стягувати корсет. Як і коли Адам майже повністю роздягнув її, геть чисто не пам'ятала. Тут взагалі мало бракувало, щоб... Ще й зараз мало бракує...

У її очах промайнуло щось дуже подібне на паніку. Здається, вона таки дограється. Ні, треба негайно втікати звідси.

Продовжуючи спостерігати, як Анна, червоніючи під його поглядом, гарячково вдягається, Адам перевів подих. Якби не знав, з ким насправді має справу, – нізащо б не поступився. За ці півроку мав такої гри аж із надлишком і вже не просто втрачав терпіння, а починав вважати себе справжнім ідіотом. Хоча... Усе закономірно. Від початку знав, із ким має справу.

– Добре, я проведу тебе додому. Хочу переконатись, що ти не втрапила в якусь халепу.

Намагаючись з'єднати докупі краї корсета, Анна кинула на Адама розпачливий погляд. Цікаво, як вони вийдуть на вулицю разом?

– Слухай, Анно, а тобі не здається, що ця гра заходить задалеко? Може, нарешті, на щось наважишся?

З острахом глянувши на нього, вона заперечно хитнула головою і спробувала застібнути гудзики, та вдруге схилила.

– Давай сюди, – Адам хотів допомогти їй впоратися з гудзиками, проте Анна так злякано сахнулася від нього, що він відступився. – Та добре вже. Я не чіпатиму тебе. Застібай сама.

Віднедавна мав цілком виразне передчуття, що не повинен відпускати Анну від себе, проте зараз не знав, чи вартувало аж так сильно поспішати. Переспати з нею – найлегший, проте далеко не найкращий спосіб для того, щоб забрати її з Жовкви. Виглядає на те, що він не може повестися таким чином. Хочеться зробити все це якимось по-людськи. Якби міг одружитися з нею – саме це і зробив би якомога швидше. І до дідька всі умовності та маетки.

– Я дам тобі ключі від будинку, – Адам підійшов до креденса, дістав із шухляди ключі й простягнув їх Анні. – Я хочу, щоб ти жила зі мною. Якщо надумаєш, зможеш прийти сюди у будь-яку хвилину. Навіть тоді, коли мене не буде вдома. Все одно треба щось вирішувати. Я продаю цей будинок, а тебе забираю до Львова.

Спантеличено дивлячись на ключі, які простягнув їй Адам, Анна навіть не торкнулася їх. Як він уявляє собі все це? Щоб вона стала коханкою одруженого чоловіка? Та нізащо. Тітка з вуйком її вб'ють. А Андрій? А сусіди? А Маркіян? Та що вона, гріха не боїться?

Адам важко зітхнув. Здається, своєю відвертістю та натиском лише налякав Анну, але ні на крок не посунувся до мети. Де вона взагалі така взялася на його голову? Хоч би що зробив чи сказав – усе виглядає недоречним щодо такої дівчинки.

Уже й не сподіваючись, що Анна коли-небудь скористається його запрошенням, Адам примусив її взяти ключі. Чогось більшого від неї поки очікувати не варто. Найімовірніше, зараз вона взагалі уникатиме його. Треба перечекати, доки все це трохи забудеться.

Розділ 9

Адам не помилився. Перше, що Анна зробила після того, як цілком чітко усвідомила, чим міг завершитися її візит до нього додому, – вона перестала зустрічатися з ним наодинці і, лише коли він сам приходив до них додому, ненадовго виходила зі своєї кімнати, щоб привітатися, проте вже по декількох хвилинах розмови зникала. Ще раз з'являлася лише для того, щоб чемно попрощатися. Ввічливо-байдужа і до нудоти правильна – жодного натяку на те, що сталося в його будинку, жодного уважнішого погляду чи зайвого слова. Так, ніби не вона ще зовсім нещодавно дарувала йому цілком виразну надію на продовження стосунків. Невже він помилився? Цікаво, де і коли схибив? Напевно, надто штурмував події і налякав її.

За кілька тижнів таке вперте ігнорування Анною його присутності почало Адама дратувати. Як усе це розуміти? Це її суто жіночий спосіб висловити йому невдоволення чи вона справді не хоче бачитися з ним? Цікаво, невже вона думала, що він бавиться з нею у дитячі забавки? Навіть як на її недосвідченість – це аж занадто наївне уявлення про життя.

А потім стало ще гірше. Анна не виходила до нього навіть тоді, коли він сам заходив до них додому. Прислухаючись до доволі непевних розмов у неї вдома, він врешті зрозумів, що вона опинилася мало не під домашнім арештом. Чим аж так не догодила рідним, Адам не розумів, а тому губився в здогадах. Очевидним було лише те, що це не стосувалося їхніх стосунків. Його все ще доволі охоче тут приймали.

Врешті якось увечері він підстеріг Анну на подвір'ї саму. На його превеликий подив, вона не лише не намагалася тікати, але виглядала втішеною цією зустріччю.

– Тільки відійдемо кудись подалі від вікон, – кутаючись у теплу кашемірову шаль, вона обережно спустилася до нього сходами ганку. – Не треба, щоб нас побачили разом.

Мовчки кивнувши, Адам повів її подалі від будинку в сад. Зупинився тоді, коли вони опинилися в найдальшому та найглухішому закутку – там, де не було видно світла з вікон і куди не долинали голоси запізнілих перехожих, а в півтемряві нічного саду виділялися лише гілки дерев та шурхотіло під ногами сухе опале листя.

– Чому ти уникаєш мене? – впівголоса запитав він її. – Аж так сильно боїшся чи взагалі не хочеш бачити?

– Чому не хочу? Ви не повинні таке думати.

– А що я повинен думати? Я тебе майже не бачу.

Опустивши очі, Анна ще старанніше загорнулася в шаль.

– За мною просто надто пильно слідкують. Розумієте, я мушу шанувати свою репутацію і... – Вона підвела голову і ледь скривила губи, ніби збиралася заплакати. – Ви собі поїдете, а я залишуся тут і мушу якось влаштувати своє життя... І не кажіть, що не розумієте, чому я погодилася на це заміжжя. Я ж не остання якась, щоб жити з чужим чоловіком.

Вона знов глянула на Адама і затнулася. Він аж на обличчі перемінився. Невже вуйко не розповів, що знайшов для неї чоловіка? Уже й заручини не за горами. Вона закусил губи. То ось чому Адам ніяк не реагує на її ймовірне заміжжя, а вона думала, що він її розлюбив.

– Слухай, Анно, яке заміж? За кого? За того твого хлопця?

Заперечно хитнувши головою, вона непевно глянула на Адама.

– Ні, з Маркіяном я вже не зустрічаюсь, а того чоловіка вуйко вибрав мені сам. Він удівець, але добрий і побожний чоловік. А ще він погоджується взяти мене без посагу. У вуйка з ним якісь там справи. Вони навіть домовлялись без мене і згоди моєї на цей шлюб не питали. Вуйко сказав, що якщо я не погоджусь, він відречеться від мене, і тоді...

Вона скоса глянула на Адама. Аж таким розлюченим вона його ще жодного разу не бачила. Йому справді так сильно залежить на ній? Відчуваючи, що мерзне, Анна пересмикнула плечима. Навіщо взагалі тут стояти? Що змінить ця розмова або ж те, що Адам її любить? Він незабаром поїде з Жовкви, а їй жити поміж людей, які її знають.

Дивлячись на Анну, Адам насилу здолав роздратування.

– Чому ти раніше не розповіла мені про це одруження? Не розумієш, що твій вуйко хоче вигідно збути тебе з рук?

Відчуваючи, як сльози підступають до очей, Анна заперечно хитнула головою. Якщо про одруження домовилася родина, то кого там питають про згоду або зважають на те, до кого лежить серце. Так у багатьох дівчат стається. Ніхто ж не каже, що їх збули з рук.

– Неправда. Вуйко бажає мені лише добра, а ви... А ви...

– Що я? Зла тобі бажаю, чи що? – Адам роздратовано перевів подих і уважніше придивився до Анни. Зрештою, чого від неї вимагати. Звідки їй знати про наміри свого вуйка. – Знаєш, колись я тобі все це поясню, а зараз ліпше не ускладнюй собі та мені життя. Я поговорю з твоїм вуйком. Він дасть тобі спокій... Тільки, Бога ради, нічого тепер не приховуй від мене. Обіцяєш?

Промовчавши, Анна розгублено глянула кудись углиб саду і щільніше закуталася в шаль. Що може пообіцяти вона йому, якщо сама собі нічого пообіцяти не годна?

– От і домовились, – по-своєму потрактував її мовчання Адам. – А зараз іди додому, бо змерзнеш тут мені.

Він знайшов її долоню і ледь стиснув холодні пальці.

– Я тут трохи почекаю і зараз теж прийду. Не переживай. Я не дозволю, щоб тебе віддали заміж.

Анна розгублено глянула йому в очі, ще мить постояла, вагаючись, тоді кивнула і зникла у темряві саду.

За хвилю він почув, як тихенько рипнули і зачинилися двері її будинку. Таки послухалася його слів і не сперечалася. Не надто ж їй хочеться виходити заміж. Хапається за найменшу можливість, щоб уникнути цього.

Він задоволено усміхнувся. Мабуть, це чи не найкраща новина за останні декілька тижнів.

Зачекавши хвилин десять, Адам теж зайшов у будинок. Знав, що знайде вагомі аргументи для того, щоб Анні дали спокій. Ситуація взагалі доволі вигідна – не доведеться довго морочитися і вишукувати шляхи для вирішення проблеми. Все на поверхні.

Анна, вражена словами Адама, не просто втекла – вона заховалася в найдальшому закутку помешкання. Навіть не чула, про що розмовляв Адам із її вуйком. Зрештою, їй і не хотілося того чути. Якщо не доведеться виходити заміж за того удівця, то наперед погоджувалася з усім. І гори воно все ясним полум'ям. Здається, любить Адама так сильно, що не годна поєднати своє життя з жодним іншим чоловіком.

Незабаром Анна переконалася, що її одруження відкладається на невизначений термін. До неї доходили непевні чутки про те, що того удівця бачили у товаристві іншої, потім їй сказали, що він кудись поїхав, проте вона не намагалася з'ясувати, що з того є правдою, – з головою поринула у своє заборонене кохання і вже не бачила та не чула нічого довкола себе.

Частина друга

Апасіонато

1847 рік

Розділ 1

Коли того року прийшла зима, Анна не зауважила. Якось вийшла на вулицю і раптом побачила, що навкруги все біле. Відколи падає сніг, а не сніг із дощем, пригадати не змогла. Можливо, від учора, а може, вже кілька днів поспіль. Жила десь поза часом та простором – у своєму маленькому, відмежованому від чужого втручання світі, і не прагнула його полишити.

Проминуло Різдво, потім Йордан, завершилися свята. Майже нікуди не ходила того року. Зосередилася на своєму коханні й нічого іншого біля себе не помічала. Трохи непокоїло і відволікало тільки те, що вже два-три тижні Адам якось дивно придивляється до неї. Так, ніби щось виважує, намагається зрозуміти або ж у чомусь її підозрює. Незрозуміло лише, в чому.

Те, що Адам міг приревнувати її до котрогось із залицяльників, Анні навіть на думку не спадало. Окрім нього, не помічала нікого. Не відразу зауважила вона й те, що за нею почав упадати такий собі Дмитро. Того хлопця вона заледве знала. Мешкав на іншому кінці міста і не належав до її товариства. Ніколи з ним не розмовляла, хіба неухважно віталася і відразу забувала про його існування. Не надала значення й тому, що хлопець надто часто з'являється там, де й вона, та постійно намагається з нею поговорити. Якби хтось запитав, якого кольору у нього очі й чи подобається він їй – не знала б, що відповісти, бо навіть не придивлялася до нього.

Цілком ігноруючи існування Дмитра, Анна в якийсь момент зауважила, що той буквально переслідує її. Не розуміла, чому він вчепився саме до неї. Не дала йому ані найменшого приводу для того: не кокетувала, не намагалася звабити і взагалі майже не помічала. Навіть пригадати не могла, як довго все це триває. Здається, хтось познайомив її з тим хлопцем на уродинах у її найкращій колежанки. Знала б, чим це обернеться, нізащо б туди не пішла.

Не вигадавши нічого кращого, Анна почала вдавати, ніби не помічає хлопця, проте це не допомогло. Тепер Дмитро й на вулиці постійно її супроводжував, і в товаристві безперервно крутився біля неї, і біля будинку простоявав лише для того, щоб поговорити. Вона вперто відхрещувалася від нього, проте колежанки не вірили жодному її слову і казали, що вона нарешті закохалася. Це настільки розлютило Анну, що вона почала з'ясовувати стосунки з Дмитром. У результаті з'ясування ігнорувати прихильність хлопця вже не було сенсу. Мусила визнати, що проблема існує і треба якось давати їй раду.

Завершилося тим, що в ситуацію втрутилася її тітка.

– Ну, і що ти собі думаєш? – якось увечері, залишившись із Анною наодинці, з притиском запитала вона її. – Доки ти соромитимеш себе і нас перед родиною та сусідами?

– Соромитиму? Я? – Не зрозумівши, про що та говорить, Анна зблідла так сильно, що й сама це відчула. – Неправда. Я нічого поганого не зробила. Я лише раз заходила до нього. Я навіть не хотіла туди йти. Він сам мені запропонував.

Слухаючи її, тітка аж рот відкрила від подиву.

– Зачекай, ти що, була у нього вдома? Коли?

Ціпеніючи від жаху, Анна злякано скулилася в кріслі.

– Ще восени. Але лише один-єдиний раз... Я не хотіла... Він сам мене запросив і...

Не дослухавши, тітка обірвала її на півслові.

– Як це запросив? Дмитро? Ти ж навіть не заручена з ним.

Розгублено кліпнувши, Анна густо почервоніла. То це вона говорить не про Адама.

– Ні, ні... Я не ходила до Дмитра. Я не зрозуміла... Я взагалі нікуди з ним не ходила. Він мені не подобається. Ви мені не вірите?

Тітка змріяла її роздратованим поглядом.

– Жодному твоєму слову. Щось із тобою діється, а що – зрозуміти не можу. Як собі хочеш, але я скажу Павлові, щоб поговорив із батьками Дмитра. Якщо в тебе нічого з ним не було – нехай відчепиться від тебе і не робить нам сорому перед родиною та сусідами, якщо ж ти збрехала – вийдеш за нього заміж.

– Заміж? Я? Але я нічого з ним не мала. Я не хочу. Чого я маю виходити за нього заміж?

– А чого ти маєш випробовувати наше терпіння і перебирати нареченими? Не поясниш?

Закусивши губи, Анна не відповіла.

– Доперебираєшся до того, що сама лишишся. Не дитина вже. Скажи, багато у тебе незаміжніх колеганок залишилося? Не розумію, що з тобою взагалі діється. А Дмитро, між іншим, – не найгірша для тебе партія.

– Але він мені не подобається.

– Господи, дитино, та хто ж тебе питатиметься, немудру таку. Мене теж ніхто не питався. Нічого, вийдеш заміж і потім ще дякуватимеш нам за це.

Спочатку Анна вирішила, що тітка лише лякає її, але незабаром зрозуміла, що та говорила серйозно. Вуйко Павло поговорив із батьками Дмитра, і перед нею знов постала проблема ймовірного заміжжя. Божевілля якесь. Доведеться розповісти все Адамові.

На її превеликий подив, він не лише давно все знав, але й доволі специфічно поставився до проблеми.

– Думаєш, якщо я мовчу, то нічого не бачу? Ти того, напевно, не розумієш, але тут цілком інакша ситуація. Мусиш сама визначитися, чого ти хочеш насправді – вийти заміж чи бути зі мною, бо так не буває, щоб мати одне й інше... І, знаєш, мені набридли твої шлюбні історії. Думай сама. Я нічого тобі не зробив. Якщо хочеш – можеш виходити заміж хоч завтра. Силою тягнути тебе до себе я не збираюсь.

Вражена словами Адама, Анна промовчала. Чому він нервує? Так, ніби її все це дуже тішить. Почувалася не лише несправедливо покривдженою ним, але знехтуваною у найкращих своїх почуттях. І кажи йому після цього правду.

Повернувшись додому, Анна замислилася. Отже, Адам давно помітив, що Дмитро упадає за нею. Можливо, навіть раніше, ніж вона сама. Помітив і нічого їй про це не сказав. Навіть не натякнув. Хотів подивитися, як вона реагуватиме на ці залицяння? Раптом їй пригадалося, як він уже кілька тижнів роздратовано приглядається до неї, і щось трохи почало розвиднюватися. Здається, він її ревнує. Ніколи б такого про нього не подумала. Такий розсудливий і розумний чоловік, а поводить не краще, аніж будь-хто з її залицяльників. Кумедно.

Намагаючись не спровокувати Дмитра на сміливіші вчинки, Анна припинила вітатися з ним на вулиці, а в товаристві поводитися так, ніби зроду-віку його не знає. На її превеликий подив, це не справило на нього враження. Навпаки, він став сміливішим і з дозволу вуйка почав заходити до них додому. Коли вперше побачила його на порозі, ледь стримала гнів і змовчала лише тому, що за нею уважно спостерігав вуйко. А Дмитро, розцінивши це як свій очевидний успіх, уже не відступався від неї.

Спостерігаючи, до чого все це йде, Анна бачила, що її бездіяльне очікування не лише дратує Адама, але й примушує поводитися дивно. Якось навіть довелося ледь не зі сльозами на очах впрошувати його дати ще трохи часу на роздуми. Не наважувалася уникати його і не погоджувалася стати коханкою. Чому Адам не може прийняти ситуацію такою, якою вона є? Невже він аж так сильно ревнує її? А якщо ревнує, то чи означає це, що так само сильно її любить? Якщо ж любить, то чи зможе пробачити те, що вона не хоче стати його коханкою? А якщо вона не хоче стати його коханкою, то ж чи аж так сильно вона його любить? Якщо ж не сильно, то чому їй не байдуже, що він ревнує її з такою силою, що вже ні на що не зважає? У голові у Анни був суцільний хаос із думок, припущень та ідей, проте якимось дивом їй все ще вдавалося відтягнути момент прийняття остаточного рішення. Чого чекала? На що сподівалася? І сама до ладу не розуміла. Можливо, розраховувала, що проблема вирішиться сама, а може, що хтось інший зробить вибір за неї.

Увага Дмитра її злостила, намагання вуйка посприяти заручинам – доводили до шалу, а ревності Адама – збивали з пантелику. Поводитися розсудливо чи бодай обережно вже й не намагалася. Якось, довідавшись, що у неділю до них

додому прийде Дмитро, нікому нічого не сказавши, відразу по Службі Божій пішла до колежанки. Навмисно не сказала, до кого йде, і пішла до тієї з колежанок, яка не лише мешкала якнайдалі, але й з якою бачилася якнайрідше. Може, домашні нарешті зрозуміють, що вона не лише не хоче бачитися з Дмитром, але й ніколи не погодиться вийти за нього заміж. І нехай собі кажуть, що вона непокірна, легковажна і невдячна. Їй давно все це байдуже.

Розділ 2

Додому Анна поверталася вже в півсутінках. Сама не зауважила, що затрималася довше, ніж вартувало. Улітку ніхто б не сварився, а зараз казатимуть, що в такий час порядні дівчата сидять вдома. Ще й, ніби навмисно, на сонце набігла хмара і з неба посипав густий лапатий сніг. За такої погоди на вулиці позалишалися самі лише приبلуди та гуляки. Хоч би не втрапити в якусь халепу. Завжди мала до того особливе щастя, а зараз ще й обставини складаються не на її користь. Потемніло так, ніби то бозна-яка година, а не звичайна передвечірня пора.

Анна кинула погляд на темне небо і пришвидшила крок. Справді, ледь не ніч.

Заклопотана власними проблемами, вона й не зауважила, що за нею назирці йде Дмитро. Побачила його лише тоді, коли той заступив їй дорогу.

– О, Боже, що ти тут робиш? – від несподіванки вона послизнулася і мало не впала на розковзаній дітьми стежці. – Звідки ти тут узявся?

Вона роззирнулася і з подивом зауважила, що стоїть поряд із будинком Дмитра. І що їй напоумило йти додому саме цією дорогою? Тепер проблем не уникнути.

Вона обережно глянула на хлопця, який стояв перед нею і потупила погляд. Хоч би Дмитро не надумав відпроваджувати її додому.

– Я приходив до вас сьогодні, – озвався той. – Говорив із твоїм вуйком. Він не заперечує, щоб ми з тобою заручилися вже того місяця...

Анна важко зітхнула і глянула кудись у темряву. Які заручини? Навіщо? Не буде цих заручин. Що він лепече?

Не відриваючи погляду від сніжинок, які рясно сипали з темного неба, вона поступово перестала дослухатися до того, що каже Дмитро. Цікаво, а якби Адам не мав дружини, чи запропонував би він їй шлюб? Таки вона йому не рівня... Але якби...

– Ти хоч чуєш, що я кажу? – раптом привів її до тьми роздратований голос Дмитра. – Сьогодні я прочекав на тебе дві години, а ти ніби навмисно кудись пішла, і я...

Анна зміряла хлопця неуважним поглядом. Навіщо він стоїть тут? Забрався б уже з дороги і не затримував її. З кожною намарно втраченою хвилиною гнів вуйка лише зростатиме. Тепер додому доведеться не просто йти, а бігти, як на пожежу.

Вона рішуче струсила сніг із козушка.

– Мене вдома чекають... Не маю часу на пусті балачки.

– Пусті балачки? Заручини та одруження – для тебе пусті балачки? Відколи?

– Та від початку, – Анна мимоволі позадкувала, бо Дмитро підступив до неї так близько, що вона відчула його гарячий подих на своєму обличчі. – Відійди. Чого ти вчепився до мене?

– А якщо я тебе люблю?

Злякано глянувши на нього, Анна заперечно хитнула головою. Ніяка то не любов. Лише азарт та бажання здобути те, що не дається до рук. Здалося їй таке кохання.

Намагаючись опинитися на безпечній відстані від Дмитра, вона смикнулася і спробувала вирватися з його обіймів.

– Чого ти тікаєш? – Дмитро боляче стиснув її зап'ясток. – Усе одно тепер не втечеш від мене...

Відчуваючи, що вперлася плечима в браму, Анна роззирнулася довкола. Ні, той хлопець таки здурів. Ще й на вулиці, ніби навмисно, хоч би хто з'явився. Як не треба – довкола юрби людей, а як треба – навіть сусіди з вікон не визирають. Хоч би його батьки вийшли на вулицю. І ніби ж не глуха ніч надворі. Може, покликати їх?

Скориставшись хвилиною розгубленості Анни, Дмитро повністю заступив їй шлях до відступу.

– Може, нарешті вислухаєш мене?

Намагаючись звільнити руку, вона відштовхнула його від себе.

– Не хочу я нічого слухати. Я взагалі кричатиму.

Дмитро зло усміхнувся. Кого там її крик вразить. Усі знають, що вони майже заручені.

– Цікаво, а як ти пояснюватимеш людям, чому тут опинилася? Ходиш ночами сама. Не боїшся нікого чи тобі вже нічого втрачати?

Раптом зрозумівши, що Дмитро доволі незграбно намагається облапати її, Анна з усієї сили заліпила йому ляпаса.

– Та як ти смієш, – раптом вона відчула, що брама за її плечима подається. – Я зараз усе розповім твоїм батькам і...

Розчинивши браму навстіж, вона кинулася до будинку батьків Дмитра, збігла на ганок, штовхнула двері. Чому тут так темно? Де всі поділись? А у вікнах світилось чи не світилось? Здається, не світилося.

Зрозумівши, що в будинку нікого немає, вона кинулася назад на вулицю, проте в темряві з розгону наштовхнулася на Дмитра. Пізно. Він уже тут.

– Я хочу вийти звідси. Чуеш? Не роби дурниць... Дуже тебе прошу.

Дмитро підійшов до неї впритул, і вона знов опинилася притисненою до стіни. У темряві не могла чітко бачити його обличчя, проте відчувала – зараз він спробує її поцілувати.

– Вступися, чуеш? Мене вдома чекають.

– А чого я мушу вступитись? Я тебе до себе не тягнув. Ти сама сюди прийшла. Звідки я знаю, може, ти навмисно сюди забігла.

Відчуваючи, що до горла їй підступає нудота, Анна спробувала випручатися.

– Та не рипайся ти, – крізь зуби процідив Дмитро. – Ти що, не розумієш – я заміж тебе візьму... Хочеш, навіть після Паски.

Анна завмерла і з жахом глянула на нього. Ні, це відбувається не з нею. Це якесь безглуздя.

Відчайдушним зусиллям вона спробувала звільнитися, але Дмитро не лише не відпустив її, але раптом почав задирати її спідницю вгору.

– Та що ти робиш? – вона з силою відштовхнула його від себе. – Йди ти...

Кинулася в найближчі прочинені двері, а тоді, просуваючись у цілковитій темряві, спочатку наштовхнулася на якийсь стілець, потім на стіл, тоді на діжку з водою і, врешті, мало не впавши, боляче вдарилася коліном у кант шафки. Здається, це кухня і десь тут мав би бути ще один вихід на вулицю.

Намацавши рукою двері у дальньому закамарку кухні, Анна зупинилася і щосили шарпнула клямку. Зачинено? Ще раз потягнула за клямку – марна справа. Доведеться виламувати замок. Підбігши до столу, вона гарячково відшукала серед розставленого посуду ніж і повернулася з ним до дверей. Загнала лезо в щілину і щосили натиснула – жодних зрушень, лише покалічила собі пальці.

Сердито відкинувши ніж геть, Анна відшукала в кутку біля пічки кочергу і знов підступила до дверей. Не роздивляючись, вдарила по замку, тоді ще раз – нічого з того.

Машинально витерши краєм нижньої спідниці кров із покаліченої руки, Анна ще раз спробувала вибити двері, проте вони вперто не піддавались і вона розмахнулася сильніше...

Захопившись, не відразу зауважила, як темрява перетворилася в напівтемряву, а напівтемрява – у цілком виразне світло. Поруч зі свічником у руці стояв Дмитро і вражено дивився не так на неї, як на результати її

діяльності. Від подиву він на якийсь момент навіть втратив дар мови, проте вигляд понівечених дверей дуже швидко привів його до тями.

– Ти що, здуріла? Нащо тобі здалися двері комірки?

Він хотів забрати з її рук кочергу, проте Анна не віддала. То це були двері комірки? А вона думала – вихід.

З силою пожбурила кочергу на підлогу і розлючено глянула на Дмитра.

– Не випустиш мене негайно – вб'ю.

Проігнорувавши її слова, той підійшов ближче, але Анна вмить опинилася позаду столу і, недовго думаючи, перевернула стіл і все, що на ньому було, просто під ноги Дмитру.

Від брязкоту розбитих тарелів та горнят з-під перекинутого столу як ошпарений вискочив рудий кіт. Він спокійно сидів тут після ситної вечері й щиро сподівався, що шарпанина на кухні його обмине.

Заскочена несподіваною з'явою кота, Анна сахнулася і ледь не наступила на нього, але кіт одним влучним стрибком опинився на найближчій полиці з глиняними мисками, чистим посудом та бутлями з оливою. Мить панувала тиша, а потім один край полиці обірвався і все, що на ній стояло, полетіло спочатку на нещасного кота, а тоді разом з ним із грюкотом посипалося додолю.

Враз опинившись поміж розтощеного посуду, кіт злякано підстрибнув, на мить припав до землі, але вже за секунду був далеко від кухні та безпосередньої загрози власному дорогоцінному життю та здоров'ю. Ще за хвилю знов щось тріснуло, і полиця, яка зависла на одному цвяшку, обірвалася і глухо гепнулася поверх залишків ще не до кінця розтощеного посуду.

Анна обвела розпачливим поглядом кухню. Невже це вона за кілька хвилин влаштувала тут такий грандіозний погром? Неймовірно.

Дмитро спантеличено глянув на Анну, тоді на вражаючі наслідки її діяльності й знов подивився на неї так виразно, що вона мимоволі позадкувала до дверей. Усе. Остання крапля. Здається, таки догралася.

Не очікуючи, чим для неї обернеться розгніваний погляд Дмитра, Анна прожогом вискочила з кухні й метнулася в пошуках надійнішого сховку. Забігла у перші-ліпші прочинені двері й хутенько зачинила їх за собою на зашіпку. Все. Декілька хвилин відносної безпеки гарантовано. А далі?

Навпомацки просуваючись кімнатою, Анна наштовхнулася на якусь скриню і спробувала зрушити її з місця, а тоді, щосили впираючись у скриню руками та ногами, заштовхала аж під самі двері. Задля надійності поставила на неї крісло, стос книжок і ще щось, чого в темряві добре не роздивилася. Це ще п'ять-десять хвилин спокою. А потім?

Вона підбігла до вікна і визирнула на вулицю. Вікно не лише не заграбоване, але й не надто високо над землею. Можна вистрибнути і нічого собі не зламати.

Намагаючись не шуміти, Анна намацала засувку на віконній рамі й спробувала її відчинити. Від хвилювання руки погано слухались, і вона ніяк не могла впоратися з нею. Майже втративши надію, відчула, що засувка піддається – спочатку важко, тоді дедалі легше і вже зовсім легко.

Тихенько прочинивши вікно, Анна прислухалася до того, що діється на вулиці, тоді обережно визирнула назовні. Якщо хтось побачить, як вона вибирається звідси, – на завтра це як сенсацію рознесуть по цілому місті й скандалу не уникнути.

Декілька хвилин вона зосереджено вдивлялася в темряву довкола себе, тоді вихилилася з вікна якомога далі. В обличчя вийшло холодом і з поривом вітру декілька сніжинок заплуталося у її волоссі. Здається, все спокійно. Не чути жодного підозрілого шуму, навіть запізнілих перехожих ніде немає.

Підібравши спідниці, Анна вилізла на підвіконник і подивилася вниз. Не надто високо. Нічого їй не станеться.

Зістрибнувши з вікна додола, вона таки трохи забила ногу, проте відразу підвелася, обтріпала запорошену снігом спідницю і побігла геть. Зупинилася в якомусь провулку. А що далі? Як пояснювати вуйкові, де вона затрималася до ночі? Може, сказати, що Дмитро не випускав її з хати?

Анна уявила собі реакцію вуйка на ці слова і мимоволі злякалася. Нещодавно вона щось таке ляпнула тітці й тепер має суцільні проблеми на свою голову. А Адам? Як відреагує на все це він? Може, щось порадить? Шкода, що його зараз нема в Жовкві.

Вона з тривогою глянула у нічне небо. Вуйко, напевно, давно шукає її по всіх колеганках, розпитує сусідів, а може, пішов до когось по допомогу. Сором який. Як їй тепер з'явитися вдома? Скажуть, що вона бозна де волочилася, з нею невідомо що там робили, а на завтра про це знатиме півміста.

Анна так ясно уявила картину майбутніх проблем, що їй аж недобре стало. Її зневажатимуть, перешіптуватимуться у неї за плечима, говоритимуть, що не зуміла себе зберегти для шлюбу.

Зрозумівши, що загнала себе в глухий кут, Анна повільно попленталася вздовж вулиці. Ще жодного разу не почувалася такою безпорадною. І чому все це звалилося саме на неї? Тепер вуйко не лише на вулицю не дозволить їй виходити, але й до одруження з Дмитром не випустить із хати. Незрозуміло лише, чому повинна розплачуватися за те, чого не робила. Вона ж випадково опинилася з ним наодинці. Це з Адамом у неї ледь не дійшло до...

Мимоволі почервонівши, Анна закусил губи. Тоді він навіть ключі дав їй від свого будинку. Невже сподівався, що вона прийде?

Намацавши у кишені ключі, вона важко зітхнула. Навіщо вона носить їх з собою? Як спогад? На біса їй такий спогад? Може, якби не її кохання до

Адама, вона б не втрапила у жодну халепу і давно була б заміжною жінкою. Може, й дитинку вже мала б.

Притримуючи спідницю, яка заважала швидко йти, Анна знов поквапилася додому. Врешті, захекавшись і відчувши, що їй коле в боці, стишила крок, а тоді й зовсім зупинилася. Ні, це неможливо. Куди вона поспішає? Давно не чула, як на неї кричать? Ну, прибіжить вона на п'ять хвилин швидше, і що то змінить? Вуйко менше кричатиме на неї чи не запитає, де вона була, що з нею сталося та чому вона так виглядає? Все одно доведеться все йому розповісти. Він піде до Дмитра, вишукуватиме винних, з'ясовуватиме, що сталося, і в результаті її примусять вийти заміж. Їй того хочеться?

Важко зіткнувши, Анна поплелася засніженою вулицею. Не дійшовши з десяток кроків до власного будинку, зупинилася і відступила в темряву дерев, які росли обабіч дороги. А чому, власне, вона повинна виходити заміж за огидного їй хлопця і відмовлятися від кохання? Що заважає їй бути з Адамом? Він сам пропонував їй залишитися в нього, але вона не хотіла поступитися власною репутацією і не бажала сорому для родини. А зараз? Хіба тепер її репутація бездоганна? Чи, може, вона вже не осоромила родину?

Анну аж у жар кинуло. Усе, що сталося щойно, раптом постало перед нею в інакшому світлі. Так, ніби якийсь поштовх зсередини перевернув усі її думки з ніг на голову і висвітив проблему під інакшим кутом зору. Від хвилювання серце її тьохнуло і забилося сильніше. А що, власне, заважає їй бути з Адамом? Досі вона відмовлялася від будь-якої боротьби за своє почуття і слухняно виконувала волю інших, але чи мусить так само поводитися тепер?

Намацавши рукою зв'язку ключів у кишені, Анна міцно стиснула її в долоні. Зрештою, гірше, ніж є, вже не буде.

Розділ 3

Намагаючись триматися темнішої частини вулиці, Анна тихенько прочинила хвіртку на подвір'я Адама і зайшла досередини. Перевівши подих, зупинилася. Вона це зробила, і земля їй під ногами не розверзлася. Навіть не поворухнулася.

Усе ще не вірячи, що ніхто її не побачив та не завернув додому, Анна знов прочинила хвіртку й обережно визирнула на вулицю. Нікого немає. Лише в їхньому будинку блимає свічка на кухні й відблиском теплового світла з вікна ледь яснішим здається закуток саду. Можливо, вона взагалі намарно лякає себе уявними жахіттями і варто повернутися додому?

Анна торкнулася металевої скоби на хвіртці й відчула, як холодний метал обпікає пальці. Як же вона втомилася від цієї боротьби з собою, зі своїм почуттям, з обставинами, які не дозволяють бути поряд із Адамом, навіть від власної безпорадності втомилася. Хоч би щось сталося і порушило цю нестійку рівновагу. Різко розвернувшись, Анна рішуче попрямувала до

будинку, збігла сходами на ганок, дістала з кишені ключі, на диво легко впоралася з замком і зайшла досередини. Зробила декілька невпевнених кроків – і, ніби враз втративши всю свою нещодавню рішучість, опустилася на стілець при стіні. Що з нею таке? Вона ж просто прийшла до Адама – і світ їй на голову не завалився, життя не закінчилося, а ситуація не стала гіршою. Тепер треба написати вуйкові листа. Коли він знатиме, що нічого поганого не сталося, то не зчинятиме великого галасу і з'явиться шанс на щасливе завершення цієї пригоди.

Підвівшись, Анна навпомацки зайшла до якогось покою, так само навпомацки відшукала на столі свічку, засвітила її. Мимохіть торкнулася аркушів паперу, списаних почерком Адама, і побачила, що руки у неї дрібно тремтять. Здається, напруження останніх годин не минулося без сліду і вона серйозно нервує.

Анна присіла на крісло при стіні і, намагаючись заспокоїтись, роздивилася довкола. Присутність Адама відчувалася в кожній дрібничці: у залишеній на спинці крісла зібганій сорочці, у недбало кинутomu на ліжко сюртуку й у ледь чутному запаху тютюну та чорної кави у повітрі. Він навіть залишив на нічному столику при ліжку розгорнуту посередині книжку. Читав увечері перед сном?

Анна притиснула до щік холодні долоні. Іноді уявляла, що могла б опинитися тут, проте ніколи не вірила, що це станеться насправді. Фантазія, яка не мала нічого спільного з реальним життям, раптом стала дійсністю.

Присівши на крісло біля столу, вона розгублено глянула на аркуші паперу, розкладені на столі, і насилу поборолла в собі черговий напад паніки. У гарну ж фантазію вляпалася. Може, краще повернутися додому?

Опершись чолом на зчеплені у замок кисті рук, Анна замислилася. Але куди повертатися? До скандалів удома, до неприємних розмов, до вибору між шлюбom із нелюбим чоловіком і перспективою назавжди залишитися самій? Скажуть: «Завжди така гонорова ходила, а тут...» Приплетуть таке, чого ніколи не було і бути не могло. Ні, треба писати листа вуйкові.

Вона знайшла на столі чистий аркуш паперу і знов замислилася. Але що писати? Буквально все виглядає безглуздим. Вуйко їй не повірить. Зрештою, важливим є лише те, щоб він не захотів скандалу. Може, написати, що вона втекла до родини тата, бо не хотіла виходити заміж за Дмитра, а ще написати, щоб вуйко не шукав її в Жовкві, бо цим лише зганьбить її та себе перед людьми. Доки вуйко намагатиметься второпати, що за дурість вона йому написала, доки перевірятиме, до кого насправді втекла, повернеться Адам і вигідає щось розумніше.

Написавши листа, Анна відклала перо, відсунула каламар. Взявши листа до рук, вийшла з будинку. Здається, нікого немає. Ще б її постать так чітко не вирізнялася на тлі білого снігу і можна було б не переживати, що її помітять.

Швидким кроком перетнувши подвір'я і не затримуючись ані на мить, вона вийшла на вулицю, підійшла до огорожі, почепила листа на хвіртку зсередини і побігла назад. Полегшено зітхнула лише тоді, коли знов опинилася всередині будинку. Щоби її палали, серце мало не вистрибувало з грудей, а

ноги підкошувалися. Щоб вона ще колись таке виробляла – та нізачо! Хоча... Якось пізно про таке думати. Так гарно побавилася з вогнем, що й сама незчулася, як спалила за собою всі мости.

Відчуваючи, що їй дедалі дужче хочеться плакати, Анна міцніше стиснула губи і навпомацки повернулася до кімнати. Ще раз світити свічку не наважилася, тому опинилася в цілковитій темряві. Що ж тепер робити? Як повестися? Може, повернутися додому?

Вона мимоволі вслухалася в темряву ночі довкола себе. Ще й у кімнаті, ніби навмисно, так тихо, аж моторошно. Лише годинник цокає на стіні й десь далеко на вулиці гавкає пес, а ще серце у грудях товчеться так, ніби йому щось пороблено, тому клятому серцю. Що ж вона зробила зі своїм життям? Здається, сама собі заподіяла таку кривду, якої ніхто інший ніколи б і не вчинив.

Відчувши гострий напад жалю до самої себе, Анна не витримала і розплакалася. І треба було їй зустріти того Дмитра. Через такого дурня все життя собі переламала. Що тепер робити? Як рятуватись? Від такої ганьби вже нізачо не відмиєшся. З жорстокою насолодою роздмухуючи в собі жаль, Анна перестала плакати аж тоді, коли відчула, що від сліз їй стало трохи легше. Зараз вона лише зрідка шморгала носом і відчувала, що напад відчаю потроху відступає. Принаймні, сил на те, щоб гостро на все це реагувати, у неї таки не залишилося.

Навпомацки підійшовши до ліжка, Анна присіла на його краєчок. Попри втому і якесь отупіння від сліз, все ще відчувала страх. Швидше б світанок. Вранці приїде Адам і всі страхи минуться, ніби їх ніколи й не було. Він не лише заспокоїть, але й скаже, що нічого страшного не сталося, що вона з ним і що так буде дуже-дуже довго.

Якийсь час Анна сиділа нерухомо, проте дуже швидко відчула, що мерзне, зняла черевики і залізла на ліжко з ногами. А якщо Адам приїде аж надвечір? Що тоді? Вона притулилась плечима до стіни і спробувала розібратися в ситуації, яка вимальовувалася в її житті, проте в голові не було жодної втішної чи бодай зв'язної думки, лише якісь уривки вражень, хаотичних емоцій і страхів. Та ще відчай, уже трохи притлумлений сльозами й сильними емоціями, проте однаково дошкульний і болючий, як гостра скалка у пучці. Заплющити б очі й опинитися в тому часі, коли все це вже залагодиться. Там, де не тремтиш від страху, де не треба прислухатися до моторошної тиші, і там, де вони з Адамом разом. Де спокійно, затишно і дуже тепло...

Щільніше загорнувшись у ковдру, Анна непомітно задрімала. Прокинулася десь посеред глухої ночі. Від незручної пози у неї затекли шия та плечі, а пластини корсета дошкульно вп'ялися у груди. Заснула сидячи? З якого дива?

Раптом усе собі пригадавши, Анна широко розплющила очі. Боже, вона ж в Адама!

Долаючи біль від сну у незручній позі, вона злізла з ліжка і, невпевнено ступаючи босими ногами по холодній підлозі, навпомацки підійшла до вікна та відхилила фіранку. Жодного руху або підозрілого шуму. Тільки

сніг продовжує сипати з темного нічного неба і під його вагою потроху починають вгинатися гілки дерев та кущів.

Навіть собаки ніде вже не гавкають – позамовкали перед світанком. Звичайна зимова ніч – тиха, засніжена, спокійна. Ніхто її не шукає. Певно, лист уже знайшли і прочитали.

Повернувшись до ліжка, Анна розстебнула сукню і послабила шнурування корсета. Цілком роздягатись не наважилася, – боялася, що Адам повернеться раніше, аніж вона прокинеться.

Налаштувавшись на сон, Анна незабаром з жахом зрозуміла, що не може заснути. А якщо Адам їй не зрадіє? Можливо, він планував, що все це станеться якимось інакше. А може, він взагалі нічого собі вже не планував? Може, він передумав чи вона неправильно його зрозуміла? Хто знає, чим для неї взагалі обернеться повернення Адама в Жовкву. Мала виразну підозру, що його реакція на її витівку буде не такою однозначною, як їй би того хотілося.

Анну аж у жар кинуло від такої думки. А й справді, чому вона вирішила прийти сюди? Тому, що Адам запропонував їй залишитися в нього, чи тому, що вона сама його любить? Якщо тому, що любить, то чи не занадто легковажно вона повелася? Чи не нав'язує йому себе? Жодному чоловіку таке не сподобається, а Адамові з його характером – і поготів.

Хоча... Навіщо тоді він просив її поїхати з ним до Львова? Не для того ж, щоб просто розважитися. Анна спробувала відігнати від себе неприємні думки, проте вони обступили її, немов примари, з усіх боків і не хотіли розступатися. До світанку промордувавшись без сну, Анна втомилася так, що врешті не мала сили думати і потроху почала поринати в якусь задушливу темряву напівсну. По-справжньому міцно заснула аж тоді, коли надворі повністю розвиднилося і денне світло розігнало всі її нічні страхи та примари.

Розділ 4

Анна розплющила очі і, мружачись від яскравого сонячного світла, яке заливало кімнату, спантеличено роздивилася довкола. Господи, де вона спить? Це ж не її кімната.

Вона сіла на ліжку і злякано притиснула долоню до рота. Невже вона втекла з дому і прийшла сюди сама? Божевілля якесь. Як вона до такого взагалі додумалася?

Насилу здолавши напад паніки, Анна примусила себе підвестися з ліжка. Вуйко її вб'є. А Адам? Здається, він ще й не приїхав. А якщо взагалі сьогодні не приїде? А якщо й завтра? Що вона робитиме у його помешканні сама?

Черговий напад паніки примусив Анну розпачливо роззирнутися. Може, повернутися додому?

На мить уявила, як повертається, і остаточно впала духом. Вона ж не самогубець, а нормальна людина... Ну, може, не цілком нормальна, але менше з тим. Вуйкові не поясниш, де вона вешталася цілу ніч, і не скажеш, що у неї є ключі від помешкання Адама. А скажеш – і щойно тоді розпочнуться справжні проблеми. Хоч би вуйко не шукав її тут.

Підвівшись із ліжка, вона підійшла до вікна і, відхиливши фіранку, визирнула на подвір'я. На вулиці світило яскраве сонце і блиск снігу спочатку засліпив їй очі. З хвилину вона постояла, звикаючи до денного світла, тоді розчинила вікно й обережно висунулася назовні. За ніч сніг позасипав усе подвір'я, пригнуп донизу гілки дерев та кущів, зламав при корені маленьке деревце, проте жодних слідів чужої присутності не виявив. Її тут не шукали. Зрештою, чого б мали шукати?

Анна трохи глибше вдихнула холодне морозне повітря і відчула, що їй стає легше. Навіть у голові прояснилось. А може, нічого страшного ще їй не станеться? Жодній людині нічого наперед не відомо. Хто знає, що очікує їх із Адамом? Може, все завершиться добре.

Раптовий порив вітру приніс у кімнату рій сніжинок, і вони закружляли у неї над головою. Прослідкувавши поглядом, як сніжинки повільно осідають на її одяг та волосся, Анна підставила їм долоню. Кілька холодних сніжинок впали їй на пальці й від тепла долонь перетворилися на краплі води. Слабо усміхнувшись, вона струсила їх із себе і знов перевела погляд на засніжене подвір'я. А що, власне, вона втрачає, залишаючись тут? Постійні сварки вдома? Те, що мусила б жити з нелюбим чоловіком та народжувати йому дітей? Осудливі погляди знайомих?

Відчувши, що мерзне, Анна зачинила вікно і відступила вглиб кімнати. Усе. Досить. Нема потреби вистуджувати покій, і без того тут прохолодно, а незабаром стане по-справжньому зимно. П'єц же не розпалиш.

Вона тугіше зашнурувала корсет і, накинувши на плечі козушок, вийшла на кухню.

Боячись виявити свою присутність, розпалювати вогонь у печі не наважилася, а тому мусила задовольнятися холодними стравами, які приготувала з того, що знайшла у креденсі та на полицках у комірчині. Ще з годину витратила на те, щоб трохи роздивитися помешкання, і врешті, зрозумівши, що декілька днів вона тут протримається, трохи заспокоїлася і присіла на лаву. Довго сидіти без руху не змогла – почала мерзнути і мусила повернутися до спальні. Зараз помешкання з кожною годиною вистигає дедалі дужче, а що буде завтра? Якщо у найближчі дні Адам не повернеться додому, холод стане для неї справжньою проблемою. Можливо, навіть доведеться посеред ночі розпалити вогонь у печі.

Від нічого робити Анна підійшла до дзеркала і почала уважно вивчати своє відображення. Виглядала вона не найкраще, проте ще гірше виглядала її сукня – місцями подерта, з масою якихось плям незрозумілого походження. Добре, що хоч не надто сильно її порвала. Ще можна зашити. Зараз відшукає

голку та нитки і саме цим сьогодні займатиметься. Потім ще треба приготувати щось поїсти.

Вечеряла Анна вже у цілковитій темряві. Навпомацки прибрала за собою і знов повернулася до спальні. Звично помолившись перед сном, почала роздягатися, а тоді, відчувши, що в самій лише тоненькій сорочці та панталончиках їй так зимно, що аж зуби від холоду починають цокотіти, вона якомога швидше пірнула у ліжко і натягнула ковдру по самі очі. Почувалася трохи ніяково і зовсім не так упевнено, як хотілося б. Невже незабаром вона належатиме Адамові так, як мала б належати чоловікові після шлюбу? Хоч би знати, як воно буває і чи справді це так неприємно та боляче, як кажуть заміжні колежанки. Можливо, вони навмисно таке понавигадували, щоб її налякати.

Анна ледь чутно зітхнула, повернулася на інший бік і почала дивитися в темряву перед собою. Думати про таке, звичайно ж, гріх, згадувати соромно, але воно якось само думається і само згадується. Для того, щоб боятися близькості з Адамом, мусила б не любити його, не пам'ятати його поцілунків, доторків і того солодкого щему та запаморочення від усього того, що робив із нею він.

Вона підібгала під себе ковдру. Все одно колись це станеться, а зараз вона належатиме чоловікові, якого любить. Хіба не того їй завжди хотілося?

Ствердно відповівши собі на це запитання, вона заплющила очі. Після вчорашньої неспокійної ночі зараз її хилило до сну, і поступово з усіх боків огорнули невловимі образи та тіні, невиразні мрії та бажання защемили серце, і вона дозволила собі ковзнути назустріч їхньому лагідному світлу – спочатку в напівсні, а потім заснула по-справжньому, міцно та спокійно.

Прокинулася Анна з першими сонячними променями. Сьогодні не лише пам'ятала, де спить, але й не злякалася того.

Відігнавши від себе залишки сну, вона швиденько згребла в оберемок одяг. А зимно ж як – навіть під ковдрою трусить від холоду.

Затягнувши під ковдру одяг, вона вдягнулася, не встаючи з ліжка. Напевно, за ніч не лише мороз подужчав, але й вітер здійнявся сильніший. Будинок вистудило так, що незабаром і вода на кухні замерзатиме. І де той Адам забарився?

Анна застелила ліжко і вийшла з кімнати. Холодні страви та зимна вода не покращили її настрою – радше зіпсували його остаточно.

Справді, нема нічого гіршого, аніж невизначеність та довге очікування невідомого. Добре, що хоч виглядає вона сьогодні більш-менш нормально. Навіть рум'янець не зник і очі вже не здаються такими втомленими, як учора. Лише сукня жакливо понижена, але з тим нічого не вдієш. Усі речі залишилися вдома.

Не знаючи, чим себе розважити, Анна підійшла до вікна і визирнула на вулицю. Погода псувалася, вітер дужчав, а на сонце час від часу набігали хмари. Скоро сніг сипатиме так, що й дерев не роздивишся. Уже зараз

з'явилися перші лапаті сніжинки і пориви вітру почали кружляти ними у спіралях майбутньої заметілі та потроху намітати сніг у кучугури й замети.

Анна відійшла від вікна. У таку негоду Адам сидітиме у маетку, а потім дороги позамітає так, що нікуди й не поткнешся. Доведеться чекати, доки перестане сніжити та порозгрібають замети на шляхах. Цікаво, як довго це триватиме?

Присівши на ліжку, вона пересмикнула плечима. Навіть просто сидіти тут дуже зимно. Коли стемніє, доведеться ризикнути і розпалити вогонь у печі. Та й приготувати щось гаряче не завадило б.

Сподіваючись зігрітися, Анна почала міряти кімнату швидкими кроками, проте це не допомагало – з кожною наступною хвилиною мерзла дедалі дужче. Що ж робити? Негайно розпалювати вогонь у печі небезпечно. Сусіди зауважать дим із комина і поцікавляться, хто порядкує в будинку за відсутності господаря.

Вона притулила до губ холодні пальці й спробувала зігріти їх своїм подихом. Марна справа – лише виразніше відчула, як від холоду починає тремтіти всім тілом.

Облишивши жалюгідні спроби зігрітися, Анна зняла черевички, залізла на ліжку з ногами і вкрилася ковдрою ледь не з головою. За декілька хвилин їй стало значно тепліше і, обхопивши руками подушку, вона врешті не лише перестала мерзнути, а й задрімала.

Розділ 5

Ніби від різкого поштовху ззовні, Анна здригнулася і розплющила очі. Що це за шум на подвір'ї? Хтось приїхав? Адам?

Вона завмерла, напружено вслухаючись у невиразні звуки за вікном, і насилу здолала напад паніки. Здається, хтось відчиняє ворота?

Підбігши до вікна, Анна визирнула на вулицю, але перш ніж щось побачила та зрозуміла, відчула – серце її провалюється у глибоку яму. Біля воріт, тримаючи коня за вуздечку, стояв Адам, проте він був не сам. Розмовляв із кимось, кого вона бачити поки що не могла.

Анна встала навшпиньки і трохи відхилилася вбік. Вуйко Павло? Тут?

Відсахнувшись, вона присіла на підлогу при вікні. Хоч би Адам не надумав запрошувати її вуйка сюди. Де тут сховаєшся? Хоч у шафу чи під ліжку лізь.

Тримаючись рукою за підвіконник, вона знов обережно визирнула на вулицю. Як різуче змінився з обличчя Адам. Могла б заприсягти, що розповідь вуйка вбила його наповал. Добре, що це ненадовго. За декілька хвилин йому доведеться перейматися цілком іншими проблемами.

За якийсь час Анна почула, що ворота зачиняються й обережно підвелася. Вуйко пішов, а Адам стоїть плечима до неї. Чому він не йде додому? Чому не заведе коня у стайню? Стоїть на такому пронизливому вітрі й не помічає холоду? Невже йому не зимно? А сніг? Невже він не бачить, який сильний падає сніг? Здається, розмова з її вуйком надзвичайно його вразила.

Схопившись рукою за віконну раму, Анна притулилася чолом до холодної шибки і спробувала опанувати себе. Що з нею таке? Мала б усе облишити і бігти до Адама, а вона стоїть тут і не може зрушити з місця.

Поволі, ніби долаючи опір, Адам завів коня у стайню. Вийшов, машинально прикрив за собою двері й зупинився. Приголомшений несподіваною новиною, не міг повірити у те, що з Анною щось сталося, і мислив майже спокійно. Куди вона втекла і, головне, навіщо це зробила? Ніщо не віщувало такого розвитку подій.

Він спробував зосередитися. Незаміжня панна не могла піти з дому без жодної на те причини. З нею мусило статися щось серйозне. Щось таке, що примусило написати недоладного листа і зігнорувати гнів родини. Може, хтось силою змусив її залишити місто?

Намагався думати логічно, проте це дедалі важче йому давалося. У Анни нема нічого, окрім гарної зовнішності – отже, когось привабило саме це. Навряд чи вона могла серйозно впіратися. Така тендітна, що сам він сильніше обійняти її боявся.

Адам так міцно стиснув щелепи, що аж скреготнули зуби. Пся крив! Давно треба було забрати її до себе. Чого чекав? Дочекався?

Раптом він із такою силою гримнув рукою по дверях стайні, що ті аж затремтіли. Біль у забитій руці привів Адама до тями. Він зупинився і спробував опанувати себе. Відчуття втрати входило у його свідомість, болем відзивалося в серці, проте він примусив себе відкинути зайві емоції та зосередитися на найважливішому. Треба ще раз поговорити з її вуйком. Чому той не розпочав серйозних пошуків? Усе, на що він спромігся, виглядає як спроба переконати себе та інших у тому, що з Анною нічого не сталося. Може, у нього є якісь підозри, але він не хоче їх розголошувати. Щойно він не так розповідав про зникнення небоги, як намагався вивідати, чи вона не з ним.

Виглядає, ніби він здогадується про характер їхніх стосунків, але не хоче чинити тому перешкод. Бажає використати ці стосунки із зиском для себе?

Адам рішуче попрямував до хвіртки. У цій родині ніколи не дбали про Анну так, як мали б дбати, а він невідомо на що вичікував. Дочекався.

Спостерігаючи з вікна за поведінкою цього завжди такого спокійного та розсудливого чоловіка, Анна вже й не знала, що їй робити. Куди він іде? До її вуйка? Але він не повинен туди йти – він нічого там не довідається, лише зрадить їхню таємницю.

Скоряючись першому імпульсивному пориву, вона схопила зі столу ключі й кинулася до дверей. Розчинила їх навстіж, пожурила ключі кудись на підлогу і як була – роздягнена та боса – вибігла на ганок. Глибше вдихнула

холодне повітря, зробила крок уперед, але майже відразу заплуталася у власній спідниці й впала на коліна. Снігова курява засипала їй одяг, подих перехопило, але Анна знов підвелася на ноги і зробила декілька невпевнених кроків назустріч Адамові.

Почувши у себе за плечима шум, той озирнувся і не повірив у те, що побачив на власні очі. Анна? Тут? У нього? Якого біса? Де вона була?

Нічого не розуміючи, він ошелешено витріщився на неї. Як вона тут опинилася?

Анна ступила ще декілька обережних кроків і з острахом глянула на Адама. Чому він дивиться на неї, немов на з'яву з того світу? Сердиться? Не зрадив? Але чому?

Одним поглядом Адам увібрав усю її тендітну постать. Маленька, доладна, жіночна – йому аж подих перехопило від того, що він міг втратити Анну.

– Господи, Анно, де ти була? – він різко згріб її в обійми і пригорнув до себе. – Ще раз таке вчудиш, і я сам тебе вб'ю...

– Я не навмисне... Направду... – відчуваючи слабкість у ногах, вона знесилено опустила на кучугуру снігу. – Ви ж хотіли, щоб я прийшла до вас додому.

– Слухай, але ж не таким чином... – Адам теж присів біля Анни просто на сніг. – Що з тобою сталося? Де ти була?

Невпевнено хитнувши головою, вона промовчала. Уже починала відчувати, що панчохи наскрізь промокли від снігу, а у волоссі заплуталися й тануть холодні сніжинки.

Адам торкнувся щоки Анни долонею.

– З тобою дійсно нічого не сталося? Чому ти пішла з дому?

Вона підвела очі.

– А хіба ви не самі просили мене про це?

Адам щось їй відповів. Від хвилювання Анна не вловила змісту слів, проте навіщо притиснула свою долоню до його губ.

– Не треба нічого казати. Я знаю, що зле повелася.

Вона хотіла забрати руку, проте Адам накрив маленьку долоню своєю рукою і Анна відчула, як він обережно торкнувся поцілунком її пальців.

Він її любить? Вона йому потрібна? Він не сердиться?

Її губи ледь ворухнулися в німому запитанні, на мить розтулилися, і раптом вона обхопила Адама руками і сама поцілувала в губи.

Мимоволі злякавшись того, що цілується з ним серед білого дня, ще й на вулиці, відразу відхилилася, але майже тієї ж миті, відчувши, що втрачає

Його губи, знов їх відшукала. Попри страх, холод і невластиве місце, їй до божевілья хотілося цілуватися з ним.

– Слухай, мала, ти розум маеш? – Адам ледь відсторонився, озирнув Анну з ніг до голови, зауважив, що вона боса, і його брови здивовано поповзи догори. – Ні, розуму ти таки не маеш. Зачекай, я занесу тебе до себе додому.

Вона заперечно хитнула головою, спробувала сказати, що зовсім не змерзла, проте, коли Адам підвівся, взяв її на руки і поніс до себе в будинок, вона передумала сперечатися. Хіба не про таке їй мріялося довгими зимовими ночами?

Зайшовши на кухню, Адам посадив Анну на лаву, скинув із себе хутро і, струсивши з нього сніг, накинув їй на плечі.

– Хоч трохи зігрієшся... Зніми панчохи. Цілком мокрі.

Вона розгублено кивнула, але не ворухнулася. Дивилася на те, як він розпалює вогонь у печі, і мовчала. Виглядала наляканою, безпорадною, проте на диво милою. Напевно, втекла з дому після чергового скандалу з вуйком, а тепер боїться того вчинку. Нічого, головне, що з нею нічого поганого не сталося.

Присівши біля Анни навпочіпки, Адам сам стягнув із неї мокрі панчохи.

– Ти не помітила, що надворі вже кілька місяців зима? – відклавши панчохи вбік, він почав розтирати її холодні ступні. – Ноги зимні, як лід.

Розгублено глянувши на нього, Анна міцно, мало не до болю в руках, стиснула край лави. Навіщо він це робить? Невже вона сама не годна зняти з себе панчіх або ноги розтерти?

Його рука ковзнула вгору, відсуваючи тканину спідниць вище, і Анна заплющила очі, прислухаючись до того, як Адам торкається її колін та стегон.

Раптом він несподівано різко і безцеремонно відкинув усі її спідниці вгору.

– Слухай, Анно, звідки у тебе такі синці на ногах? Що з тобою сталося?

Вона широко розплющила очі.

– Синці? Які?

Вона різко висмикнула спідниці з його рук, а тоді, перехопивши здивований погляд Адама, мимоволі підібгала під себе ноги.

– Та не чіпав він мене. Я наставила собі синців тоді, коли в темряві бігала по його будинку, а ще тоді, коли стрибала з вікна...

Зауваживши, як в Адама округлилися очі, Анна затнулася і щільніше загорнула ноги в спідницю.

– Він навіть не поцілував мене... Це у себе вдома він почав лізти куди не треба...

Вона мимоволі прослідкувала очима за напрямком погляду Адама і знов замовкла. Те, з яким виразом обличчя він розглядав плями на її сукні, теж не надихало на відверту розповідь, проте Анна опанувала свій страх, підсмикнула рукав сукні вгору і з готовністю простягнула Адаму руку долонькою догори.

– Подивіться, я лише покалічила собі руку тоді, коли намагалась розбити замок на дверях. Бачите? Ось тут. Усе майже зажило і не болять... Він, може, взагалі не чіпав би мене... Мені просто не треба було йти до нього додому. Його батьки кудись поїхали...

На декілька секунд втративши здатність розважно сприймати її слова, Адам не відразу обірвав безладну розповідь Анни, проте вже за хвилину дар мови таки повернувся до нього.

– Слухай, ти можеш нормально пояснити, що з тобою сталося? Що ти плетеш?

Різкий окрик примусив Анну не лише замовкнути, але й розгублено опустити рукав сукні. Здається, її пояснення не викликає в Адама ентузіазму.

Важко зітхнувши, вона пересилила себе і знов заговорила:

– А що я мала робити? Він замкнув двері. Ще й пізня година була... У мене ж нема такої сили, щоб...

Остаточо втративши терпіння, Адам різко підвівся на ноги.

– Зачекай. Ти можеш нормально все пояснити чи ні? Хто він і що з тобою сталося? Він щось тобі зробив? Ти хоч розумієш, що таке не дарують?

У його голосі Анна почула незнайомі загрозливі інтонації, проте, як на цю ситуацію, Адам поведився цілком прогнозовано, і вона, набравшись сміливості, спробувала ще раз спокійно все пояснити.

– А нема чого тут не дарувати. Нічого не було... Дмитра я зустріла випадково...

Від хвилювання Анна збивалася з думки, потім знов починала щось пояснювати, тоді поверталася до того, що вже сказала. Спочатку з її недоладної розповіді Адам взагалі нічого не міг второпати, проте він примусив себе мовчати і врешті Анна змогла більш-менш спокійно розповісти йому про свої пригоди.

– Ну, тепер хоч щось прояснилось, – відчуваючи, що добрий настрій повертається до нього, Адам усміхнувся. – Слухай, а якось звичайно, без театральних ефектів, ти не могла прийти до мене? Якось без зайвого шуму та скандалу. Я б пережив, що ця подія не нагадує драматичну виставу. Менше проблем було б зараз.

Заскочена іронією його слів, Анна ображено закусила губи. І це все? Він навіть не сварить її?

– Хочеш їсти? – раптом запитав він. – У будинку холодно. Думаю, ти не лише не розпалювала вогонь у печі, але й два дні нічого теплого не їла. Хочеш кави?

Заперечно хитнувши головою, Анна промовчала. Очікувала чогось трохи інакшого, аніж ставлення до свого вчинку як до стихійного лиха.

Адам підійшов ближче. Виглядав майже таким, яким вона звикла бачити його щодня – спокійним та зібраним.

– Сьогодні ти залишишся в мене. Потім поїдеш зі мною до Львова...

Анна на крок відступила.

– Нікуди я не поїду, – зібравши до купи залишки власної гідності, раптом випалила вона. – І тут я залишатись теж не хочу... І взагалі я нічого вже не хочу.

Адам мимоволі розсміявся.

– Дуже логічно. Краще й не вигадаеться.

Раптом пригадавши, що сама ж прийшла до нього, Анна відчула – від сорому ладна провалитися крізь землю. Її поведінка заперечує слова, а зараз вона просто намагається зберегти гарну міну при поганій грі.

– Я не потребую, щоб хтось думав, де мене прилаштувати. Окрім вуйка, у мене ще й брат є... І взагалі я так не хочу...

Вона хотіла ще щось додати, проте відчула, що не може зробити це спокійно, круто розвернулася і вибігла з кухні.

З силою траснувши дверима, перевела подих. Такого сорому давно не зазнавала і, якби можна було втекти від самої себе, з задоволенням зробила б це.

Вона притиснула долоні до палаючих щік і мимоволі жажнулася того, що зробила щойно. Невже вона відмовилася від Адама і навіть не зрозуміла, як і чому це сталося? А якщо він її не зупинить? Що тоді?

Озирнувшись на двері, вона завагалася... Ні, залишки поваги до себе – це чи не єдина розкіш, від якої їй ще не хочеться відмовлятися.

Розділ 6

Забігши в спальню, Анна почала гарячково натягувати на ноги черевички. Може, й справді, допоки не пізно, втекти звідси. Втекти від Адама, від

сорому, який її очікує, від самої себе і від... Сама до ладу не розуміла, від чого втікає, проте відчувала – якщо не зробить цього негайно, то потім у неї не залишиться на це сили.

Почувши, як відчиняються двері, вона підвела голову і зустрілася поглядом із Адамом.

– Не мусиш іти. Ані ти, ані я того не хочемо.

З одним черевичком у руці, а з другим на нозі Анна завмерла. Що означають його слова? Він пропонує їй залишитися? Вона йому потрібна? Він не бачить інакшого вирішення проблеми? Він її любить?

Адам забрав черевичок із її рук і відклав його вбік.

– Не роби дурниць. Ти просто не розумієшся на ситуації, а я хочу і можу взяти тебе до себе. Чуєш мене?

Анна промовчала. Куди і навіщо вона щойно втікала? Вона ж любить цього чоловіка. Хіба можна втекти від самої себе і від своїх почуттів?

Адам ледь торкнувся її, його пальці заплуталися в її волоссі, він повернув обличчя Анни до себе, нахилився, своїми губами знайшов її губи, і вони слухняно розтулилися для нього.

Мимоволі глибше вдихнувши повітря, Анна відчула, що весь світ для неї розчиняється у ніжному доторку його долонь. Нехай Адам робить з нею що завгодно. Вона не боїтиметься того, бо, коли все це станеться, у неї не залишиться шляхів до відступу і...

Раптом, як грім серед ясного неба, десь у сінях гримнули двері, і Анна злякано смикнулася.

– Ви вдома? – несподівано почула вона голос свого вуйка. – Я хочу поговорити з вами.

Відпустивши Анну від себе, Адам невдоволено скривився.

– Холера ясна... Чого йому треба?

– О, Боже, вуйко мене вб'є.

Анна злякано притиснула долоню до рота і вже не змогла нічого сказати, лише дивилася на Адама широко розплющеними переляканими очима.

– Дурненька, чого ти боїшся? Сюди він не прийде. Я сам із ним поговорю.

Коли Адам вийшов із кімнати, Анна ніяк не могла прийти до тями. Її уява послужливо вимальовувала якнайтрагічніші картинки майбутнього, проте, коли без жодних прикрих інцидентів проминуло півгодини часу, вона трохи розслабилася. Навіть підійшла до дверей, притиснулася до них вухом і спробувала почути розмову між вуйком та Адамом, проте не змогла вловити жодної розбірливої фрази. Ця обставина не надто її заспокоїла. Впівголоса теж іноді промовляються жажливі речі.

Анна знов відійшла вглиб кімнати і налаштувалася на довге очікування, проте Адам повернувся за кілька хвилин.

– Навіщо вуйко сюди приходив? – зробила вона крок йому назустріч. – Ви говорили про мене?

– А ти як думаєш? – запитанням на запитання відповів Адам. – Звичайно ж, про тебе.

– Вуйко хотів, щоб ви допомогли мене розшукати? Так?

Дивилася на нього так щиро і так невинно, що йому на мить стало шкода її.

– Щось приблизно таке... Тобі взагалі не варто боятися того, що тебе шукатимуть у мене. Усе значно простіше. Незабаром сама переконаєшся.

Вона здивовано глянула на Адама, проте промовчала. Він щось приховує від неї. Але що?

Уже відкрила рот, щоб запитати його про це, проте Адам рішуче змінив тему розмови.

– Треба купити тобі інший одяг. Твоя сукня не надається для того, щоб її носити. Я спробую щось тобі тут придбати.

Здивовано глянувши на Адама, Анна розгублено кивнула. Він теж помітив, що на сукні плями і що в кількох місцях вона розірвана? Прикро, тепер він вважатиме її нечупарою. Сукня та нижні спідниці – геть понижені, панчохи – незрозуміло де. Якимось дивом вона спромоглася розгубити майже всі свої шпильки та посіяла десь рукавички. Цікаво, де її торбинка? Здається, загубила саме тоді, коли шарпалася з Дмитром у нього в сінях.

Зрозумівши, що на якийсь час Анна матиме чим себе забавити, Адам усміхнувся. Принаймні, вона не буде мучитися сумнівами, не дошукуватиметься причин того, що відбувається, і йому не доведеться говорити їй правду. Нещодавня розмова з її вуйком аж ніяк не надавалася для того, щоб розповідати їй про неї. Та й не до місця і не до часу така розмова.

Коли Адам пішов, Анна вирішила не витрачати час намарно і заходилася готувати обід. Від тепла на кухні щоки її порожевіли, і вона відчула, що не лише зігрілася, але й заспокоїлася. Коли ж прийшов Адам і вони сіли обідати, взагалі перестала нервувати. Як дивно – минуло лише декілька годин, а світ змінився до невпізнання.

Після обіду Адам порадив їй розпакувати речі й залишив у кімнаті саму. Була вдячна йому за таку делікатність. Сама не знала, як мала б поводитися – дякувати йому за подарунки чи категорично відмовлятися від них. Ані одне, ані інше не виглядало доречним.

У пакунках, які приніс Адам, Анна знайшла не лише нову сукню на вихід, але майже все, чого їй так сильно бракувало всі ці дні, – спідню білизну на зміну, панчохи, носовички, шпильки, рукавички, гребінець, а ще новий

капелюшок та шаль і навіть теплу зимову пелерину та маленьке дзеркальце в торбинці з безліччю суто жіночого дріб'язку. Все найвищого гатунку і, як на її погляд, аж надто дороге. Такої гарно гаптованої тоненьким мереживом білизни їй взагалі ніколи ще не доводилося тримати в руках.

Перевдягнувшись, Анна уважно глянула на своє відображення у дзеркалі й сама собі здалася незнайомкою. Вовняна сукня з дорогим мережаним комірцем, кашемірова шаль, тоненького полотна нижні спідниці – такого вишуканого одягу вона ще ніколи не носила. Усе ж таки вони з Адамом з різних світів. Можна лише уявити, якими жадливо вбогими видавалися йому всі її домашні сукні. Зрештою, й недомашні також.

Зніяковівши, Анна відвернулася від дзеркала. Яка ж вона легковажна. Думає про одяг тоді, коли мусила б перейматися тим, що вже незабаром належатиме Адамові так, як мала б належати лише шлюбному чоловікові. Хоч би знати, як воно стається. А якщо після цього у неї буде позашлюбна дитина? Тітка казала, що саме це загрожує дівчині, яка згрішила вперше, бо це лише на стежці, де всі ходять, трава не росте... Чи, може, це ще й необов'язково стається? Є жінки, у яких взагалі нема дітей. Може, вона саме з таких.

Намагаючись подолати в собі страх, Анна якомога старанніше зав'язала шовкові стрічки на ліфті, акуратно розправила кожную складочку на сукні й вклала волосся у бездоганну зачіску. Якщо вона не може привести до ладу свої почуття та думки, то нехай хоч зовні здається, ніби вона спокійна. Добре, що почало сутеніти, – може, Адам не зауважить її стану.

Даремно сподівалася – коли вийшла на кухню, йому вистачило лише декількох секунд для того, щоб усе це побачити. Зараз Анна не просто помітно нервувала, а була на межі справжньої паніки. Може, зачекати, доки минеться?

Він іще раз зміряв її замисленим поглядом. Гарна, зграбна і дуже молода. Кожного разу йому аж подих перехоплює, коли він дивиться на неї. На що тут взагалі чекати? Щоб хтось забрав її у нього? Щоб вона втекла? Чи не занадто довго він чекає? Це переходить усі розумні межі.

– Тобі личить ця сукня, – ніби проміж іншим зауважив він. – Нема потреби приховувати себе так, як ти це робила раніше.

Зніяковівши, Анна не знайшлася з відповіддю. Здається, усе, що вона так старанно надягала на себе, викликає у Адама не так захоплення, як бажання якомога швидше це з неї зняти. Цікаво, а їй самій хочеться цього?

Вона кинула на нього швидкий погляд. Відповіді ще не знала.

Адам підійшов до столу, мовчки присів на лаву й, опершись ліктями на стільницю, замислено озирнув Анну з ніг до голови. Усе ж таки має вона у собі щось особливе. Щось таке, що хвилює і не дозволяє відволіктися від бажання переспати з нею. Щось у рухах, у погляді, у типі зовнішності. Щось аж надто чуттєве, збудливе, ледь не гріховне, проте все одно не позбавлене вишуканості та пікантності добропорядної панни... До біса всі ці дурні умовності. Доки можна чекати? Ці ніжки вже давно просяться, щоб їх розсунули.

Ніби вловивши зміст його думок, Анна кинула на Адама ще один розгублений погляд. Почувалася так, ніби на собі взагалі нічого не мала, і від того їй було так соромно, аж млосьно. Тепер уже й не скажеш, що він не повинен дивитися на неї таким поглядом. Вона сама прийшла до нього, сама залишилася з ним наодинці, то чому ж не має дозволяти таких поглядів?

Тихенько зітхнувши, вона знов потай глянула на Адама. І таки саме це їй кортить категорично йому заборонити.

Вона підійшла до креденса і почала діставати з полички тарелі. Руки її зрадливо затремтіли, одна тарілка вислизнула з рук, глухо вдарилася об підлогу і розбилася на дрібні черепки.

Ще дужче зніяковівши, Анна нахилилася, щоб їх прибрати, і раптом відчула: Адам стоїть зовсім поряд. Серце її тьохнуло і полетіло кудись донизу. Вже передчувала, що зараз станеться, і мимоволі злякалася. Ні, нехай завтра чи післязавтра. Тільки не сьогодні. Тільки...

Різно випроставшись, вона спробувала відсторонитися, але Адам перехопив її руку і стиснув у своїй долоні.

– Усе... Досить мучити себе й мене... Ходімо.

Він загасив свічку, і для Анни реальний світ перестав існувати, перетворившись у нову, незнану досі реальність його рук та тіла.

Погано пам'ятала, як вони з Адамом дійшли до спальні, не пригадувала, як він відчинив двері і як вони опинилися всередині.

Вона взагалі мало що зрозуміла та запам'ятала, лише серце налякано завмерло у той момент, коли двері тихенько зачинилися і відсторонили їх від цілого світу.

Адам обережно торкнувся губами її скроні, кінчиками пальців провів по шиї, поцілував ніжну западинку між плечем та шиєю і почав розщипати сукню.

Анна трохи глибше вдихнула повітря і злякано зіщулилася в передчутті того, що мало б статися вже за мить.

– Чого ж ти так сильно мене боїшся? Дівчинко ти моя нерозумна, – Адам витягнув шпильки з її зачіски і почав обережно перебирати волосся пальцями так, що врешті воно розсипалося по її плечах густою шовковою хвилею. – Бачиш, яка ти в мене гарна... Тобі не можна боятись... Прикро, якщо такий гарній панні все це не сподобається. Я буду обережним з тобою.

Він нахилився до її губ. Цілував дуже ніжно, ледь торкаючись, ніби й не цілував, а пестив губами і, лише коли відчув, що Анна припинила вбиратися, посунувся трохи далі. Намагався не втрачати над собою контроль. Так довго чекав на неї, що зіпсувати все це поспіхом було б злочином.

Адам розвернув Анну плечима до себе, розшнурував корсет, відклав його вбік, і їй раптом розхотілося втікати. Усе саме так, як вона собі уявляла – нічого страшного або неприємного. Його руки такі теплі й такі ніжні, що аж млосьно від доторку.

Адам продовжував неквапно роздягати її і, тихенько зітхнувши, Анна заплющила очі. Здається, відбувається саме те, що має відбуватися між чоловіком та жінкою. Так було сотні років до них, і так буде сотні років після них. Опиратися нема сенсу. Все одно рано чи пізно це б сталося.

Він знов поцілував її в губи, і враз перестало важити, хто вони і що з ними станеться потім. Не стало минулого чи майбутнього, лише реальність і мить сьогоднішньої ночі. Усе так просто і зрозуміло, що аж дивно, чому вона боялася цього раніше. Зараз понад усе на світі хотілося одного – забути саму себе й упокоритися бажанням коханого чоловіка. Коли Адам поклав її на ліжко, у ній не залишилося сумнівів чи сорому, лише поклик його тіла, доторк губ і шепіт напівбожевільних слів йому у відповідь. Була як не при пам'яті й не надто помічала, що саме Адам робить із нею. Коли ж він відкрив її для себе, не злякалася, лише мимоволі затамувала подих і сильніше заплющила очі...

Майже й не зрозуміла, як то з нею сталося. Різкий, майже гвалтовний поштовх його тіла у ній – і раптом вона відчула біль, ніби короткий спалах світла, що на якусь частку секунди здивував, вразив, але не налякав, не приголомшив, лише повернув до дійсності. Мимоволі вперлася руками в груди Адаму, але він не зупинився, не відпустив – ще міцніше притиснув її до себе, і біль майже зник, упокорений іншими, сильнішими відчуттями.

Анна схлипнула і притиснулася чолом до його плеча. Адам щось прошепотів їй на вухо, але вона не розчула слів – біль і насолода, однаково незнані, переплівшись, підпорядковувалися чоловічому ритму та натиску, і врешті в ній не залишилося нічого, окрім бажання йти йому назустріч та робити те, чого вона ще жодного разу не робила і навіть сама не знала, що вміє все це робити. Від надлишку власних емоцій розплакалася і сама не помітила, що плаче.

У якийсь момент їй здалося, що вона не витримає довше. У ній обірветься натягнута до болю струна, і вона перестане існувати, розчинившись у гострому чутті насолоди, проте гарячі хвилі почали накочувати одна по одній, проникли в кожну клітинку тіла, затопили в останньому високому акорді і врешті, так само обережно, відступили, ніжно пестячи, виносячи на поверхню та залишаючи по собі відчуття розкошів і млосної втоми у кожній клітинці тіла.

Адам продовжував пестити її, і враз Анну охопило нове, незнане досі блаженство та німе захоплення ним. Вона заховала обличчя у нього на грудях і раптом відчула у себе на губах солоний смак власних сліз. Намагаючись їх стримати, схлипнула, але Адам так міцно і так ніжно пригорнув її до себе, що вона знов затихла, віддавшись на ласку рук, які тепер дарували їй заспокоєння та захист.

Десь далеко звідси завивав вітер, сипав у вікно сніговою курявою, намітав кучугури під парканом та хатою, але вони не чули того – заблукали, заховалися, зникли, проникли в іншу реальність і вже не відчувалиплину часу та тиску обставин.

На мить Адам відірвався від неї, щільніше вкрив її та себе ковдрою і знов пригорнув Анну до себе. Її огорнуло його тепло, його запах, і вона

примружила очі. По тілі розлилися приємна легкість та спокій. Не було думок, страхів чи докорів сумління, лише фізична втіха від близькості коханої людини, тільки радість від того, що вона нарешті належить йому. Якщо це і є справжнє щастя, то саме сьогодні вона зазнавала всіх його розкошів.

Розділ 7

Анна спала так міцно, що не почула, як прокинувся Адам, як обережно підвівся з ліжка, засвітив свічку і почав одягатися.

Намагаючись не шуміти, підійшов до неї. Світло свічки м'яко вирізняло обличчя Анни з темряви, золотило шкіру теплим мерехтливим світлом, вихоплювало округлі контури її тіла і, кидаючи невиразні тіні на стіну, ще дужче підкреслювало незвичність того, що він бачить Анну на своєму ліжку. Не відчував ані найменшого жалю через те, що зробив її своєю коханкою і цим окреслив її долю на найближчі декілька років. Його не мучили сумніви чи відчуття провини – навпаки, здавалося, що сталося саме те, що й мало статись. Фізична близькість лише стерла межу між сьогоднішнім і майбутнім та примусила по-новому переоцінити свої з нею стосунки. Понад усе хотів би відмежувати від сторонніх цю нову реальність і це від усіх вкрадене щастя, проте особливих ілюзій щодо цього не мав. Ще ніхто не зумів переінакшити ставлення до такого зв'язку.

Адам прибрав розкиданий по кімнаті одяг Анни, поклав його на крісло і ще раз глянув на неї. Аж шкода будити, але до світанку залишається лише декілька годин, а виїхати з Жовкви треба ще до того, як цілком розвидниться.

Він присів на ліжко та обережно торкнувся долонею щоки Анни, проте вона спала так міцно, що навіть не відчула того. Усміхнувшись, Адам легенько провів пальцем по її щоці, шиї, поцілував розтулену долоньку зі ще свіжим шрамом угорі й відчув таку шалену ніжність до неї, що йому здалося: якщо зараз обійме, то від надлишку ніжності мимоволі зробить їй боляче.

Анна повернула голову, щось невиразно проговорила уві сні, і Адам, не втримавшись, обережно погладив її розсипане по подушці волосся.

– Вставай, маленька. Чуєш? Сьогодні ще не можемо довго спати.

Повільно розплющивши очі, Анна повернула до нього обличчя. На мить у її погляді майнуло нерозуміння, але вона побачила над собою Адама, напівсонно усміхнулася йому і, ще не цілком прийшовши до пам'яті, притиснула його долоню до своєї щоки. Відчуття щастя, ніби продовження сну, огорнуло її своїм доторком і приховало всі проблеми. Як добре, що він тепер із нею. Це ніби вимріяний сон, який раптом став дійсністю.

Анна глянула у вікно і знов усміхнулася Адамові.

– Навіщо ви розбудили мене так рано? Ще й не світає, – вона придивилася до нього трохи уважніше, побачила, що Адам вдягнений не по-домашньому, і усмішка вмить зникла з її обличчя. – Що сталося?

– Нічого особливого. Просто хочу виїхати до Львова ще до світанку. Тебе не повинні тут бачити.

– Мене не повинні тут бачити? – луною повторила Анна. – Але ніхто мене й не побачить тут. Я не виходитиму з дому.

Адам спохмурнів, але погляду від Анни не відвів.

– Зараз я не можу все це тобі пояснити. Надто довга історія... Іншим разом. Краще вдягайся і будемо їхати.

Вона розгублено глянула на Адама. Хотіла б поставити йому з добрий десяток запитань, проте не наважилася це зробити. Просто мовчки дивилася на нього і не могла поворухнутися.

Уже від порога Адам озирнувся.

– Збирайся швидше. Нема часу лежати і невідомо на що тут очікувати. Якщо ти зі мною живеш, то мусиш мене слухатись. Розумієш це?

Ствердно кивнувши, Анна проте хвилин п'ять іще дивилася на двері, які зачинилися за Адамом, і не рухалася. Чому треба кудись їхати? Чому саме сьогодні? Невже щось сталося? Може, вуйко довідався? Ні, тоді він був би вже тут. Це щось інше.

Посунувшись на край ліжка, вона мимоволі скривилася від некомфортності свого руху. Цікаво, так буває завжди чи лише тоді, коли вперше? Якось воно взагалі все надто дивно і незрозуміло.

Обережно підвівшись із ліжка, Анна ськ-так вмилася і почала вдягатися. Спочатку ще панікувала, але поступово заспокоювалася.

Адам не дозволить їй скривдити. Так виразно бачила, що він їй любить, що вірила йому без жодних зайвих слів і вмовлянь.

Узявши до рук свічник, вона озирнулася довкола. Чому ж не хочеться їхати? Чому моторошно і хочеться плакати?

Вона зробила декілька невпевнених кроків і зупинилася. Полум'я свічки, хитнувшись, відкинуло вигадливу тінь на стіну. Як вона взагалі житиме тепер? Чи не занадто важкий тягар бере на свої плечі? Ані Бог, ані люди не подарують їй такого великого гріха.

Розгублено присівши на розстелену постіль, Анна притримала свічник обома руками. Невже вона ніколи не повернеться сюди? Вона тепер і не дівчина, і не заміжня жінка. Просто коханка одруженого чоловіка. Залежна від його волі та позбавлена підтримки родини. Як із таким жити?

Притиснула долоню до губ і не дозволила відчаю прорватися назовні слізьми. Притлумила, заховала на споді, затаїла від стороннього ока. Що з нею таке?

Вона ж любить Адама і сама хотіла бути з ним. Чому ж тоді плаче? За чим шкодує? За втратою дівочості чи за тим, що її кохання таке хитке і позбавлене майбутнього? Сама не знала того напевне.

Розділ 8

Коли Анна зайшла до кухні, Адам, уже цілком вдягнений, збирався виходити надвір. Отже, вони таки ідуть, і на то теж нема ради. Чомусь до останнього не вірила, що це станеться насправді.

Відчувши, що знов не може стримати сліз, Анна відвернулася до вікна. Ну, й нехай. Хіба їй світ клином зішовся на Жовкві? У Львові вона теж колись мешкала, і це були чи не найкращі роки життя.

Вловивши щось розпачливе в поведженні Анни, Адам підійшов до неї ближче.

– Я тебе не скривджу. Ти мені віриш?

Вона здивовано підвела на нього очі.

– А хіба я коли-небудь вам не вірила?

У її погляді було стільки німого подиву, що Адам відчув докір сумління. Здається, ще ніхто не вірив йому так широко і так беззаперечно, як вона.

– Ти хоч поснідай нормально. Я залишив для тебе сніданок. Інакше змерзнеш мені в дорозі.

Слабо усміхнувшись, Анна підійшла до столу, зазирнула в кавник, налила у філіжанку каву. Адам прослідкував за нею поглядом.

– Напевно, ти звикла до білої кави, а я сьогодні маю тут лише чорну.

– Нічого, я з цукром.

Вона вдихнула аромат кави з кардамоном, зробила декілька ковтків гіркуватого запашного трунку і відчула, як кров веселіше потекла по жилах. Здається, саме цього їй бракувало найдужче.

Зосередившись на відчуттях, Анна й не зауважила, як Адам вийшов на вулицю. Коли озирнулася, його в кухні вже не було. Ну, й нехай. Напевно, зараз їй краще побути самій.

Прибравши за собою посуд, вона визирнула у вікно. За ніч снігу насипало мало не до самих вікон, і подвір'я змінилося до невпізнання – виглядало незнайомим і якимось аж меншим за розміром. Як вони поїдуть? Якщо тут так багато снігу, то що робиться за містом?

Вона впритул наблизилася до шибки і, щоб світло свічки не заважало їй дивитись у вікно, затулилася від нього долонею. Здається, Адам уже не лише відгорнув сніг від воріт, але й сани приготував.

Удома він, напевно, ніколи такого не робить, а тут навіть кучера з собою давно не бере. Мусить зберігати в таємниці своє життя. Тепер, певно, не муситиме. Вона його коханка, і розголосу не уникнути.

Вона відступила від вікна. Ні. Нікуди вона не поїде. Залишиться тут – і крапка. Не везтиме ж Адам її до Львова силою.

Вдягнувшись, Анна вийшла на подвір'я. Зробила кілька невпевнених кроків і майже відразу провалилася в сніг по коліна. Сніг не лише засипав все подвір'я, але й зараз не вщухав – сипав і сипав із темного неба, ніби збирався засипати все довкола. Відчуття того, що вона опинилася десь у зовсім іншому місці, було таким реальним, що аж налякало Анну своєю правдивістю. Вона підвела голову, розгублено глянула в простір сніжинок угорі й відчула якесь дивне запаморочення. Так, ніби подивилася не в небо, а зазирнула в темну глибоку яму.

Ледь похитнувшись, таки втримала рівновагу. Ні, вона біля будинку Адама, ще в Жовкві. Просто надворі надто темно і сніг чомусь летить на неї звідусіль. Вітер змітає його з даху, з дерев, з паркану, сипле колючими сніжинками в очі. Аж подих забиває.

Анна мимоволі заплющила очі й раптом знов відчула у собі якусь відірваність від реального життя і таку пронизливу самотність, аж моторошно стало. Це вже було з нею десь, колись, в іншому житті, за інших обставин, але де і коли пригадати не могла. Напевно, це наснилося їй? Призабутий сон, що виринув із підсвідомості й налякав своєю подібністю до справжнього життя. Це навіть не божевілья, а приховані спогади.

Високо підібравши спідниці й знов провалюючись у глибокий сніг ледь не по коліна, вона підійшла до Адама, зустрілася з ним очима і раптом відчула, як серце у неї болісно стиснулося. Ні, нікуди вона від нього не піде. Хіба можна втекти від чоловіка, якого любиш понад життя? У душі, у серці так багато кохання, а вона тікає. Наївна. Від долі, як і від себе, не втечеш.

Примружившись від колючого снігу, який летів їй в обличчя, Анна зазирнула Адамові в очі. Цікаво, а він теж її любить?

Глянувши на неї, Адам став перед нею так, щоб захистити від вітру.

– Шкодуєш, що прийшла до мене? Я тебе образив? Зробив боляче? Ти не хочеш іхати зі мною?

Заперечно хитнувши головою, Анна промовчала. Ні, він її не образив, і навіть не зробив боляче, і іхати їй із ним тепер хочеться. Лише серце чомусь так недобре зашеміло.

– Я не хочу, щоб ти йшла від мене, – раптом сказав він їй. – Не тікатимеш? Добре?

Анна торкнулася рукою його плеча і, не помічаючи холоду, обережно змела сніг з темного ворсу хутра.

– Нащо так робиш? – Адам перейняв її руку і ледь стиснув холодні від розталого снігу пальці. – От, бачиш, тепер у тебе руки зимні. Дівчинка ти моя нерозумна... Знов рукавиці десь забула?

Піднісши її долоню до губ, він спробував зігріти її пальці своїм подихом.

– Не бійся, маленька, ти в мене не змерзнеш. Я поклав у сани кожух.

Розгублено усміхнувшись, Анна потупила погляд. Ще ніхто не опікав її так, як він. Він її любить?

– Не бійся, маленька, все у нас з тобою буде добре... Ти мені віриш?

Анна усміхнулася, і від її страхів та сумнівів не залишилося й сліду. «Все у нас буде добре». Звісно, буде. Інакше й бути не може.

Частина третя

Інтерлюдія

Розділ 1

Як цілком розвиднилося, Анна не зауважила. Заколисана рівномірним ковзанням саней по снігу та затишним теплом овечих шкур, якими Адам огорнув її ледь не по саму шию, несподівано для самої себе почала дрімати і розплющила сонні очі лише тоді, коли вони проминули Замарстинів та опинилися в межах Жовківської рогацьки.

Спочатку Анна злякалася, що хтось зі знайомих чи рідні може побачити їх із Адамом разом, проте, коли без жодних проблем в'їхали на Хоруншизну, [15 – Хоруншизна – місцевість між р. Полтвою, Калічою та Шембековою горами.] їй трохи відлягло від серця. Тут в Адама власний будинок, і він, напевно, вирішив поселити її в себе. Уже зараз почувалася у відносній безпеці, а коли позаду залишився ще й сад готелю «De La Rus», [16 – Готель «De La Rus» – готель «Жорж» (колишній «Інтурист»)] то й зовсім змиралася зі своєю долею. Добре все ж таки, що Адам живе в сепарації зі своєю дружиною – вона не перейматиметься тим, що у її чоловіка є коханка. Все одно щось там

привело їхній шлюб до сепарації, а почуття – до охолодження. Поява коханки в житті Адама нічого не змінить.

Заспокоена своїми думками та малолюдністю околиць, Анна обережно визирнула з-під крисів капелюшка. Вітер майже стих, сніг уже не падав, і навіть з-за хмар визирнуло сонце. Звичайний зимовий день. Довкола, щоправда, ще доволі багато снігу – повідгортати встигли лише дороги та стежки при парканах, але білі кучугури обабіч дороги та снігові шапки на будинках та деревах перетворили передмістя у казковий світ. Затишний, спокійний, відмінний від того, яким він буває за осінньої чи весняної негоди. Цікаво, де тут будинок Адама?

Анна ледь випростала в коліні ногу і знов роззирнулася довкола. Десь там, не надто й далеко звідси, у Духовній семінарії навчається Андрій. От тільки навряд чи вона коли-небудь наважиться зустрітися з ним. Своім поведженням відмежувала себе від родини і вже не може розраховувати на підтримку. Шкода, бо з Андрієм їй зовсім не хочеться втратити контакт.

Легку паніку Анна відчула лише тоді, коли вони зупинилися перед недобудованим будинком. Навіщо Адам привіз її сюди? Будинок ще не надається для того, щоб у ньому мешкати. У подвір'ї, щоправда, є стайня, а поміж дерев запущеного саду видно стару, ще не до кінця поруйновану хату. Але що то змінить?

Вона запитально глянула на Адама, а він, випереджаючи її запитання, заговорив сам:

– Сама бачиш, замешкати тут поки що не можна, але я мушу залагодити одну термінову справу і хочу, щоб ти зачекала на мене в старій хаті. Не бійся, ти не змерзнеш. Я розпалю вогонь у печі. Коли повернуся, знатиму, що робити далі й де ти тепер мешкатимеш.

Дивлячись на Адама, Анна не могла нічого зрозуміти. Він не збирається залишати її в себе? Хоче винайняти їй якесь помешкання і навідуватиметься до неї сам? Отже, вона житиме, як звичайна утриманка!

Опустивши голову і намагаючись не розплакатися, Анна відгорнула з колін сукно, підшита овечою шкурою, і спробувала звестися на ноги. Невже вона сподівалася, що якось інакше ввійде у його життя? Якою наївною вона була.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<https://www.litres.ru/nataliya-gurnicka/melod-ya-kavi-u-tonalnost-kardamonu/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне

МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Плебанія – садиба священика (Тут і далі приміт. авт.).

2

Вул. Святої Анни – район церкви Св. Анни. В ХІХ ст. забудова переважно дерев'яна, мешкали в основному українці.

3

Гицлівська гора – Гора Страчення. Навпроти теперішнього Краківського базару. До середини ХІХ ст. тут відбувалися страти злочинців. Поряд стояли будинки, де мешкав міський кат, а потім гицлі.

4

Кортумова гора – гора над північними околицями міста (374 м). Спочатку на цій околиці був фільварок із садом та залишки козацьких окопів, а в середині ХІХ ст. австрійським військом побудовано шанці та стрілецькі фоси. Район вул. Клепарівської і Ветеранів.

5

Парк Герхта - Єзуїтський город (парк ім. І. Франка).

6

Друкарня Піллерів - видавничо-друкарська фірма середини XIX ст. у Львові.

7

Площа Фердинанда - назва з 1843 року. Тепер пл. Адама Міцкевича.

8

Твіндек - азартна гра в карти, яка вимагає п'яти гравців.

9

Креденс - буфет для посуду.

10

Сокаль - містечко за 85 км від Львова.

11

Сепарація - шлюб не розривається, проте подружжя мешкає окремо і фактично припиняє спілкування. Дозвіл на сепарацію надає Церковний трибунал. Новий шлюб неможливий. Хіба після визнання не чинним попереднього.

12

Натяк на польське повстання шляхти проти уряду в лютому 1846 року. Селяни-мазури пішли проти повстанців-шляхтичів, нападали на маєтки, грабували та вбивали. Загинули сотні шляхтичів.

13

Куликів – містечко за 15 км від Львова. Відоме від початку XIV ст. Найвідоміша пам'ятка – готичний костел Св. Миколая, один із найстаріших в околицях Львова.

14

Кацабайка – верхній одяг польських і русинських жінок Галичини. З широкими рукавами, яскравого кольору, обшитий хутром.

15

Хорунщизна – місцевість між р. Полтвою, Калічою та Шембековою горами.

16

Готель «De La Rus» – готель «Жорж» (колишній «Інтурист»).